

^KÜRD

xalqı mübariz və qəhrəman xalqdır
Heydər Əliyev

DİPLOMAT

№ 19 (579) 18 - 24 May, Gûlan sal. il 2024
Ji meha şubatê sala 2003-a tê weşandin

Həftəlik İctimai-siyasi qəzet
Rojnama heftename civakî û siyasî

Qiyməti: 40 qəpik
Hêjaye:

**Bilirsən, nə etmiş kürdlər bir zaman?
Qurtarmış İslamı çox ağır dardan!**

**Qədim Avropanın xaçpərəstləri,
Yüz illər sındırmış göy məscidləri.**

**Müsəlman keçmişin öyrənsə əgər,
Kürdün dərgahına daim baş əyər.**

Səh. 2

Prezident İlham Əliyev İranın ölkəmizdəki səfirlərində olub, İran Prezidentinin və digər şəxslərin helikopter qəzasında həlak olmaları ilə əlaqədar başsağlığı verib

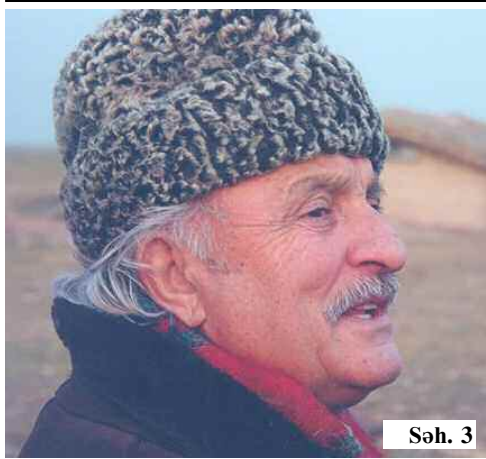
Səh. 2

Nêçîrvan Barzanî: Wefata Îbrahîm Reîsî em gelekî xembar kirin

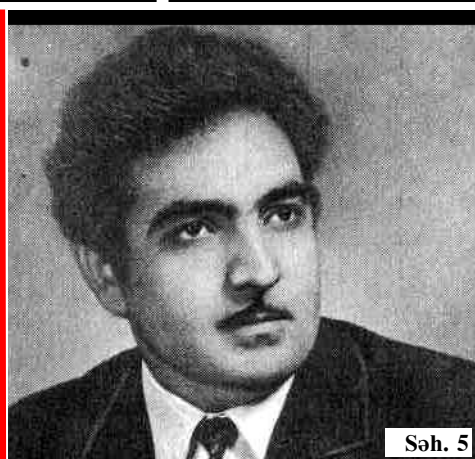
Səh. 2

Serok Barzanî li ser bûyera Îranê: Ez gelekî xemgîn bûm

Səh. 3

**"Gözümə Kəlbəcər torpağı tökün"
pıçiltısından tanınan şair haqqında**

Səh. 5

Kürd xalqının zəfər tarixindən

Səh. 6

Kürt ve Kürdüstan tarixinin kaynakları

Səh. 13

Mesrûr Barzanî: Qezaya ketina helikoptera Serokkomarê İranê cihê dilgiraniyê ye

Kürt Yazar İrfan Babaoğlu: "Kürtçe Dili Yüz Yıldır Yok Edilmek İsteniyor"

Səh. 10

Gavek berbi Zimanê Kurdî

Səh. 7

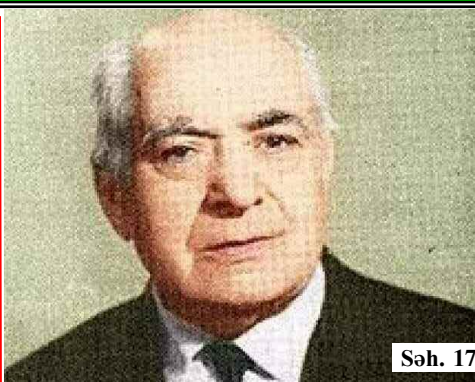
Parêzerên Kantona Fîratê li dijî biryarên Doza Kobanê komxebatek lîdarxistin

Səh. 11

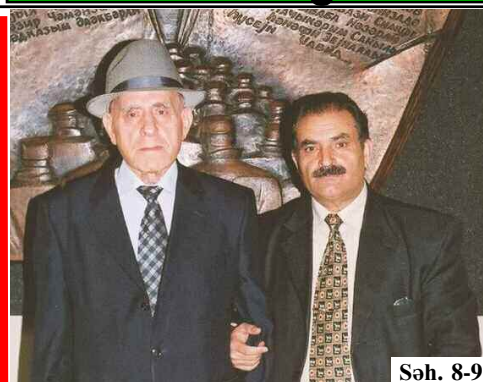
Səh. 4

Tatyana Fyodorovna Aristova – Rusyanın yeganə kürdşünas-etnoqrafı və dünya şöhrətli alim

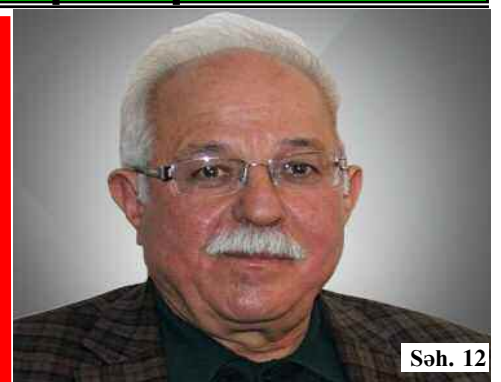
Səh. 17

Çend rûpel ji jiyana Ereb Şamîlov

Səh. 8-9

Kürd və Azərbaycan xalqlarının azadlıq çarçısı, şair, yazıçı, kürdşünas, riyaziyyatçı, 30-dan artıq kitabın müəllifi, 10-a qədər kitabı nəşrə hazır olan, gözəl insan Şamil Salim oğlu Əsgərovun ölümündən on doqquz il keçdi

Səh. 12

Li Bakurê Kurdistanê kîngê dê dawiya zivistana siyasî bê?

Prezident İlham Əliyev İranın ölkəmizdəki səfirliyində olub, İran Prezidentinin və digər şəxslərin helikopter qəzasında həlak olmaları ilə əlaqədar başsağlığı verib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 21-də İran İslam Respublikasının ölkəmizdəki səfirliyində olub, İran İslam Respublikasının Prezidenti Seyid İbrahim Rəisinin, xarici işlər naziri Hüseyn Əmir Abdullahiyanın və digər müşayiət edən şəxslərin helikopter qəzasında faciəli surətdə həlak olmaları ilə əlaqədar başsağlığı verib.

İran İslam Respublikasının ölkəmizdəki səfirliyinin müvəqqəti işlər vəkili Seyid Cəfər Ağayi dövlətimizin başçısını qarşıladı.

Azərbaycan Prezidenti matəm kitabına ürək sözlərini yazdı.

Sonra səfirliyin müvəqqəti işlər vəkili ilə söhbət edən Prezident İlham Əliyev dedi:

- İran İslam Respublikasının Prezidenti cənab Seyid İbrahim Rəisinin faciəli şəkildə həlak olması bizim hamımızı dərinəndən sarsıtdı. Onunla bərabər xarici işlər naziri Hüseyn Əmir Abdullahiyan və digər şəxslər faciəli şəkildə həlak olublar. Allah onlara rəhmət eləsin. İran xalqının başı sağ olsun. Bu, böyük itkidir. Bu itki təkcə İran xalqına, dövlətinə üz verməyib, bütün müsəlman aləminə üz verib.

Seyid İbrahim Rəisi böyük dövlət xadimi idi, görkəmli siyasətçi və İran xalqının etibarını qazanmış böyük şəxsiyyət idi. Onunla çoxsaylı görüşlərim hər zaman məndə çox böyük təəssürat izi buraxırdı. Onunla son görüşüm isə tarixi bir görüş idi. Həm o, həm də mən bu görüşü məhz tarixi görüş adlandırmışdıq. Dövlət sərhədində böyük infrastruktur layihəsinin açılışında birgə iştirakımız İran-Azərbaycan əlaqələrinin nə qədər möhkəm olmasından xəbər verirdi, həm xalqlarımıza, həm bütün dünyaya çox açıq mesaj idi ki, biz dostuq, qardaşıq, biz bundan sonra da birlikdə olacağıq. Açılış mərasimindən sonra həm mərhum Prezident Rəisinin, həm də mənim rəsmi açıqlamalarımız çox ciddi siyasi məna daşıyırdı. Hər iki Prezident açıq bəyan etmişdi ki, bu bölgənin gələcək

inkişafında bölgədə yerləşən ölkələr fəal iştirak etməlidirlər.

Faciənin baş verməsi, əlbəttə ki, böyük dərddir, həm onun yaxınlarına, həm onu tanıyanlara. Amma təsəlli verən odur ki, o, öz həyatını İran xalqının inkişafına həsr etmişdir. İran dövlətinin milli maraqlarının müdafiə edilməsində onun xüsusi rolu var idi. Həm Prezident vəzifəsində çalışdığı zaman, həm ondan əvvəlki dövrlərdə o, İran xalqının rifahını yaxşılaşdırmağa çalışırdı və milli maraqların müdafiəsində onun böyük rolu olmuşdur.

Bildiyiniz kimi, faciədən əvvəl biz iki saatdan çox birlikdə idik. Bir saatdan çox davam edən ikitərəfli görüş əsnasında bir çox önəmli məsələlər müzakirə edilmişdir. İran-Azərbaycan əlaqələrinin inkişafının gələcək istiqamətləri bir daha təsdiqlənmişdir və hər iki tərəfin güclü siyasi iradəsi bir daha nümayiş etdirilmişdir. Bununla bərabər, biz konkret infrastruktur layihələri haqqında geniş fikir mübadiləsi aparmışdıq, önəmli qərarlar qəbul edilmişdir. O görüşdə iştirak edən şəxslər bunu, əminəm ki, İranın yeni rəhbərliyinə çatdıracaqlar. Öldə edilmiş bütün razılaşmalar, əminəm ki, icra ediləcək. Çünki bu, İran və Azərbaycan xalqlarının iradəsinə söykənir və biz mərhum Prezident Rəisi ilə söhbət əsnasında qəti iradəmizi bildirdik ki, bundan sonra böyük layihələrin sayı çox olacaq, həm ikitərəfli, həm çoxtərəfli formatda.

Əfsuslar olsun ki, gələcək layihələrin icrasını görmək ona nəsib olmadı. Tale ilə hər kəs barışmalıdır. Ancaq yenə də deyirəm, təsəlli verən amil odur ki, öz həyatını İranın inkişafına qurban vermişdir və bizim yaddaşımızda, İran xalqının, Azərbaycan xalqının yaddaşında o, parlaq şəxsiyyət, böyük dövlət xadimi, Azərbaycan dövlətinin və xalqının böyük dostu kimi qalacaq. Bir daha başınız sağ olsun. Allah rəhmət eləsin.

Seyid Cəfər Ağayi səfirliyə gələrək başsağlığı verdiyinə görə Azərbaycan Prezidentinə minnətdarlığını bildirdi.

Serok Barzanî li ser bûyera Îranê: Ez gelekî xemgîn bûm

Serok Mesûd Barzanî îro 20ê Gulanê ji ber koça dawî ya Serokkomarê Îranê û Wezîrê Derve Husên

Herwiha di peyama Serok Barzanî de hat: "Ez pîrse û sersaxiya xwe arasteyî Rêberê Komara Îslamî ya

Emîr Ebdullahiyan, peyameke sersaxiyê arasteyî Rêberê Komara Îslamî ya Îranê, hikûmet û malbatên qurbaniyan kir.

Serok Barzanî di peyama xwe de got: "Bi bihîştina nûçeya canjidestdana Serokkomar Îbrahîm Reîsî û Wezîrê Derve yê Îranê Ebdullahiyan di bûyera diltezîn a ketina helikoptereke de gelekî xemgîn bûm."

Îranê, hikûmet û malbatên qurbaniyên vê bûyerê re dixwazim. Xwedêyê mezin aramiyê bide her kesî."

Helikoptera Serokkomarê Îranê Îbrahîm Raîsî û şanda pê re duh êvarê li parêzgeha Azerbaycana Rojhilat ji ber rewşa keşûhewayê ket xwarê. Li gorî medyaya fermî, piştî lêgerîna 18 demjimêran, helikopter hat dîtin û Raîsî û şandeya pê re canê xwe jidest dane.

Nêçîrvan Barzanî: Wefata Îbrahîm Reîsî em gelekî xembar kirin

Nêçîrvan Barzanî li ser mirina Serokkomarê Îranê û Wezîrê Karên Derve yê Îranê peyameke sersaxiyê

Îbrahîm Reîsî û Serokkomarê Azerbaycanê İlham Aliyev doh li ser sînorê Îranê û Azerbaycanê bi merasîmeke

weşand.

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî di peyama xwe de diyar kir ku vê xeberê ew gelekî xemgîn kirine û got:

"Xebera wefata rehmêtî Îbrahîm Reîsî û rehmêtî Husên Emîr Abdullahiyan û yawerên wan a di qezaya helikopterê de em gelekî xemgîn û xembar kirin.

Em di vê dema dijwar de hevhem û hevsozên Rêberê Komara Îslamî Elî Xamîneyî û gelê Îranê yê dost û cîran û malbatên wan ên birêz in.

Em ji Xwedayê mezin hêvî dikin ku wan bi mîhrebaniya xwe şad bike û aramiyê bide wan."

Nêçîrvan Barzanî di dawiya peyama xwe de ragihand ku wefata Reîsî ji bo gelê Îranê xemeke mezin e û pê de çû: "Wefata rehmêtî Serok Reîsî xem, azar û ziyaneke mezin e ji bo Komara Îslamî û gelê Îranê yê Misilman û dostên wî lê em piştart in ku dê gelê ciwamêr ê Îranê û Komara Îslamî vê dijiwariyê derbas bike."

Çi bûbû?

fermî bendavek vekiribû.

Piştî merasîmê di rêya vegerê de helikoptera Serokkomarê Îranê Îbrahîm Reîsî li herêma Culfayê ya Tewrêzê ketibû.

Doh ji ber şer û mercên xerab ên hewayê karên lêgerînê bi zehmetî dihatin kirin.

Enqaza helikopterê îro (piştî ketina wê 15 saetan) bi dronan hat tesbîtîkirin û derket holê ku li cihê enqaza helikopterê ti nîşaneyên jiyanê nînin.

Televîzyona dewletê ya Îranê ragihand ku kes ji qezayê bi saxîti nefiliye. Kî û kî mirine?

Piştî hat ragihandin ku Serokkomarê Îranê Îbrahîm Reîsî, Wezîrê Karên Derve yê Îranê Husên Emîr Abdullahiyan, Melayê Înê yê Tewrêzê Ayetulah El Haşim û Parêzgarê Azerbaycana Rojhilat Melîk Rehmêtî canê xwe ji dest daye.

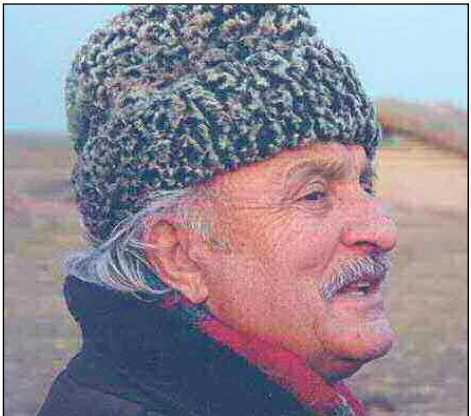
Li hêla din 2 rayedarên leşkerî yê pilebilind ên Supaya Pasdaran û 3 muretebat jî di heman helikopterê de mirine.

“GÖZÜMƏ KƏLBƏCƏR TORPAĞI TÖKÜN” PIÇILTISINDAN TANINAN ŞAİR HAQQINDA

**“Duymadınmı bu piçilti kimindir?
Tanımadın piçiltimdan sən mənini?”**

Məmməd Aslan.

“Ölmək ölüm deyil, unudulmaq ölümdür”, - deyib aqillər. Mən də heç vaxt unudulmayan, söz dünyasında xüsusi yeri olan, dilimizə və ədəbiyyatımıza yaxşı bələd bir şair haqqında söz açmaq

istəyirəm. Heyf ki, ömrünün barlı-bəhərli, aqillik çağında aramızdan getdi O...

Görünüb, tanınmaq adı həldir. Görünməmişdən tanınmaq aqillərə, qəhrəmanlara, söz-qələm sahiblərinə xasdır.

Piçiltisindən, hənirindən tanınan, bir kəlmə sözlə ürəklərə toxtalıq verən insanlar xoşbəxtdirlər. Məmməd Aslan da görünməzdən qabaq tanınan, piçiltisiylə, həniriylə seçilən şair idi. O, həmkarlarından fərqli bir xüsusiyyətlə seçilirdi; istəmədiyini eləməz, xoşlamadığını yeməz, görünməyə və deyilməyə layiq olmayanı nə görməz, nə də deməzdi.

O, “ömrünə qadağa qoyar, dilinə qadağa qoymazdı”. Sözü yerində deməyi bacarırdı. Ucuz pilləyə çatmaq üçün heç vaxt iməkləməyib. Onun yəhərə qançığa, xurcuna gözək, dükcəyə qulaqça olanlardan heç vaxt xoşu gəlməyib. Ortada tesi kimi fırlanmaqda olsa, küncdə buxarı kimi yanmağı üstün tutub. Nə olubsa, özü olub, nə yazıbsa, özünün yatımlı dili ilə yazıb. Çeynənilmiş qafiyə, ciy söz işlətməkdən qaçıb, boyat fikir söyləməyib. Rəvan tələffüzü, şirin deyimi ilə həmişə diqqəti cəlb edib. Məmməd müəllim onu yaxından tanımaq istəyənlərin aynasının qabağından heç vaxt qaçmayıb. Şərt odur ki, güzgünü üzünə düz tuta biləsən. Mən də gənclik illərində Məmməd Aslanı görməmişdim, amma şeirlərindən tanıyırdım. Qardaşım Həsənin cib dəftərindən onun şeirlərini, xüsusən, məhəbbət mövzusunda olan şeirlərini uşaq çılgınlığı ilə gizli-gizli oxuyurdum. Bütün bunlara görə Məmməd Aslanla bağlı yaddaşıma köçən bir neçə mürəkkəbli xətləri oxuculara çatdırıram. Qoy, onun ruhu şad olsun, torpağı soyumamış məzarı nurla dolsun.

1966-cı ildə rayona istehsalat təcrübəsinə gəlmişdim. O vaxtlar Məmməd müəllim “Yenilik” rayon qəzetinin məsul katibi işləyirdi. Mən onu yalnız o vaxtlar gördüm və tanıdım. İstehsalat təcrübəsində fəallıq göstərdiyimə görə Məmməd müəllimin təşəbbüsü ilə “Yenilik” qəzetinin 16 fevral 1967-ci il tarixli nömrəsində şəkilmə birlihdə “O, sənətinə sevir” başlıqlı bir məqalə verilmişdi və həmin qəzet institutun rektorluğuna göndərilmişdi.

O vaxtkı tələblərə görə vəzifə sahiblərinin şəklinin qəzetdə verilməsi üçün rəhbər orqanların xüsusi razılığı olmalı idi. Amma Məmməd müəllim bunu öz təşəbbüsü ilə etmişdi. Bu, şəxsi münasibət və təkcə məni tərifləmək üçün deyildi, Məmməd müəllimin gənclik axtarışı idi.

O, həmişə gənclik, təbiət, günəş axtarışında, bahar, bənövşə, qönçə gül axtarışında olub, şeirlərində olduğu kimi... Mən həmin qəzeti bu günə qədər tarixi bir töhfə kimi saxlayıram. Çünki o mənim bir

daha geri qayıtmayan gəncliyimdən yadıgardır. Nə isə... illər keçdi, mən Kəlbəcər rayon Komsomol Komitəsinin birinci katibi seçildim. (İndiki gənclər təşkilatının sədri) Bundan sonra Məmməd müəllimlə əlaqələrimiz daha da genişləndi. Həmişə ictimai tədbirlərdə və xeyirdə-şərdə birlikdə olardıq.

Bir dəfə bir müəllimin ad günündə iştrak edirdik. Məclisdə Məmməd müəllimə söz verildi. O, sözüne şeirlə başladı:

**- Səni qala bilib, aləmə yaydım,
Gözümdə möhtəşəm qalaydın elə.
Kaş, səni yaxından tanımayaydım,
Mənimçün örtülü qalaydın elə.**

**Dərdi gözəl əkdin, gözəl də dərdin,
Sən elə zəhərdin, gözəl dadardın.
Tükün məxmər çalar, göz aldadardın,
Paxırı gizlədən qalaydın elə.**

O, fikrini tamamladı: - Gəlin, ayna kimi şəffaf olaq, paxırı gizlədən qalay kimi parıldayıb sonradan da qaralmayaq. Biz bir-birimizin ürəyində möhtəşəm qala olaq. Bunun arxasınca ikinci bir şeirini oxudu, yadımda bir bəndi qalıb:

**- De, səni kim sevməz, kim saxlamazdı,
Kim candan keçməzdi vüsəlin üçün?
Namusun ləkəli, başın qapazlı,
De, kim günahkardı bu halın üçün?**

Söz yiyəsi sözü götürdü. Məclisdə olanlar hamı gülüşdü və bu şeirin kimə yazıldığı məlum oldu. Məmməd həmişə gəlib-keçən söz demirdi, dəlib keçən söz deyirdi. O, təkcə şair yox, həm də fəal ictimaiyyətçi, yaxşı ziyalı, güclü qələm sahibi idi. Hələ o vaxtlar tez-tez onun imzası ilə mərkəzi mətbuatda yazılar verilir. Onun çox gözəl əl qabiliyyəti – rəssamlığı vardı. Kitablardakı illüstrasiyalar onun özünündür, öz təxəyyülüdür.

Həmişə təbiətin vurğunu kimi, onun qorunmasına aid şəkillər, bəzən karikaturalar da verər, gəncləri bu işdə fəal mübarizəyə çağırırdı. Bir dəfə “Təbiət və gənclik” mövzusunda məsələ müzakirə olunurdu. Mən “Yenilik” rayon qəzetinin nümayəndəsi kimi Məmməd müəllimə də çıxış verdim. O, kürsüdən salona üz tutaraq: - “Ay bizim gələcəyimiz olan gənclər! Biz Allahın Kəlbəcəre verdiyi füsunkar gözəlliyi qoruya bilmirik. Meşələr qırılır, meşə edilir, bəzən də Murovun dağ keçilərini, xınalı kəkliyi, meşələrin cüyürünü ovlayıb, vəzifə sahiblərinin bığının altından keçmək üçün pay verirlər. Haram olsun, o biğ, o şlyapa həmin vəzifə sahiblərinə ki, onlar təbiət düşmənləridir... Gəlin, hamımız birlikdə belə hallara qarşı mübarizə olaq”. Rəyasət heyətində mənimlə yanaşı oturmış bir rəhbər işçi dözmədi və mənə tərəf əylənərək, piçilti ilə, ay yoldaş İsmayilov, bu şair nə danışır? – dedi.

Məni gülmək tutdu və zarafatla dedim:

- Yəqin sizə gələnləri şairə deyiblər.

Bax, Məmməd belə Məmməd idi, heç nədən çəkinmədən sözünü yerində deməyi bacarırdı. 1974-76-cı illərdə Bakı Ali Partiya Məktəbində oxuyurdum. Cəbrayıl rayonundan olan Qorxmaz Bayramovla bir kursda idik. O, Universiteti Məmmədlə bir qurtarmışdı. Şeir-sənət vurğunu idi. Məmməd Aslanı əzbər bilirdi. (Allah ona rəhmət eləsin.) Məmməd müəllim tez-tez yanıma gəlirdi. O, “Azərbaycan gəncləri” qəzetində xüsusi müxbir işləyirdi. Bir gün bizi Sahil bağına gəzintiye dəvət etdi və dedi ki, sizi Azərbaycan yazıçılarının bir nəhəngiylə tanış edəcəyəm. Biz bağa gələndə gördük ki, böyük yazıçımız Süleyman Rəhimov Məmməd Aslanla qoşa gəzir. Süleyman Rəhimov çox şəxsiyyətli adam idi, ciddi və cəlbədicə görkəmi vardı. Əl verib görüşdük, mən bu görüşdən çox sevindim, görüşə vaxt ayırdığına görə ona minnətdarlığımı bildirdim.

Dedi: - Ay cavan oğlanlar! Siz, rəsmi adamlarsınız, oxuduğunuz Partiya məktəbinin təlim bazası belə qurulub. Deyin görüm, bədii ədəbiyyat, şeir oxuyursunuzmu? Mənim əsərlərimdəki hansı qəhrəmanlar daha çox xoşunuza gəlir?

Böyük bir ədəbin belə bir sınaqlı sualına cavab vermək, söz yox ki, biz cavanlar üçün çətin idi. Amma sinəsindən süd əmdiyim, zirvəsindən qürurla baxdığım dağlardan mənə bir güc gəldi. Dedim:

- Süleyman əmi, siz, bütün əsərlərinizdə qəhrəmanların şəxsiyyətini öz şəxsiyyətiniz səviyyəsinə qaldırmısınız. Qəhrəmanlarınızın hamısında özünüz kimi acizlikdən uzaq, qorxmaz və mübariz bir Azərbaycanlı kişisi obrazı yaratmışınız. Dədə Şəmşirin sizin 60 illik yubileyinizə həsr etdiyi qoşmada yazdığınız kimi:

“Şamo”n yaxın dostum, dayağım olsun,

“Ağbulaq dağları” oylağım olsun.

“Mehman”ın ən əziz qonağım olsun,

Amma “Qaloşlu”dan haşa, Süleyman.

(bu adlar S.Rəhimovun əsərlərinin qəhrəmanlarının adlarıdır).

- Siz bizim dağların və bütün Azərbaycan övladlarının hər birinin ürəyində mübariz bir Mehman, əziz bir qonaqsınız.

Süleyman əmi güldü və mənim hazır cavablığım Məmməd müəllimə ləzzət verdi.

- Hə, Süleyman əmi, gördünüz papaq altı nə oğullar var? Kəlbəcərin altı-üstü maddi sərvətlərlə zəngin olduğu kimi, insanları da mənən zəngindir.

Dedi:

- Düz deyərsən, Məmməd bala, dağ rayonları içərisində kəlbəcərilərin bədii təfəkkürü daha güclüdür. Sizin adamların şeir dili, qoşma deyimi çox axınlı və cəlbədicidir. Axı, Kəlbəcərin Aşıq Qurbanı, Dədə Şəmşiri, Ənvər Rzası, Şamil Əsgərovu, Bəhməni və bax belə telli-toqqalı Məmməd Aslanı var. (O vaxt Məmmədin çox uzun, dalğalı saçları vardı).

Bu sözlər böyük bir yazıçının Kəlbəcəre və onun ziyalılarına verdiyi çox yüksək tarixi bir qiymət idi.

Biz xeyli gülüşdük və bir xatirə şəklində çəkirdik. Həmin şəkil mənim üçün çox qiymətli bir yadigar. Həmin günü ömrümün tarixi bir günü sanıram və səbəbkarı olan Məmməd müəllimə minnətdaram. Başqa bir xatirə: 1997-ci ilin aprel ayının 2-də Kəlbəcərin işğalının 4-cü ildönümü ilə əlaqədar, kəlbəcərlilə köçkünlərlə ulu öndərimiz Heydər Əliyev cənablarının görüşü keçirilirdi. Yığıncağı həmyerlimiz professor Şahlar Əsgərov aparırdı. Digər ziyalılarla yanaşı Məmməd Aslan da rəyasət heyətində Ulu Öndərlə yanaşı oturmışdı.

Nəhayət, görüş qurtardı. Bir neçə nəfər Məmməd müəllimə yaxınlaşıb dedi:

- Ay Məmməd müəllim, fürsət düşmüşdü, niyə cənab prezidentdən özünə bir ev verilməsini xahiş etmədin? Sənin də xidmətlərin var bu vətən qarşısında. Axı,

əziyyət çəkirsən, Sumqayıtdakı evdə qalmısan.

O, çox soyuqqanlılıqla cavab verdi:

- Əzizlərim, biz bura torpaq dərdini, Kəlbəcər dərdini çəkməyə, yurdumuza qayıtmaq yollarını axtarmağa gəlmişik, Məmməd dərdini ağlamağa gəlməmişik. Məmmədlərin dərdi kiçik məsələdir.

Bax, bu, Məmmədin böyüklüyü və əsl vətənpərvərliyi idi.

... Bir dəfə ailəliklə Hacıkəndlə Toğana kəndi arasındakı bulağa getmişdik. Biz oturduğumuz yerdən azca aşağıda bir nəfər oturmuşdu. Dedim ki, bu yoldaşı da süfrəyə dəvət edək. Bir az aşağı düşüb səslədim. Əli ilə mənə işarə verib, dayan dedi. Bir az keçdi, baxdım ki, bu oturan Məmməd Aslandı. Görüşdük, dedi:

- A zalım, az qala mənə mane olmuşdun. Mən dörd gündür burda oturub Kəpəzi

çəkmək istəyirəm. Yağış, duman imkan vermirdi. Duman indicə çəkilib gedirdi ki, sən gəldin. Axı, mən Kəpəzi dumanıdan biçilmiş ağ örpeyni atanda

çəkmək istəyirdim. Kəpəzin haçalan-ş aşırımı çılpaq daha gözəl görünür. Mən elə bilirəm oradan doyunca baxsam cənnəti görərəm, ölmərəm. Axı, oradan Laçın qayanın havası məni vuracaq.

Bax, Məmməd bu duyumla yaşayırdı. O, dünya varı axtarmır, ulu babalar yadigarı qədim dağlarımızı, yurdlarımızı, gədiklərimizi, adət-ənənələrimizi çəkib, gələcək nəsle yadigar qoyur. Çünki o, Kəlbəcər dağlarının zirvəsində doğulub. Laçın yuvalı, Laçın qayanın qoynundakı Laçın kəndində dünyaya göz açıb.

Ona görə də həmişə o, dağları, dağları onu özünə çəkirdi. Bir ilin yayında Məmməd müəllim Zaqatalada dincəlirdi. Zəng vurdum. Dedi ki, müalicə olunuram, Rüstəmlə Təbrizə balam (Təbrizə qızı, Rüstəm onun həyat yoldaşıdır) mənə qulluq göstərirlər, nəvəm Məmməd Kamal başımı qatır, sənin və mənim dostum bəyzadə Mütəlib Muradoğlu da tez-tez qonağım olur, indi də yanımdadır.

Sizə salam deyir. Amma özüm... bir az tutuldu... sonra sözüne davam etdi: - Deyirəm, ömür imkan verə bu yay da Böyük Qafqazı gəzəm; Qubanın, Qusarın çiçəkləri bu gün-sabah solacaq, çəke bilməyəcəm, Bakıya qayıdanda birlikdə o yerlərə gedək, yaxşı bir mənərə çəkim, dünya ölüm-itimid.

Dedim:

- Məmməd, bizi kövrəltmə. Bəlkə gəlib sənə baş çəkə bilmirik, bizdən küsmüsən, nədir? Axı, biz sənin 70 illik yubileyini bir yerdə qeyd etməyə hazırlaşırıq. Mən sənə məttəl qalmışam, heç özündən danışmırsan, demirsən bir müalicəyə gedim, dincəlim. Amma dağlarda solan güllər üçün, Kəpəzin arxasında batan günəş üçün narahatsan, darıxırsan.

Dedi:

- Vəliyəddin, sən nə danışırısan? Bizə nə qalsa o çəkdiklərimiz, yazdıqlarımız qalacaq, onsuz da bu dünya fanidir, insanın yediyi, tikdiyi, yıxdığı özünə qalmır. Daim yaşayan elədikləri, dedikləri və təmiz adıdır. Həm də bilirsən, mənim içimdə bir gül-çiçək həsrəti, bir “Nərgiz”, dağ həsrəti var. Ona görə də nə gül-çiçəkdən, nə də dağlardan doymuram... Mütəlib sənə salam söyləyir, - deyib, telefonu söndürdü.

**Vəliyəddin
MƏSİROĞLU
(İsmayilov).
Yazıçı-publisist,
“Qızıl Qələm”
mükafatı laureatı.**

Tatyana Fyodorovna Aristova – Rusiyanın yeganə kürdşünas-etnoqrafı və dünya şöhrətli alimi

Onun nəşrlərinin yüksək qiymətləndirilməsi, müəllifin 30 illik səhra araşdırmalarının, Gürcüstana, Ermənistana, Azərbaycana, Orta Asiyaya və İraqa çoxsaylı səyahətlərin nəticəsidir.

Kürdlərin yaşadıqları şəhərlərlə kifa-yətlənməyərək, Tatyana Aristova şəxsi təşəbbüsü ilə kənd-kənd, ev-ev gəzərək, kürdlərin tarixini, adət-ənənələrini, maddi və mənəvi mədəniyyətini və millətlərarası münasibətləri dərinlən öyrənirdi. T.Aristova yüksək dərəcəli peşəkar idi. O, nəinki fars və kürd dillərini bilirdi, həmçinin məşhur kürdşünaslar – İ.Orbeli, A.Şamilov, K.Kurdoev, Ç.Bakayev, M.Rudenko, məşhur şərqşünaslar O.İncikyan və Q.Akopov ilə şəxsi tanışlığı var idi. T.Aristova kürd ziyalıları – H.Cindi, M.Əsəd, C.Cəlil, M.Rəşid, Ş.Aşiri və başqaları ilə daima fikirləri və araşdırmaları ilə məsləhətləşərdi, bu isə öz növbəsində onun işinə təkrarolunmaz güc verirdi.

Keçmiş onilliklərdə çox şey dəyişdi. Zaqafqaziyada baş verən fəlakətkürdləri yenidən dünyanın müxtəlif ölkələrinə – Rusiyaya, Qazaxstana, Ukraynaya, Avropaya və sair ölkələrə səpələdi.T.Aristovanın araşdırma apardığı kəndlərin əksəriyyətinin qalıqları qalıb.Bəzi kəndlərdə isə başqa millətlərin nümayəndələri yaşayırlar.Onlar kürdlərin mədəniyyətini və izini məhv etmək üçün hər cür əmələ əl atırlar.

Məhz bu çətin qaçqınlıq zamanəsində kürd gənclərinin qarşısında çox vacib problemlər durur: milli şüurun, doğma dilin, adət-ənənələrinin unudulmaması və ümumiyyətlə Kürd xalqının məniyyətini əks etdirən mənəvi dəyərlərin qorunub, gələcək nəsə ötürülməsini vurğulamaq lazımdır. T.Aristovanın arxivlərinə

müraciət etdikdə, biz Kürd xalqının apardığı mübarizəni, xalqın tarix və adət-ənənələrini, özünəməxsus dünya təkəkkürünü bərpa edə bilirik.

T.Aristova ömür boyu elm naminə mübarizə aparmışdır.Onun şəxsi arxivi daim kürdlərin üzünə açıq idi. O, araşdırmalarının nəticəsi ilə kürd ictimaiyyətini məlumatlandırır, onlar ilə məsləhətləşirdi.

Bu isə toplanmış materialların zənginliyindən xəbər verir. Allahın köməyi ilə, Kürd xalqının dəyərlili dostu və fədakarı Tatyana Fyodorovna Aristova daima xalqımızın üyündə layiqli yer tutacaq.

Mənim Zaqafqaziya kürdləri haqqında araşdırmalarım 50-80-ci illəri əhatə edir. İmkan daxilində Ermənistan və Azərbaycanda yaşayan kürd ağsaqqallarının danışdıqları əfsanələr, şifahi xalq ədəbiyyatı və kəndlərin tarixi qeyd olunurdu.Əlavə olaraq, bu əfsanələr yoxlanılırdı, bu haqda qonşu kəndlərin nə düşündükləri soruşulurdu, rayon mərkəzində olan arxivlərlə tutuşdurulurdu. Araşdırmalar aşağıda sadalanan həm kürd, həm də qarışıq əhalisi olan (erməni-kürd, azərbaycan-kürd, rus-kürd) rayonlarda aparılmışdır:

- Ermənistan SSR-nin Aparan, Aştarak, Basarkeçər (Vardenis), Dilican, Talin, Oktembryan, Şaumyan, Eçmiadzin rayonları;

- Azərbaycan SSR-nin Kəlbəcər, Laçın, Qubadlı rayonları;

Hələ XIX – XX-cı əsrin əvvəllərində toplanan materiallar bizə deməyə imkan verir ki, bu bölgədə bir-neçə kürd tayfası ta qədimdən yaşayırdılar. Onlar əsasən – “Sipki”, “Cəlali”, “Şəkkak”, “Zilan”, “Həsənan” və s. tayfalarıdır. Qeyd etmək lazımdır ki, hələ XIX-cu əsrdən Ermənistanda olan kürd kəndləri əsasən tayfa prinsipi ilə yaranmışdılar, Azərbaycanda isə yaxın qan qohumluğu böyük rol oynayırdı.

Bəzi ədəbi materiallar kürdlərin Zaqafqaziyada qədimdən yaşadıqlarını qeyd edir. Məlumdur ki, X

– XI-ci əsrlərdə Zaqafqaziyanı bəzi kürd tayfaları və nəsilləri idarə edirdilər.Bununla əlaqədar V.Minorski bölgənin inkişafında Şəddadi kürd dövlətinin əməyini yüksək qiymətləndirir.Paytaxtı Gəncə və Dvinde olan Şəddadilər dövləti böyük

əraziyə malik idilər.

Q.Çursinin nəzəriyyəsinə əsasən kürdlər Qərbi Azərbaycanda (Keçmiş Kürdüstan qəzası) 1589-cu ildə baş verən türk-fars müharibəsi zamanı köçürülmüşdülər.

Tarixi sənədlərə əsasən, XIX-cu əsrin ikinci yarısında kürdlər Azərbaycanın növbəti qəzalarında yaşayırdılar: Elizavetpol (Gəncə) quberniyasının – Arəş, Cəbrayıl, Cavanşir və əsasən Zəngəzur qəzaları, Ermənistanda isə – İrəvan quberniyasının – Sürməli, Şərur-Dərəyələz, Eçmiadzin, Aleksandropol və Novobayazet qəzaları.

Mənim tədqiqat üçün seçdiyim kəndlər bunlar idi:

- Laçın rayonunda – Minkənd, Aşağı və Yuxarı Zerti, Qalaca, Bozlu, Kamallı və Qarakeşiş;

- Kəlbəcər rayonunda – Zəylik, Aşağı Şurtan, Ağcakənd və Oruclu;

- Qubadlı rayonunda – Yuxarı Mollu və Zilanlı

Zaqafqaziyanın qədim xalqı olan kürdlər öz kəndlərinin yaranma tarixini bilirlər.Bu əfsanələrdə əsasən hansı kəndin haradan köçməsi və yeni yerdə necə məskunlaşdığını özündə əks etdirir.Yeni yaylaqların axtarışı və maldarlığın inkişaf etdirilməsi üçün münasib yer axtaran kürdlər daima bir rayondan o biri rayona köç edirdilər.Bu yerdəyişmələr əsasən dağlıq rayonlarında baş verirdi.

Beləliklə, Kəlbəcər rayonundakı kəndlər Laçın rayonunun ərazisindən köç edən kəndlər idi.Oruclu və Ağcakəndin təməlini Laçının Minkənd və Ağcakənddən köçən kürdlər qoymuşdur.Əfsanəyə görə Oruclu kəndinin adını kəndi yaradan şəxsin adı ilə adlandırılmışdır.Ağcakənd isə bura öz ailəsi ilə ilk olaraq köçən Ağca adlı gözəl bir qızın şərəfinə adlandırılmışdır.Baxmayaraq ki, Kürdüstan qəzasının, Kəlbəcər rayonunun Oruclu və Ağcakənd kəndlərinin təməlini Şahsuvarovlar nəslı qoymuşdur, onlar Minkənddə məskunlaşmağı üstün tutdular. Şahsuvarovların arxasınca

Minkəndə daha bir neçə kürd ailəsi köçmüşdür. Kənd qohumluq əlaqələrinə əsasən bir-neçə məhəlləyə bölündü. Ağsaqqallar danışdırlar ki, Şahsuvarovlar Minkəndə gələndə burada 1673-cü ilə aid olan alban kilsəsindən başqa heç bir tikili yox idi.Çox güman ki, burada nə vaxtsa albanlar yaşayırdılar.

Kəndin ağsaqqalı Müseyib Hüseynqulu oğlu Axundovun nəzəriyyəsinə görə isə, bu kilsə qədim məscidin qalıqları üzərində tikilmişdir.Azərbaycanda qədim zamanlardan məskunlaşmış Qubadlı rayonunun Zilanlı və Şotlanlı kəndlərini hesab etmək olar.Bu kəndlərin əhalisi birinci və ikinci Rusiya–İran müharibəsi dövründən əvvəl İrana tabe idilər. Kəlbəcər rayonunun Aşağı Şurtan kəndinin təməlini Laçın rayonunun Mirik (Həsənanlı – A.S.) kəndindən köçənlər qoymuşdur.Məlumatə görə, Hüt və Nağı adlı qardaşları öz ailələri ilə XIX-cu əsrin sonunda bu bölgəyə gələrək məskunlaşmışdılar.1920-ci illərdə bəzi kəndlərin əhalisinin bir hissəsi çətin həyatdan xilas olmaq üçün Azərbaycanın aran rayonlarına köç etmişdir. Onlar əsasən Yevlax və (Mirbəşir) Tərtər rayonlarının ərazisində məskunlaşmışdılar.

Kəlbəcər rayonunun Zəylik kəndinin əhalisi isə ikinci Rusiya–İran (1826-1828) müharibəsi zamanı İrandan əvvəla Ermənistana, XX-ci əsrin əvvəllərində isə Kəlbəcəre köçmüşdülər. Əfsanəyə görə, kəndin təməlini üç qardaş qoymuşdular. Sonra isə qardaşların ikisi Zar kəndinə köç edərək, orada məskunlaşmışdılar.

Tarix boyu, xüsusəndə 1920-ci illərdə kürd tayfaları Azərbaycandan Ermənistana, Ermənistandan isə Azərbaycana köçürdülər. Bu yerdəyişmələr əsasən iqtisadi və qismən siyasi amillərə bağlı idi.

Misal üçün, Laçın rayonunun Qarakeşiş kəndinin əhalisi İrəvan quberniyasının Şərur-Dərəyəz qəzasından köç etmişdilər. Onlar əvvəlcə Qaraqışlaq adlanan yerdə məskunlaşmışdılar. Təxminən 1920-ci illərdə Xudo və Abbas adında iki qardaş Qaraqışlağın 15-20 km. Aralığında yeni kəndin təməlini qoyaraq, Qarakeşiş adlandırdılar.

Ermənistanda yerli kürdlərdən savayı, Türkiyədən, İrandan və Azərbaycandan köçən kürdlər az deyildi. Bu tayfaların Ermənistana köçməsi XVII-XIX-cu əsrləri əhatə edir. Rusiya-Türkiyə müharibələri zamanı (1853-56, 1877-78) Rusiyaya tabe olan tayfalar Rusiyaya köçürdülər və əsasən İrəvan quberniyasında məskunlaşdırlar. Əksinə, Türkiyəyə tabe olan kürd tayfaları Zaqafqaziyadan Osmanlı ərazisinə köçürdülər.

Ermənistanda kürdlər əsasən tayfa prinsipi ilə məskunlaşdırlar.

Beləliklə, Aparan rayonunda onüç kürd kəndi – Ələqəz, Kondaxsaz, Carca-ris, Korbulaq, Kürd Pambı, Quruboğaz, Kiçik Camışlı, Mirak, Səngər və Çobanmaz – “bala”, “məhmədi”, “rojki”, “sipki” tayfalarının nümayəndələri idi.

Talin rayonunun onbeş kəndi – Akko, Baysız, Bəroj, Qəltə, Dian, Zəvestan, Kələşbəq, Qabaqtəpə, Kar-mirpoh, Sabunçu, Seyrane, Sıçanlı, Sorik və Tələk əsasən “zokori”, “ortuli”, “raşi”, “rojki”, “sipki”, “həsəni” tayfalarının nümayəndələri idi.

Şaumyan rayonunun iki kəndində Yuxarı və Aşağı Nəcərlı kəndlərində “brukı”lər yaşayırdılar.

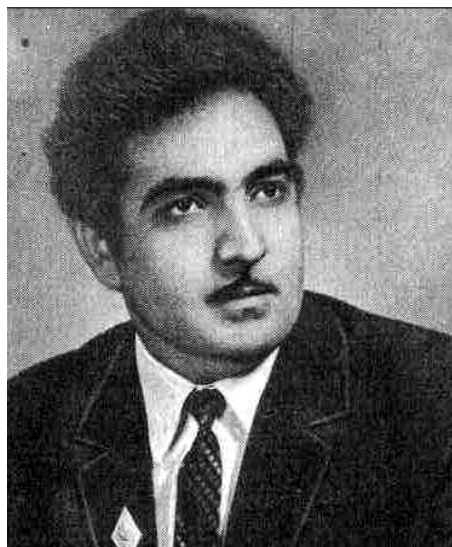
Basarkeçər rayonunun dörd - Reysu, Qayabaşı, Qoşabulaq və Ker kəndlərində “başki”, “qaralı”, “pirki” və “şəvaliki” tayfaları məskunlaşmışdılar.

Tərcümə etdi və hazır-ladı: Seymur Alxanov

Mənbə:
kurdist.ru

KÜRD XALQININ ZƏFƏR TARİXİNDƏN

Səbahəddin Eloğlu

Şair, publisist, tarixçi, filosof-xalq qəhrəmanı SULTAN bəy, HƏSƏN bəy ZƏRDABİ, ŞƏHRİYAR adına mükafatların laureatı Səbahəddin Eloğlu 40 ilə yaxındır ki, DÜNYA TARİXİNİ nəzmə çəkir.

"Kürdlərin zəfər tarixindən" fəslindən bir parçanı oxuculara təqdim edirik. Bu fəsil 100 illik SƏLİB müharibəsini darmadağın edib. İSLAM DÜNYASININ Çİ-ÇƏKLƏNMƏSİNƏ şərait yaradan Qədim Misir hökəmdarı, məşhur KÜRD sərkərdəsi SƏLAHƏDDİN ƏYYUBİYƏ ithaf olunur.

...Xudaya, səndən bir umacağım var,
Sən məni nadanın əlindən qurtar.
Güc ver aşə bilim uca sədləri,
Açım bağlı qalan həqiqətləri.

Əcəmi, yezidi kürdlər bir zaman,
Yayılb tutmuşdur dünyanı tamam.
Tarix xəlbirləmiş bu qədim xalqı,
Başqa xalq onun tək çətin qalardı.

Qədim tarixləri öyrənən zaman,
Söz verdim, söz açam bir gün bu xalqdan.
Bu xalqın şərəfli bir keçmişi var,
Bu şərəf tarixdə bu gün də yaşar.
Ən böyük idraklar haçan oyanmış,
Yerin dan ulduzu kürdləri sanmış.
Qədim buzlaşmadan əvvəlki dünya,
Çalışmış həyatda kürdü qoruya.
Uzaq keçmişləri saldıqça yada,
Asan tapacaqsan kürdü dünyada.
Kürdlərin soyunu axtarsan əgər,
Sənə dastan verər qədim ölkələr.
Dünya allahların kürdlər azaltmış,
Odur ki, dünyada Allah tək qalmış.
Bir zaman inkişaf o yerə çatmış,
Uçan xalçaları kürdlər yaratmış.
Bir vaxtı dünyanı su alan zaman,
Nuh Nəbi salamat çıxmışdır ondan.
Elə ki günəşin istisi sönmüş,
Kürdün taleyi də o vaxtdan dönmüş.
Dağılmış dünyadan sonra nə olub,
Bir qədər danışmaq qəlbimə dolub.

Qədim illərdən bu günə qədər,
Kürdün mərdliyindən söz açmış bəşər.

Kürdlərin tarixdə iki xidməti,
Bu xalqa gətirmiş böyük hörməti.
Biri ədalətdir, onlar yaratmış,
Zülmün zəncirini çox qırıb atmış.
O biri sərvətdir, sərvətlə inan,
Yaşayıb yaratmış dünyada insan.
Kürdün saxladığı saysız quzular,
Demişlər azalsa həyat pozular.

Qədim Amazonlar, qədim Şumerlər,
Göz açıb kürdləri atlı görüblər.
Nilin sahilindən ta Çinə qədər,
Abadlıq işləri görmüşdür kürdlər.
Kürdlərin tikdiyi qədim qalalar,
Axtarsan dünyanın hər yerində var.
Kürdün şəhərləri torpağın altıda,
Axtarsan taparsan çox dərin qatda.
Keçmişdən səs verən o sirli daşlar,
Kürdün adı ilə söhbətə başlar.
Bir ac Anna - Bani kitabəsini
Öyrən kainatı, yer kürəsini.
Kürdlər varisidir Lullubeylərin,
Qolda güclülərin, adda yeylərin.
Mesapotomiyanı - qədim şəhəri,
Məgər yaratmamış Kürdün hünəri?
Lullular, Kutilər, o mərd tayfalar,
Məgər kürd deyildi, niyə danırlar?
Miladdan üç min il əvvəl də bəli,
Yazılmış tarixə kürdün hünəri.
O zalım, o qəddar Naramsis şahı,
Kürdün zərbəsindən çox çəkmiş ahı.
Yunanlar uşaqdı kürdlər yanında,
Kürdün də qanı var Yunan qanında.
Böyük sərkərdələr çoxalsın deyə,
Yunanlar meyl etmiş kürdü sevməyə.
İsgəndər min kürdü seçib aparmış,
Gözəllər kürdlərdən toxum tutarmış.
Yunan gözəlləri deyirlər bir vaxt,
Hərdən kürdlərlə olublar xoşbəxt.
Qədim abxazların kürd babaları,
Qafqazda çox qurmuş sərt qalaları.
Əcəmi, yezidi kürdlər bir zaman,
Yayılb tutmuşdur dünyanı tamam.
Tarix xəlbirləmiş bu qədim xalqı,
Başqa xalq onun tək çətin qalardı.

Gəl danma tarixin həqiqətini,
Kim qurdu Şəddadi Kürd dövlətini?
Məhəmməd Ben Şəddad kürdü istəsən,
Qədim kitabları açıb görərsən.
Onlar düz iki yüz iyirmi üç il,
Hakimlik etdilər, bu asan deyil!
Gəncəni yenidən saldılar onlar.
Tarixdə əbədi qaldılar onlar.
Qurdular Gəncədə mərkəziyyəti,
Ucaldı bu yurdun şanı - şöhrəti.
Onlar gətirdilər Qafqazı cana,
Vergi də qoydular ilk Gürcüstana.
Yüksəkdə tutdular şeiri - sənəti,
Yaydılar dünyaya mədəniyyəti.
Dikbaşlıq eləmə, gəl dinlə bir az,
Bu yerdə naqqalıq əsla yaramaz.
O zaman yazırdı Qətran Təbrizi,
"Gəncə elm yuvası, şeir dənizi".
Ağılla, idrakla yaşayır Gəncə,
Cənnət bağçasına bənzəyir Gəncə".
İstəsən biləsən kürd hünərini,
Bəs edər görməyə Xudafərin.

Şəddadilər tikdi verib varını,
Həm onu, həm Gəncə qapılarını.
Karvanlar bu yerə qızıl gətirmiş,
Gedəndə bu yerdən kitab götürmüş.
Qızılla bəzənmiş qədim kitablar,
Qazılsa, Gəncədən çoxlu tapılar.
Gəncəni dağıdan o zəlzələdən
Axı, nə qaldı ki, danışım nədən?
Bu dərdi çəkdiyə ağrıdı ürək,
Tapmadı bir həmdəm eyləsin kömək.
Gəncənin şərəfi, şöhrəti o vaxt
Layiq görünürdü dünyaya paytaxt.
Yaxşı qarşılanar bu söhbət mənə,
Nizami kürd olub deyilə öncə.

Kürdlər tam alanda Qafqazı ələ,
Qafqazda erməni yoxidi hələ.
Qafqazın dağları kürdlərin olmuş,
Kürdlər bu yerlərdə çox qala qurmuş.
Ləzgilər soy kökün axtarsa əgər,
Görər ki, qohumdu qılıncla xəncər.
Qafqazın tarixin öyrənə bilsən,
Mənim dediyimi təsdiq edərsən.
Çəçenlər kürdlərdən törənib bir vaxt,
Onlar da mərdliklə olublar xoşbəxt.
Bir qoca çəçəndən get soruş bunu,
Sənə deyəcəkdir kürd olduğunu.
Kürdün kimliyini bilmək istəsən,
Gərək Zəngəzuru gəlib görəsən.
Tarixçi görseydi Bisütun dağın,
Burdan başlayardı tarix yazmağın.
Misir ehramından bəzi cizgilər,
Ağ oğlan qəsridə aydın görünər.
Daşı daşlarla yox, dəmirlə yonan,
Min hikmət yaratmış bu yerdə inan.
Zəfər bayrağını dağlara vuran,
Dağların üstündə qalalar quran.
Azadlıq yolunda çox qurban verən,
Bu xalq unudulur bilmirəm nədən?

Bilirsən, nə etmiş kürdlər bir zaman?
Qurtarmış İslamı çox ağır dardan!
Qədim Avropanın xaçpərəstləri,
Yüz illər sındırmış göy məscidləri.
Müsəlman keçmişin öyrənsə əgər,
Kürdün dərgahına daim baş əyər.
Kəsərli qılıncı, sürətli oxu,
Kürdlər çox işlədib, tarixdə onu.
Ağır döyüşlərdən zəfər bayrağın,
Kürdlər qaldırıblar, məhv olsun xain.
Xainlik olmasa, inan ki, kürdlər.
Qayada bağ salıb məhsul götürər.
Şərqi şahlarını kürdlər qorumuş,
Kürd olan sarayda sakitlik olmuş.
Qorxusuz yaşamış bəzən ölkələr,
Ordu başçıları olanda kürdlər.
Qədim hindliləri Xəzərdən qovan,
Kürd xanı deyilmi, kürdəxanından?
Namərd orduları qafqazda əzən,
Məgər kürd deyilmi, danırsan nədən?
Qıyıq gözlüləri, Tuğyan çayında,
Kürdlər məğlub etmiş bahar ayında.
O vaxtdan kəsilmiş şərq hücumları,
At ilə, it ilə cum ha cumları.
Türklər öyünməsin çox cövlan edib,
Dar gündə köməyə kürdlərə gedib.

Kürdün qılıncı ilə dirçəlmiş Tatar,
Danılsa bu fakta dəlil tapılar.
Qədim Əhrəmilər döyüşdən əvvəl,
Kürdlərlə güləşib xeyir görüblər.

Xəzər sahilində Mərdi - Məkanı
Kürdlər salıbdılar. Bu məkan hanı?
Qılınc dünyasının qoç qəhrəmanı,
Bircə Koroğludur, gəl onu tanı.

Kürdlər nə yaradıb qoyub dünyada,
Çətindir hamısını gətirmək yada.
Oxuyan olsaydı daş kitabları,
Günəş tək parlardı əqlin açarı.
Kürdün yapıncısı qədim zamandan,
Qorumuş insanı qardan - borandan.
Təsəvvür etdiyin ən qədim dünya,
Ən çox əylənmişdir kürd oyunuyla.
Kürdlərin getdiyi yallılar ki, var,
Böyük qayalarda əksi tapılar.
Qədim muğamları öyrənsən əgər,
Qəlbini maqnit tək hikmətə çəkər.
Bayatı, heyratı, şux diringələr.
Dinləsən bu gün də xoşuna gələr.

Kürdlərdən söz açan pirani demiş,
Kürdün qazandığın dostları yemiş.
Kürddə adət deyil var yığib qoymaq,
Kürdün yeməyidi bal ilə qaymaq.
Kürdün süfrəsində kabab yeyənlər,
Süfrədən duranda "əhsən" demişlər.
Kürd ilə dostluğu bacarsan əgər,
Sənə quzu kəsər ölənə qədər.
Kürdlə qonşu olsan, basma ayağın,
Dar gündə olacaq sənə dayağın.
Baxıb görkəminə gəl sanma fağır,
Kürdün mənlili var, özündən ağır.
Kürdlərin tarixin nəzmə çəkəndə
Kürdlər qalmamışdı doğma vətəndə.
Kürdlər yadlar üçün ölümə getmiş,
Çox xalqı ölümdən Kürd xilas etmiş.
Bu xalqın tarixin tam yazsam əgər,
Ta tarix yazmaqdan xalqlar əl çəkər.
Çox sirri açmağa göstərsəm marağ,
Bil ki, söndürülər bu yanan çıraq.
Eloğlu, qoy qalsın bəzi söhbətlər,
Vaxt gələr, onlar da nəzmə çəkilər.
Vəfa, etibar, sədaqət hər nə var
Axtarsan hamısı kürddə tapılar.
Hər nədən söz açdım, mindən biridi,
Belə danışmaq da kürd hünəridi!

Əziz oxucu, hansı bir xalqın tarixini
ürəyimə yatacaq səviyyədə nəz-
mə çəkmişəmsə, özümü mənən o xal-
qın övladı saymışam. Mənim atam
azərbaycanlı, anam kürd qızıdır. Hər
iki xalq mənim üçün əzizdir.

**Atanı anadan ayırma, oğul,
Çəkilə zindanın birdir yarası.
Zəngəzur qəzeti**

Kürt ve Kürdüstan tarihinin kaynakları

(Övvêli ötên sayımızda)

Süryani (Süryanice) Kaynakları:

Ruhban sınıfına mensup Süryani yazarlar tarafından 3. yüzyıldan itibaren tarih içerikli eserler verilmeye başlanmış; 7. ve 13. yüzyıl arasında zirve noktasına ulaşarak onlarca eserin yazılmasına olanak tanımıştır. Kimi kayıp ve eksik eserlerle beraber, Batı Süryanileri bünyesinde "Melkit Kroniği", "Mârûnî Kroniği", Urfalı Yakub'un "Kroniği", "Arapların İlerleyişine Dair Bir Kayıt", "712-716 Yıllarına Ait Tarihi Kayıtlar", "Arap Kralları Listesi", "Anonim Kronik (724'e Kadar)", "Anonim Kayıtlar (501/2, 505/6, 763/4)", "Anonim Kronik (775'e Kadar)", "Zuknin Kroniği", "Anonim Kronik (813'e Kadar)", "Anonim Kronik (819'a Kadar)", Tel Mahreli Dionysios'un "Tarih", "Anonim Kronik (847'ye Kadar)", Patrik Mihâil'in "Kronoloji", "Anonim Kronik (1234'e Kadar)", Bar 'Ebroyo'nun "Kronoloji"; Doğu Süryanileri bünyesinde ise "Huzistan Kroniği", Yuhanna Bar Penkaye'nin "Ktâbâ d-Rîş Melle", "Beth Qoqa Manastırı Tarihi", Marga Piskoposu Tuma'nın "Ktâbâ d-Rîşâne", Basra Piskoposu İşo'dnah'ın "Liber Castitatis", "Siirt Kroniği", Eliya b. Şinaya'nın "Kronoloji", "Ahbâru Fetâriketi Kürsiyyî'l-Maşrik min Kitâbi'l-Mecdel", "Katolikos III. Yahbalaha'nın Seyahatleri" ve Saliba b. Yuhanna'nın "Esfârû'l-Esrâr"ı yazılmıştır.

Süryani tarih kitaplarında Kürdlere nasıl yer verildiğine dair şimdiye kadar müsakıl bir araştırma gerçekleştirilmemiştir. Ufak çaplı araştırmalardan elde ettiğimiz bilgilere göre Süryani kaynaklarında Kürtlere şu şekilde yer verilmiştir:

Mişîha Zeha/MSİHA ZHA tarafından yazılan "Adiab/Erbil Vakayinamesi (Erol Sever, Yaba Yy, 2002, 148 s.)"nde, Miladi II. asrın ortalarında Kardohilerin, Ferisiler Devleti'ne (k.224-247) karşı Kardo Dağları'nda vermiş olduğu mücadeleye değinilmiştir.

Maryuhanna'nın "Dasnaî (Duhok'a bağlı Dasin bölgesi)"sinde, 120 yılında Gordion ülkesinin kralı olan Maniza Roz'un Ermeni kralının kızı Siranuş'la evliliğinden söz edilmektedir.

Mar Ahalcaslik (410-414) ve Meyyâfârikîn piskoposu Marusa (420) tarafından yazılan "Fars Şehidlerinin İşleri" isimli eserde, Sasani krallarının Hristiyan Kürtlerin başına getirdiği zulümlerden söz edilmektedir. Karda d'Beth Slokh/Kerkük'ün Selevkos'un eliyle yenilenmesine dair bilgi de verilmektedir. Nersay Melfan (d.339?) da, Kürt Hristiyanlarının Fars kralı II. Şapur (Krallık:309-379) döneminde gördükleri baskıdan söz eder.

Nusaybin Metropoliteli Eliya Şinaya'nın (piskoposluğu:1008-1046), Merwanî Kürt Devleti başkenti Meyyâfârikîn'de yazdığı dünya tarihi hüvviyetindeki "Vakayinamesi (Yazma: British Museum'da Add. 7197)"nde, Merwanilerden geniş bir şekilde söz edilmektedir. Eliya, "Bu hanedanın kurucusu, Ebu Şüca Bedih İbn Dostik adında bir Kürt çoban, gözü pek bir savaş lideri olarak dikkate değer bir ün kazandı. 983 yılında İslam İmparatorluğu'na hükmeden Büveyhi Aduddöve'nin ölümü üzerine Bedih; Silvan, Amid ve Nisib'i ele geçirdi." demektedir.

1166-1999 yılları arasında Antakya Süryani Kilisesi'nin partikliğinin yapan Müyük Mikâil/Mihayel Rabo'nun (1126-1199) yaratılıştan başlayıp 1195 yılına kadar gelen "Süryani Mihâil Vakayinamesi (1042-1195)"nde; "Asurlu Senaherib'i öldüren çocukları, Kürtlerin ülkesi yani Kardou Dağlarına kaçtılar ve oradan Ermenilerin arasına karıştılar.", "Selahaddin Kudüs Kralı Guy de Lusignan'a kızdı; Kürt, Türk, Cezire ve Musul'dan gelen askerlerden güçlü bir orduyu bir araya getirdi.", "Zengi hanedanlığı yerine Kürt Eyyubiler hanedanlığını geçirmeye hala istekli olan Mısır sultanlarına direnebilecek tek kişi İzzeddin idi" pasajlarıyla Kürtlerden söz etmektedir. Hrant D. Andreasyan'ın 1944 yılında hazırladığı yayınlanmamış "Suryanî Patrik Mihail'in Vakâyinâmesi (1042-1195)" isimli Türkçe çevirisi TTK'nda muhafaza edilmektedir.

13. yüzyılın başlarında Urfalı Süryani din adamı tarafından kaleme alınan ve "Meçhul Edesalı Kroniği/1234 Yılı Anonim Süryanî Vakayinamesi" olarak bilinen iki ciltlik dünya (1. C) ve kilise (2. C) tarihinde, yaratılıştan 1234 yılına kadar olan hadiselerle yer verilmiştir. 'Eyyubi Kürtleri'nden ve Selâhaddin'in Kudüs'ü fethinden söz edildiği gibi, Kürtlerin daha önceki tarihlerine dair de bilgi verilmiştir. "Yedinci

yüzyıldaki fetih sırasında Müslüman olara Araplar, Kürtlerle ilişkiye geçtiler. Musul etrafındaki Kürt kazaları Araplar tarafından ele geçirildi. Bundan dolayı çok isyan oldu. O zaman dinleri pagan olan ve bugün de mevcut olan Kürtlerin ırkından insanlar vardı. İlk başlarda kaleleri ele geçirdiler ve liderlerini kaybettikten sonra Müslümanlığı kabul ettiler. Fars ve pagan Ermenileri toplayarak, özel bir ırk oluşturdular. Bugün ele geçirdikleri kalenin adıyla anılıyorlar. El-Me'mun zamanında, karargâhını Kürtlerin dağlarında kuran ve çok korkulan bir Kürt lider ortaya çıktı ve etrafında çok kişi topladı. Cezire ve Ermenistan'ın her tarafına korku saldı.

O zaman bekledikleri kişinin bu olduğu düşünce-

siyle Madhi, dedikleri bir lider çıktı. Kimsenin dokunmadığı bu lider yüzünü bir peçe ile örtüyordu. Kendisini kutsal peygamber olarak tanıtıyordu. Hergün müridlerinin sayısı ve zenginliği artıyordu. Fars, Arap ve paganlardan oluşan birçok halk talan ve yağma için onun etrafında toplandı. O ikametgâhını Kürtlerin sarp dağlarında kurdu. Bu adamın korkusu Cezire ve Ermenistan'a kadar yayıldı. Beyt Zebda ve Tur Abdin'i kasıp kavurdu. Her türden insana karşı çok acımasız olan bu insanların kılıcı kanla sarhoş oluyordu. Katliam için tüm ülkeler onlar için birdi. Mazdalı olan bu insanlar Madhi'yi kutsal beygamber olarak tanımayan herkesi dini olarak yabancı sayıyordu. Kral Me'mun bile onların önünde titriyordu."

Arapça'da Ebu'l-Ferec İbnü'l-İbri adıyla bilinen Bar 'Ebroyo'nun (1226-1286) iki ciltlik tarih kitabının yaratılıştan başlayıp kendi zamanına (1286) kadar gelen seküler tarih kitabı "Ktobo d-Maktbonut Zabne/Chronicon Syriacum"da Med Kürd Devleti'nden bir bölüm olarak söz edilmektedir. Ayrıca kendi döneminde yaşanan olayları anlattığı kısımlarda da Kürtlere yer vermiştir: "Emir Mesut, 1260'tan beri bölgenin Hristiyan köylerine saldıran komşu dağlardaki Kürtlerle ilişkisi olmuştu. Bu Kürtler 7 Haziran 1277'de Musul yakınlarındaki Mar Mattai batı Süryani manastırına karşı bir akın düzenlediler ve rahipleri kaçırdılar."

15. yüzyılda Tur Abdin'e bağlı Basibrina köyüne bağlı Basibrinalı Adday'ın (ö.1502), Bar Hebraeus'un "Klise ve Dünya Tarihleri"ne iki ayrı zeyli olan "Vakayinamesi (kutlu Akalın, Peywend Yy, 2015)"sinde Memluk, Osmanlı, Akkoyunlu, Karakoyunlu, Safevi, Timur devletlerine ve Hasankeyf Eyyubîleriyle beraber Buhtî, Behdînan Kürt mirliklerine ve Beşnevî, Şirevî, Çışayî, Çelkî, Sindî, Carudî, Cenevî Kürt aşiretlerine yer verilmiştir.

Ermeni (Ermenice) Kaynakları:

Kaynak bakımından dünyanın en zengin kütüphanelerinden biri olan Ermenistan Matenadaran Kütüphanesi'nde bulunan binlerce yazma ve basma eserde, Kürtlere dair bilgilerin bulunup bulunmadığına yönelik şimdiye kadar kapsamlı bir araştırma yapılmamıştır. Bu konuda ilk defa çalışan Kinyazê İbrahim, 1985 yılında yayınladığı "Kürt-Ermeni Edebi İlişkileri" başlıklı makalesinde, Ermeni tarihinde Kürtlere dair ilk bilgilerin 5. yüzyılda yaşamış olan Pavistos Püzant, Movses Khorenatsi ve Yeğişe'ye ait kitaplarda bulunduğunu; eski Ermeni tarihçilerinin yapıtlarında 'Kürd', 'Kürdik' ve 'Kurdo' şeklinde Kürtlere yer verdiklerini belirtir.

Ermeni Tarihçi Moses Khorenatsi (M.S. 410-490), "Ermenilerin Tarihi" adlı eserinde, Partların Ermenistan'a hakim oldukları zamanda ülkeyi eyaletlere bölerek yönettiğini ve "Korduats'i (Korduk, Korçek)" eyaletinin aynı adı taşıyan beylik tarafından yönetildiğini yazmaktadır.

9/10. yüzyılda yaşayan Ermeni tarihçi Thomas Artsruni, Hz. Nuhun gemisinin 'Korduk (Kürdistan)' dağında bulunduğunu belirtir. 13. yüzyıl Ermeni tarihçisi Heyton/Hethom ise Türkçe'ye "Doğu Ülkeleri Tarihinin Altın Çağı (İstanbul, 2015)" adıyla çevrilen eserinde "Mısır'da Müslümanların egemenliği 346 sene sürdü. Bundan sonra Müslümanlar, Mısır egemenliğini kaybettiler ve Cordin/Kürt olarak anılan Medliler, Mısır hakimiyetini ele geçirdiler.", "Med ülkesi ikiye ayrılır. Bunlardan birisinin halkı Cordin/Kürt diğeri ise Müslümandır." kaydını düşürmüştür.

Urfalı Mateos'un, Ermeni Tarihi niteliğindeki "Vakayinâme (952-1136)"sinde Rewadi Kürt Devleti Memlan hakkında abartılı ve olumsuz ifadelerle yer verilmiştir: "Bunların hâkimiyetleri zamanında, İran'ın zalim ve menfur müstebidi ve Müslümanların baş emiri olan Mamlan, asker toplayıp kana susamış bir ejder gibi merhametsizce, Hristiyanlara karşı yürüdü ve her yeri mahvetmeye niyet etti. Mamlan, muazzam bir ordu ile beraber yürüyüp dağ ve ovaları askerleriyle doldurdu. Yeryüzü bu zalimin korkusundan sarsıldı."

11. yüzyıl Ermeni yazar Matt'eos Urhayec'i (ö. 1138 veya 1144), Ermenice "Zamanakagrut'awn" isimli yazma eserinde Diyarbakır (Amid) ve Urfa (Sewerak) arasında bulunan bölge için "K'rdstanac/Kürdistân" tabirini kullanmıştır (Urhayec'i, Matt'eos 'Zamanakagrut'awn' Haz: Melik'-Adamyân Erivan, 1991). 1200 tarihli başka bir Ermenice yazma eserde de "K'rdstanac/Kürdistân" ibaresi kullanılmıştır (A. S. Mat'evosyan 'Hayeren jerageri hisatakaranner', V-XII, Erivan 1988).

On altıncı yüzyıl Ermeni tarihçilerinden Musa Horînî ise, Miladî 44 yılından önce Ermenistan'da meydana gelmiş olan hadiseleri anlattığı kitabında, Ermeni kralı Büyük Tigran'ın (M.Ö. 140-55) zamanında, Arakis/Arakas (10.yy)/Aras Nehri civarında Marların (Ermenice Med) bulunduğu işaret eder.

İbrani (İbranice) Kaynakları:

Kürtlerden söz eden en eski İbranice metnin 'Tevrat' olduğu bilinmektedir. Tevrat'ın birçok yerine, Kürtlerin atası olan Med'lerden bahsedilmektedir. Daugles Layton, "Kurden in der Bible" kitabında bu konuya dair bilgileri vermektedir. Tarihçi Marcus von Niebuhr, 1857 yılında Berlin'de yayınladığı "Geschichte Assur's und Babel's (Asur ve Babil Tarihi)" isimli kitabında Xalidi diline çevrilmiş olan Tewrat'ta Ararat/Ağrı bölgesinde hüküm süren insanların 'Kardu'lar olduğunu söylemiştir.

11/12. yüzyıldan sonra Kürdistan'a seyahatte bulunan Yahudi din adamlarının kaleme aldığı eserlerde Kürtlerden, Kürdistan'dan ve temelde de 'Yahudî Kürtleri'nden söz edilmiştir. Bu seyahatnameler 19. yüzyıldan itibaren matbaayla buluşturulmuş ya da başka dillere çevrilerek yayınlanmıştır.

Kürdistan'ı 1166-1171 yılları arasında gezen Tudelalı Benjamin'in "The Itinerary of Benjamin of Tudela/Tudelalı Benjamin'in Seyahatnamesi (İngilizce, New York, 1907)"; Benjamin'den hemen birkaç yıl sonra 1175-1190 yılları arasında Kürdistan'ı gezen Radisbonlu Pethahian'ın "Travels of Rabbi Petachia/Radisbonlu Pethahiahın Seyahatleri (İngilizce, London, 1856)" ve tahminen 1225 yılında Dicle ve Fırat bölgesine gelmiş olan İspanyol Yahudi şair El-Harizî'nin "Maqamas Tahkemoni/Makamlar (Göttingen, 1883)", El-Harizî'den sonra Moğol istilalarının yarattığı kargaşadan dolayı seyyahların bölgeye olan ziyaretinin olmayışından dolayı, 16. yüzyılın ikinci yarısında Yemenli Yahya El-Zahirî'nin İbranice "Seferha-Musar/Öğretiler Kitabı (Eser dizi halinde 1940'tan itibaren Jarusalem'da yayınlanmıştır)".

1846-1855 yılları arasında Kürdistan'ı gezen Davit Hil-el'in "Unknow Jews in Lands/Yahudilerin Kayıp Kabilesi (İngilizce, New York, 1973)"; 1847'de Kürdistan'ın Urfa, Siverek, Çermik, Mardin, Nusaybin, Zaxo, Akre, Musul, Urmiye vb. yerlerini gezen Joseph Israel Benjamin'in "Eight Years in Asia and Africa From 1846 to 1855/1846'dan 1855'e Asya ve Afrika'da Sekiz Yıl: (Hannover, 1859)"; Ephraim Newmark'ın 1889'daki "Erets Ha-Qedem (İbranice)" ve Zew Wolf Schur Mahazot'un 1884'teki "Ha-Hayim (İbranice)" eserleri, 12-19. yüzyıllar arasında yazılmış olan Yahudi/İbranice kaynaklardır.

(Ardı var)

Sahifeni hazırladı: Tahir Süleyman

T.R. Fatiyeva

K.R. Mustafayeva

C.AVEK BERBİ

Elmi redaktor:

filologiya elmləri doktoru, professor Xeyri-əl Abbasi

Rəyçi: yazıçı, jurnalist Əhməd Həpo

Korrektor: Firuzə Qaloyeva

Kitab haqqında

Bu vəsait Kürd dilini öyrənmək istəyənlər üçün nəzərdə tutulmuşdur. Kitab 47 dərstdən ibarətdir. Bu dərslər Kürd dilinin qrammatikasını demək olar ki, əhatə edir. Lakin kitab əsasən danışq dilinin öyrənilməsi məqsədini daşıyır. Buna görə də danışq etiketləri, söz və söz birləşmələri, eləcə də cümlələr keçirilən qrammatik materiala uyğun seçilmişdir. Kitabda söz birləşmələrinin, sadə danışq ibarələrinin, sonra sadə cümlələrin, daha sonra isə mürəkkəb cümlələrin mənimsənilməsi ardıcılığı gözlənilir. Kitabda materialın ardıcılığı danışığa xidmət etdiyindən qrammatikanın bölmələri (fonetika, morfologiya və s.) ardıcıl və tam halda verilməmişdir. Leksik material həm qrammatik materialın mənimsənilməsinə, həm də onun təcübədə tətbiqinə xidmət edir.

Hər mətndən sonra mətndə olan yeni sözlərin lüğəti verilir. İsimlərin söz birləşmələri formasında işlənməsini asanlaşdırmaq məqsədi ilə mötərizədə isimlərin cinsi (m,f) qeyd edilmişdir.

Dərsin sonunda qrammatik və leksik materialı möhkəmləndirmək niyyəti ilə iki hissədən ibarət çalışmalar verilmişdir. Birinci hissədə verilən çalışmalar həmin dərstdə Azərbaycan dilində izah edilmiş qrammatik materialın mənimsənilməsinə, ikinci hissədə verilən çalışmaları isə əvvəlki dərslərdə izah edilmiş materialın təkrar edilərək daha da möhkəmləndirilməsinə xidmət edir.

Danışq vərdişlərinin inkişafı üçün hər dərsin sonunda "kürdcə danışaq" hissəsi verilir. Bu hissədə keçirilən qrammatik materiala uyğun seçilmişdir. Burada verilən dialoqların əksəriyyəti nümunə xarakteri daşıyır. Bu da oxuculara kifayət qədər yaradıcılıq imkanları verir.

Kitaba müasir və klassik ədəbiyyatdan bir neçə orijinal mətn də daxil edilmişdir.

Kitabın xüsusiyyətlərindən biri də odur ki, hər dərsin sonunda izah edilmiş, təniş qrammatik materiala uyğun şifahi xalq ədəbiyyatından nümunələr verilmişdir. Bu hissədə əsasən atalar sözləri, bayatılar, oxşamalar, laylalar, xalq mahnıları və s. yerləşdirilmişdir. Şifahi xalq ədəbiyyatı nümunələrinin əksəriyyətinin sətri tərcüməsi, bəzi hallarda isə Azərbaycan dilinə uyğun ekvivalentləri verilmişdir. Bu vəsaitdən Kürd dilini həm müstəqil, həm də qrup halında öyrənmək istəyənlər istifadə edə bilərlər. Fikrimizcə, bu kitab kürd dili qrammatikası haqqında azərbaycan dilində yazılan vəsait olduğundan o, iran dillərinin müqayisəli qrammatikası ilə məşğul olan dilçi alimlər üçün də faydalı ola bilər.

Redaktordan

Kürd dili haqqında

Kürd dili Hind-Avropa dillər

ailəsinin İran dilləri qrupuna daxildir. Bu dil Ya-xın və Orta Şərqdə ərəb, türk və farscadan sonra ən çox danışılan dildir. Kurd dilində hazırda Türkiyə, İran, İraq, Suriya ərazisində yaşayan, eləcə də, Müstəqil Dövlətlər Birliyi respublikaları – Azərbaycan, Gürcüstan, Ermənistan, Qazaxıstan, Türkmənistan, Özbəkistan, Qırğızıstan ərazisində yaşayan kürdlər danışır. Bu dil bir neçə ləhcə və dialektə ayrılrsa da, alimlər kürd dilində əsasən iki böyük dialektin olduğunu qəbul edirlər: kurmanci və sorani.

Kurmanci dialektində Türkiyədə və Suriyada yaşayan kürdlərin hamısı, İraq kürdlərinin yarısı, İran kürdlərinin bir hissəsi və MDB respublikaları ərazisində yaşayan kürdlər danışır. Sorani dialektində İran Kürdüstanının cənub hissəsində və İraq Kürdüstanının cənub hissəsində danışılır. Yeri gəlmişkən qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan Respublikasının Xaçmaz rayonunun Xudat qəsəbəsində yaşayan kürdlər sorani dialektində danışirlər.

Samitlər: b, c, ç, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, q, r, s, ş, t, v, w, x, y, z

b – Azərbaycan dilindəki "bar" sözündə olan [b] səsi kimi tələffüz edilir.

c – Azərbaycan dilindəki "corab" sözündə olan [c] səsi kimi tələffüz edilir. ç – Təqribən Azərbaycan dilindəki "çətir" sözündə olan [ç] səsinə yaxındır.

d – Azərbaycan dilindəki "düyün" sözündə olan [d] səsi kimi səslənir.

f – Azərbaycan dilindəki [f] səsi kimi tələffüz edilir.

g – Azərbaycan dilində olan "qaşıq" sözündəki [q] kimi tələffüz edilir.

h – Azərbaycan dilində olan "hansı", "hakim" sözlərindəki [h] kimi oxunur.

j – Azərbaycan dilindəki "Jalə" sözündə olan [j] səsinə uyğun gəlir.

k – Azərbaycan dilindəki "kamil", "kaman" sözlərində olan [k] səsinə uyğun gəlir.

l, m, n – səsləri Azərbaycan dilindəki müvafiq [l, m, n] səslərinə uyğun gəlir.

Gavek berbi Zimanê Kurdî KURD dilinə doğru bir addım

Hər iki dialektə danışan insanlar bir-birlərini başa düşsələr də, qrammatik kateqoriyalarda bəzi fərqlər mövcuddur. Məs. kurmancidə mövcud olan ismin cins kateqoriyası sorani dialektində yoxdur. Hazırkı kitab müasir kürd dilinin kurmanci dialektini öyrənənlər üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Oxucular tərəfindən qeyd edilən istənilən tənqid və təklif minnətdarlıqla qəbul ediləcəkdir.

Kürd dilinin əlifbası:

Aa, Bb, Cc, Çç, Dd, Êê, Ee, Ff, Gg, Hh, Îî, Ii, Jj, Kk, Qq, Ll, Mm, Nn, Oo, Pp, Rr, Ss, Şş, Tt, Ûû, Uu, Vv, Ww, Xx, Yy, Zz

Kürd dilinin fonetik quruluşu

Kürd dilində 31 hərf vardır. Bu həflərin verdiyi səslərdən bəziləri Azərbaycan dilində olan səslərə tam uyğun gəlir, bəziləri isə fərqli çalarlıqlara malikdir.

Kürd dilində olan səslərdən səkkizi sait, iyirmi üçü samitdir:

Saitlər: a, ê, e, o, û, u, î, î

a – Azərbaycan dilindəki "baba" badam, sözlərində olan [a] kimi tələffüz edilir.

ê – Azərbaycan dilindəki "el, etmək" sözlərində olan [e] kimi tələffüz edilir. e – Azərbaycan dilindəki "əl, ələk, mən" sözlərindəki [ə] kimi tələffüz edilir.

o – Azərbaycan dilindəki "olmaq, otaq" sözlərindəki [o] səsi kimi tələffüz edilir.

û – Azərbaycan dilindəki "uşaq, utan" sözlərindəki [u] kimi tələffüz edilir.

u – Təqribən Azərbaycan dilindəki [ö] və [ü] səslərinin qarışığından ibarət bir səsdır. İngiliscə olan "burn, turn, girl" sözlərindəki "æ:" səsinə uyğun gəlir, lakin qısa səsdır.

î – Azərbaycan dilində olan "ilkin, ilan" sözlərindəki [i] səsi kimi tələffüz edilir.

î – Azərbaycan dilindəki "işiq, tanış" sözlərində olan [i] səsi kimi tələffüz edilir.

p – əsasən Rus dilindəki "победа", "подвиг" sözlərindəki [p] kimi tələffüz edilir. q – boşqazda tələffüz edilən səsdır. "Qasım" sözündəki [q] səsinin ərəbcə tələffüzünə yaxındır.

r, s, ş – səsləri Azərbaycan dilindəki müvafiq [r, s, ş] səslərinə uyğundur.

t – səsi Azərbaycan dilindəki [t] səsinə uyğun gəlir.

v – Azərbaycan dilindəki [v] səsinə uyğun gəlir.

w – İngilis dilində olan "we, went" sözlərindəki [w] səsinə uyğun gəlir.

x – Azərbaycan dilindəki [x] səsinə uyğun gəlir.

y, z – səsləri Azərbaycan dilindəki müvafiq [y] və [z] səsləri kimi tələffüz edilir.

Vurğu

Kürd dilində vurğu çoxhecalı sözlərdə əsasən axırıncı hecaya düşür. Məs. Ba'ran

(yağış), bi'lind (hündür), birin'dar (yaralı).

Sual cümlələri intonasiya vasitəsi ilə düzəlir.

Grammatika: 1. İsim. İsmın kəmiyyət və cins kateqoriyaları.

2. Mənsubiyyət əvəzlilikləri.

1. İsim. İsmın kəmiyyət və cins kateqoriyaları. İsim kî (kim)? çi (nə)? sual-larına cavab verir. Məs. xwîşk- kî? (bacı- kim?) pirtûk- çi? (kitab- nə?), roder- çi? (pəncərə-nə?), bajar- çi? (şəhər-nə?), gund- çi?, (kənd- nə?), derî- çi? (qapı- nə?) Adlıq halda olan ismin tək və cəmi eyni formaya malikdir. İsmın kəmiyyət kateqoriyası onun sifətlə, mənsubiyyət əvəzlilikləri və başqa sözlərlə birləşmələr əmələ gətirdiyi zaman özünü göstərir.

Kürd dilində isimlər qadın və kişi cinsinə aid olur. İsmın cinsi adlıq halda heç bir qrammatik göstəriciyə malik deyil. İsmın cins kateqoriyası da kəmiyyət kateqoriyası kimi onun sifət, mənsubiyyət əvəzliliyi və başqa sözlərlə birləşmələr əmələ gətirdiyi zaman özünü göstərir.

subiyyət əvəzliliyi və başqa sözlərlə birləşmələr əmələ gətirdiyi zaman meydana çıxır. Bu dilin daşıyıcısı olmayan şəxs ismin hansı cinsə mənsub olduğunu ancaq lüğətdən öyrənə bilər (Bu vəsaitdə qadın cinsinə mənsub isim "f", kişi cinsinə mənsub olan isim isə "m" ilə göstəriləcək).

2. Mənsubiyyət əvəzlilikləri. Mənsubiyyət əvəzlilikləri aşağıdakılardır.

tək cəm

min- mənim me- bizim

te- sənin we- sizin

wî- onun (kişi cinsi) w a n - onların

wê- onun (qadın cinsi)

Mənsubiyyət əvəzliliyi isim ilə söz birləşməsi əmələ gətirən zaman əvəzlilik isimdən sonra işlənir. Bu zaman tək halda olan samitlə bitən kişi cinsinə aid olan ismin sonuna

-ê, saitle bitən ismin sonuna -yê, tək halda olan və samitlə bitən qadın cinsinə aid ismin sonuna -a, saitle bitənin sonuna -ya şəkilçisi (izafə) artırılır. Cəm halda olan həm kişi, həm qadın cinsinə aid olan isimlərin sonuna -ên (-yên) şəkilçisi (izafə) əlavə edilir. (Sonrakı dərslərdə də veriləcək -y- saitlet arasında birləşdirici səsdır)

Məs.

İsim (k.c.tək) + ê(yê) + mənsubiyyət əvəzliliyi İsim(q.c. tək) + a (ya) + mənsubiyyət əvəzliliyi İsim(cəm) + ên (yên) + mənsubiyyət əvəzliliyi

Kişi c: welatê min (mənim ölkəm) welatê me (bizim ölkəmiz) welatê te (sənin ölkən) welatê we (sizin ölkəniz) welatê wî (wê) (onun ölkəsi) welatê wan(onların ölkəsi)

Qadın c: pirtûka min (mənim kitabım) pirtûka me (bizim kitabımız) pirtûka te (sənin kitabın) pirtûka we (sizin kitabınız) pirtûka wî(wê) (onun kitabı) pirtûka wan (onların kitabları)

kitabları)

Cəm isim: gundên min (mənim kəndlərim) gundên me (bizim kəndlərimiz) gundên te (sənin kəndlərin) gundên we (sizin kəndləriniz) gundên wî (wê) (onun kəndləri)gundên wan (onların kəndləri)

Mənsubiyyət əvəzlilikləri kê-? kimin-? sualına cavab verir. Pirtûka min – Pirtûka kê? (Mənim kitabım- Kimin kitabı?) Welatê me - Welatê kê? (Bizim ölkəmiz - Kimin ölkəsi?)

Rodera me - Rodera kê? (Bizim pəncərəmiz -Kimin pəncərəsi?) Bajarê we - Bajarê kê? (Sizin şəhəriniz -Kimin şəhəri?)

Mal(ev) - Mala te - Mala kê? (Ev- Sənin evin -Kimin evi?)

Mal(ev)- Malên me - Malên kê? (Ev- Bizim evlərimiz- Kimin evləri?) Gund(kənd) - Gundê wan - Gundê kê? (Kənd – Onların kəndi – Kimin kəndi?) Gund(kənd) - Gundên wan -Gundên kê? (Kənd-Onların kəndləri - Kimin kəndləri?)

Derî(qapı)- Derîyê we - Derîyê kê? (Qapı- Sizin qapınız - Kimin qapısı?)

Derî(qapı)- Derîyên wan- Derîyên kê? (Qapı - Onların qapıları - Kimin qapıları?)

Roj(gün)- Roja min-Roja kê? (Gün- Mənim günüm- Kimin günü?)

Roj(gün)- Rojên min-Rojên kê? (Gün- Mənim günlərim- Kimin günləri?)

Aşağıdakıları oxuyun və tərcümə edin: A) 1.Çi ?- Bar. Barê kê? – Barê wî.

2. Çi?- Pênûs. Pênûsa kê?-Pênûsa wan. 3. Çi?- Name. Nameya kê?- Nameya me. 4. Kî?-Xwîşk. Xwîşka kê?- Xwîşka me. B) 1.Gund. Gundê kê?- Gundê me. 2. Bajar.Bajarê kê?-Bajarê wan. 3. Derî-Derîyê kê?-Derîyê we. 4. Bira – Birayê kê?- Birayê min.

Ardı var

Kürd və Azərbaycan xalqlarının azadlıq carçısı, şair-yazıçı, kürdşünas, riyaziyyatçı, 30-dan artıq kitabın müəllifi, 10-a qədər kitabı nəşrə hazır olan, gözəl insan Şamil Səlim oğlu Əsgərovun ölümündən on doqquz il keçdi

Böyük itki və ya ikinci ömrün mübarək, ustad!

Dünyada itkilər çox olur. Adam var, illərlə yığdığı pulunu-malını itirir, yanıb-yaxılır. Adam da var, illərlə qazandığı adını-sanını, vəzifəsini, mövqeyini itirir, buna görə də yanıb-yaxılır. Mənim üçün bunların heç biri yanıb-yaxılası, ağrı-acıya, çəkilməz bir dərdə çevriləsi itki deyil. Mənim üçün ən böyük ağrı-acı, ən böyük itki, çəkilməsi mümkün olmayan dərd, dost itkisi, bir də ağsaqqalsız qalmaq dəridi.

Şamil Əskər Dəlidağı da hələ bir cür itirdi. Şamil müəllimi kimlərsə bir el ağsaqqalı, kimlərsə bir ata, kimlərsə layiqli bir dost olaraq itirdi. Dədə Şamil mənim üçün bunların hamısı demək idi. O, mənim üçün həm mənəvi ata, ağsaqqal, layiqli bir dost, həm də böyük, əvəzilməz ustad idi. Düşünəndə, götür-qoy edəndə görürəm ki, mənim itirdiklərim hamıdan böyük, hamıdan çoxdur. Mən həm ata, həm layiqli dost, həm böyük ağsaqqal itirmişəm! Bütün bunlardan əlavə, mən onun tim-

salında həm də saf, təmiz mənəviyyata malik, kişi əqidəli, sənətinə, poeziyasına səcdə elədiyim dahi bir söz sərrafını, böyük USTADIMI itirmişəm! Mənə Allah qədər yaxından-yaxın bildiyim, bu gün son ulduza dönüb əlçatmaza, ünyetməzə çəkilən ustadımı!

Mən bu qeydlərimi qələmə alarkən ustadın ilinə artıq az qalmışdı. Ölümündən bəri ömrümün bir günü, bir saati belə onsuz keçməyən ustadımla cismani ayrılığım az qala bir il olurdu. Ancaq heç inanılası deyildi.

Yəqin mən onun ölümünə, yoxluğuna bir də ona görə inana bilmirəm ki, axı o, həmişə mənim yanımda, evimdə, söhbətimdə-sözümdə, şeirimdə-sənətimdədir. Məclislərdə, şeir-poeziya yığıncaqlarında həmişə mənimlə birgə iştirak edən bir insanın yoxluğuna, ölümünə inandırmaq olarmı məni?!

Onunla cismani ayrılığımın ildönümü ərəfəsində olduğumu düşündükcə, istər-istəməz, özümdən asılı olmayaraq aşağıdakı şeirin misraları yaranır qəlbimdə. Yaranır, yazılır, bütöv bir şeirə çevrilir:

Baxdıqca pəjmürdə çağına sənin,
Dözə bilməyirdim halına sənin.
İnana bilmirəm "ilinə" sənin,
İnan bilmirəm sən yoxsan, ustad!

Yurda canı-dildən sən bağlı idin,
Əslini danmaq günahlı idin.
Sən iki millətin bir oğlu idin,
İndi duyurlar ki, sən haqsan, ustad!..

Ölümün illərdi düşmüşdü izə,
Gedişin bir anda səs saldı ərzə.
Sən yox olan günü var oldun bizə,
Adınla hamıya pənəhsan, ustad!

Seçildin həmişə saf niyyətinlə,
Azərbaycanına məhəbbətinlə.
Son günlər yazdığın vəziyyətinlə,
Aləmə gün kimi ağahsan, ustad!..

Ərtək qarşıladsın taleyin əmrin,
Hər gün döyüldükcə bərkidi dəmrin.
Ölümündən doğdu ikinci ömrün,
Nurlu gələcəksən, sabahsan, ustad!

Ömür zirvəsindən çönəndə çarxın,
Yol aldı üstümə dərd yığın-yığın.
Mənə Allah qədər yaxından-yaxın,
Mənə son ulduztek uzaqsan, ustad!

Mən ustad haqqında xatirə yazmaq barəsində fikirləşəndə elə bilirdim ki, heç bir şey alınmayacaq, hardan başlayıb, neçə qurtaracağımı düzüb-qoşa bilmirdim, nigarançılıq keçirirdim. Sən

demə, öz görkəmi, layiqli qiyafəsinə həqiqətən layiq olan ustad barəsində xatirə yazmaq heç də çətin deyilmiş. Belə ki, əsl insanlar, həqiqi kişilik nümunəsi olanlar barəsində yaxşı söz tapmaq, dəyərli fikirlər demək üçün o qədər layiqli, özünə məxsus deyimlər, gözəl sözlər var ki!.. Dəyərli fikirlər özü səni tapır, "mən qaldım, mənlə keyfiyyəti barədə də söz demək, fikir söyləmək lazımdır"- deyirlər...

Ağsaqqalım, mənəvi atam, dostum, ustadım olan bir insanla iki gündən bir görüşmə də, bu alicənab, səmimi, mehriban, qonaqsevər, üzügülər insandan ayrılmaq həmişə mənə ağır gəlirdi, yaxşı bir insan, əsil kişi olan ustad üçün həmişə darıxar, qəribseyərdim. Amma nə vaxt istəsəm onunla görüşə, dərdləşə, söhbətləşə biləcəyimi düşündükcə təskinlik tapar, yeni görüş anlarını səbrsizliklə gözləyirdim. Amma, heç ağılıma gəlməzdi ki, bir-iki günlük ayrılığına dözə bilmədiyim, hər görmədiyim günlər mütləq zəngləşib hal-əhval bildiyim bir insanı həmişəlik itirə bilərəm, bir daha görməyə bilərəm...

Bax, bəlkə də yazdıqlarımın yaxşı alınmamasına, ustad haqqında bu gün həyatda olmayan bir dostum, əzizim barəsində keçmiş zamanda söz demək ağrı-acısıdır! Və bir də ən böyük ağrılı cəhət ustadın əziz ömür-gün yoldaşı, özümə əziz ana bildiyim Nazilə ananın bu gün "Şəhərsiz yaşamasında özünü, tanrını günahkar bilməsidir". Bunu onun öz dilindən eşitmək, bu haqsızlığı tablamayıb acı göz yaşları axıtmasının şahidi olmaq mənim üçün çətindən-çətindir, vallah!..

Ustadın ili ərəfəsində qara bayram günü yaxın qohum-qardaşlar, dostlar, o cümlədən mən, yığılıb ustadın məzarı başına getdik. Onun adına-sanına, özünə-sözünə, böyüklüyünə layiq olmayan kiçik bir məzarlıqda dəfn olunmasını gördükcə hər dəfə yanıb-yaxıldığım kimi, bu dəfə də içimdən bir ağrı-acı, bir fəryad qopdu! Mən hər dəfə

onun məzarı başında heç bir məzar başında tökmədiyim göz yaşları tökürəm. Çünki onun məzarı başına gəlib göz yaşları tökənlər hərəsi bir itkinin təsiri ilə göz yaşları axıdırıldırsa, mən isə, yazımın əvvəlində yazdığım kimi, həm bir ustad, həm mənəvi bir ata, həm də bir dost itkisiylə göz yaşı axıdıb ağlayıram... Bu insanın, bu şəxsiyyətin simasında mən bir neçə müqəddəs, ulu adamımı itirdiyimdən, dərdim daha böyük, daha dözülməzdi...

Hər dəfə ustadın məzarı başında olarkən istər-istəməz qəlbimi yaxıbyandıran bu sözlər keçir ürəyimdən:

Mərdləri atından salan dünyada,
Namərdlə, nadanla kalan dünyada.
Məni yetim qoydun yaman dünyada,
Varlığımı əzdin, ay Dədə Şamil!

Başdaydın əllilər, yüzlər içində,
İzin silinməzdi izlər içində.
Zirvədən yüksələn səslər içində,
Batmaz səda-səsdin, ay Dədə Şamil!

Elə yanan varmı sən yanan kimi,
Dostu uca sanan-sən sanan kimi?
Namərdlə aranı-tanıyan kimi-
Bircə anda kəsdin, ay Dədə Şamil!

Nərən dağ deşərdi hər dillənəndə,
Nərlər qarşısında Xər dillənəndə.
Namərd qarşısında, nadan önündə,
Kim deyir ki, əsdin, ay Dədə Şamil!

Boşuna getmədi əməyin, səyin,
Çox başları əzdi söz dəyəneyin.
Boynuna-şeyr adlı xanım mələyin,
Sən incilər düzdün, ay Dədə Şamil!

Ömrü keçirsən də odlar içində,
Adın başda durdu adlar içində.
Bir belə millətlər, xalqlar içində,
Dostluq idi qəsdin, ay Dədə Şamil!

Eşidib Dəlidağ olar dərbəder,
Sənə ağı deyər Tutquyla Tərtər.
Yolunu gözləyir cənnət Kəlbəcər,
Sən hara tələsdin, ay Dədə Şamil!

Tanıdığım dövrədən bəri tez bir zamanda atam qədər mənə əzizləşən, doğmalaşan, əvəzsiz dostuma, mənəvi atama, çevrilən ustad barəsində xatirə yazarkən, götür-qoy edib fikirlərimi cəmləşdirərkən nədənsə, köhnə, əqidəli, təmiz, saf, ər, nə kişilərə ithaf elədiyim "Kişilər" şeirim qovarağından qaça bilmədim, nə qədər çalışsam da Dədənin elə "Kişilər" şeirindəki kişilik, ərənlilik timsalı gəlib durdu gözümün önündə və hansı tərəfə boylandımsa, onun özü boyda-buxunda, özü görkəmdə, o oturuşda-duruşda, o qiyafədə bir kişi gəlib gözüm önündə dayandı, onun haqqında yazmaq, xatirəmi cəmləşdirmək üçün yalnız kişilikdən, əsil kişilikdən, həqiqi kişilikdən başqa özge heç bir şeydən yazı bilməyəcəyimi qət etdikdən sonra Dədənin əsil timsalını xatırladan, yada salan "Kişilər" şeirimi də burada verməyin yerinə düşdüyünü hiss etdim:

İndi cıraqla da gəzsən tapılmaz,
Olub qaranlıqda iynə kişilər.
Bir eli doyurub ağır zamanda,
Bir evi bir elə təkne kişilər...

"Sən öl" deyiblərsə, düz and iciblər,
Mərd ilə namərdi düzgün seçiblər.
Əqidə naminə candan keçiblər,
Qeyrətə, namusa təşnə kişilər...

Kimlər haraylasa, haya dönüblər,
Kədərli günlərdə toya dönüblər.
Hər evdə bir tikə paya dönüblər,
Elin dərd selinə dəhnə kişilər...

Şimşək çaxışıydı çatılan qaşı,
Dağı əriderdi bircə söz daşı.
Bir barmaq hədəsi, bir tərs baxışı,
Bir ömürlük dannaq, tənə kişilər.

Hər eldə beş-üçü vardı görk kimi,
El dərdi çiyində ağır yük kimi.
Elin qeyrətini qalın kürk kimi,
Həmişə geyiblər əynə kişilər...

Belləri kəmərlə, silahı zağlı,
Bir elə arxaydı birinin ağılı.
Daha axtarmaynan, ay Qədimoglu,
Daha geri dönməz köhnə kişilər.

Bax, bir də mənə ağırdan-ağır gələn, çəkilməz ağrı-acıya çevrilən ustad kimi həqiqi kişinin bir daha geri dönməyəcəyi dəridir! Nə qədər özümü buna inandırmağa çalışsam da alınmır ki, alınmır... Ancaq bir şeydə təsəlli tapıram ki, ustad kimilərinin cismani ölümləri həyatdan əbədi getmək deyil, əksinə, belə insanlar öldükləri günü yenedən doğulurlar, əbədiyaşarlığa vəsiqə qazanırlar...

Deyirəm, Allah sənə qəni-qəni rəhmət eləsin, dost! Tanrı məzarını nurla doldursun, ustad, yerin behiştlik, ruhun şad olsun. Sən cismən ölsən də, mənən qohum-qardaşın, oğlanlarının, nəvələrinin, səni sevən, həmişə qəlbində yaşadan dostlarının ömürlərində, bütövlükdə Azərbaycan və kürd xalqlarının qəlbində həmişə yaşayacaq-san. Doğrudan da sən ölmezliyə qovuşan, ömürlərdə yaşayan ömrün yenedən başlayır, ustad! Sənin əqidələrini göz bəbəyi kimi qoruyan oğlanlarının, nəvən-adaşın Şamilin timasında yenedən başlayır! Ölümündən sonra başlanan ikinci ömürsə hər adama, hər kişiye qismət olmur.

Hərənin öz payı, öz qisməti var,
Kiminin axırı, kiminin ilki.
Hərə bu həyatda bir ömür yaşar,
Amma hər yaşanan ömür deyil ki...

Belə bir ömürü yaşamaq yalan,
Qoymursa həyatda əkər iz-ömür.
Buz üstə yazılıb günə qoyulan,
Yazıya bənzəyir faydasız ömür.

Ömür var, taleyi müdam şad edər,
Ömür var, od görür ömür yolları.
Əllər məhəbbətlə müdam yad edər,
Ömrü ölümüylə başlayanları.

Hərə bir adı daşıyırdıq biz,
Tale qismətidir birinci ömür.
Bir ömrü hamımız yaşayırdıq biz,
Hamıya düşməyir ikinci ömür...

Təki bircə, dostu barəsində ölümündən sonra xatirə yazmaq, fikir söyləmək heç bir dostu qismət olmasın!

Sənin isə, hər adama düşməyən, hər kişiye qismət olmayan, ölümünlə başlanan ikinci ömrün, əsil ömrün mübarək, ustad!

MÜRVƏT QƏDİMOĞLU
HƏKƏRİ

Kürd və Azərbaycan xalqlarının azadlıq carçısı, şair-yazıçı, kürdşünas, riyaziyyatçı, 30-dan artıq kitabın müəllifi, 10-a qədər kitabı nəşrə hazır olan, gözəl insan Şamil Səlim oğlu Əsgərovun ölümündən on doqquz il keçdi

Kaş o, yenə bizimlə olaydı

Hər bir gəncin arzusu-istəyi kimi, mənim də arzum ali məktəbə daxil olmaq, bitirib xalqıma xidmət etməkdən ibarət idi. Hələ tələbəlik illərində Kurdoeyvin "Rusca və Azərbaycanca" lüğətini "Kürdcə və Azərbaycanca" -ya çevirib hazırlamaq istədim və bir növ bu işi başa çatdırdım. Günlərin birində qovluğu götürüb o zaman qlavitdə işləyən Cahangir İldırımzadənin yanına getdim. Qovluğu ona göstərib lüğətin çap olunmasında mənə köməklik etməsini xahiş etdim. O, təklifimdən sonra kitabxanasına keçdi, bir azdan əlində bir qovluq geri qayıtdı, qovluğun üstünün tozundan məlum olurdu ki, çoxdandır ona əl vurulmamışdı. Qovluğun tozunu sildikdən sonra ehməlcə onu açdı və içindən çap maşını ilə yazılmış vərəqləri çıxarıb mənə göstərdi və dedi:

- Şamil müəllimlə Məhəmməd müəllim uzun illərdir ki, bu lüğəti işləyib hazırlayıblar. Bu qovluq üç ildən artıqdır burda "yadır", heç cürə plana saldırıb çap etdirə bilmirik. Şamil müəllimi də heç nədən həps etdilər. İndi M.Əzizbəyov metrosunun yaxınlığındakı həps düşərgəsindədir.

Mən Şamil müəllimin kürd xalqının böyük klassik şairi Əhməde Xaninin yazdığı "Məm və Zin" poemasını kürd dilindən azərbaycan dilinə tərcüməsini oxumuşdum. Lakin onun yaradıcılığı ilə demək olar ki, tanış deyildim. Səhərişi günü dərindən sonra, həmin düşərgəyə getdim. Gözətçidən icazə alıb onun "otağına" sarı yönəldim. Qapını astaca döydüm, içəridən uzunboylu, iyirmi-iyirmi beş yaşlarında bir oğlan qapını açdı. Salam verib Şamil müəllimi soruşdum.

- Buyurun içəri, Şamil müəllim reisin yanına gedib, indi harda olsa gələr, -dedi.

Əl verib görüşdüm, adımın Tahir olduğunu dedim, tanış olduq, onun adı Çingiz, Qubadlı kürdü idi, adam öldürmə suçuundan səkkiz il iş vermişdilər, beş il idi ki, yatırdı.

Mən otağa daxil oldum, darısqal bir otaq idi, iki çarpayı, iki miz bir masa otağın ortasına qoyulmuşdu, kənarda balaca bir masanın üstündə isə çap maşını var idi. Çox keçmədi Şamil müəllim içəri daxil oldu, məni görüb salam verdi və mənim kim olduğumu soruşdu.

Çingiz mənim onun yanına gəldiyimi söylədi. Şamil müəllim diqqətlə mənim üzümə baxdı.

Dedim:

- Şamil müəllim, siz məni tanıyırsınız, mən kürd xalqının

bir nümayəndəsi kimi yanınıza gəlmişəm. Adım Tahiridir, özüm Ermənistanın Vedibasara manadınam, API-də oxuyuram.

Kövrəldi, suçsuz olduğunu söylədi. Bir şərəfsizin böhtanına görə tutulduğunu bildirdi.

Sizin günahsız olduğunuzu hamı bilir, Şamil müəllim. Ataların gözəl bir məsəli var: "çətin günün ömrü az olar", inşallah bu günlər də keçər, -dedim.

Sonralar bildim ki, Şamil müəllim çox həssas, nəcib təbiətli və duyğulu bir insandır. Onunla tanışlığımız belə başladı. Ondan sonra demək olar ki, həftədə iki-üç dəfə bir neçə yoldaşla onun ziyarətinə gedirdik. Şamil müəllim içəridə olsa da bizə kürd xalqının tarixindən, ədəbiyyatından dolğun məlu-

Tələbani və Məsud Barzani cənaqlarının köməyi ilə İraqda Federativ Kürdüstan hökuməti yarandı. Hamı kimi Şamil müəllimin, mənim və bir çoxlarının illərlə arzu etdiyimiz Kürdüstana getmək istəyi yaranmışdı. Mən getmək qərarını verdim və bir çoxlarına təklif də etdim, eləcə də Şamil müəllimə. Şamil müəllim əlində yarımçıq kitablarının olduğunu söylədi və dedi:

- Sən bu səfər sağ -salamat get, gəl, inşallah gələn səfər birlikdə gedərik. Kürdüstana getmək mənim ən böyük arzumdur.

Bir neçə gündən sonra Şamil müəllimlə görüşüb Kürdüstana yola düşəndə, mənə bir neçə dostlarının adını söylədi və məndən xahiş etdi ki, onlara Şamil müəllimin adından salam söyləyim. Görüşüb ayrıldıq.

Bir neçə gündən sonra İraq Kürdüstanından ona zəng edib, Kürdüstan Prezidenti Məsud Barzani, İraq Prezidenti Cəlal Tələbani və Kürdüstanın baş naziri Neçirvan Barzani ilə görüşlərim haqqında ağız dolusu da-

nışdım, çox sevindi və kaş mən də orda olaydım, - dedi.

Mayın iyirmi birində Azərbaycandan gələn zəng məni sarsıtdı, Kürdüstanda olan zaman nə qədər sevinmişdim, sevinməyimin əksinə olaraq on qat artıq sarsıldım. El ağsaq-qalı Şamil müəllim dünyasını dəyişmişdi. Sarsıldım ona görə ki onu yaxından tanıyırdım, onun hansı qəlbə malik olduğunu gözəl bilirdim. Çox təəssüf, onun arzuları ürəyində qaldı.

Şamil müəllimi iki xalqın qardaşlıq mücəssəməsi kimi hesab etmək olar. Onun qəlbində həyat eşqi tükənməz, insanlığa qarşı diqqət sonsuz idi. Onda olan arzular, Qarabağı azad görmək, Kürdüstana səyahət etmək, müstəmləkə altında olan bütün millətləri azad görməkdən ibarət idi.

Mənə ağır olsa da, keyfsiz, qəmgin vəziyyətdə "Kürdüstan TV"-nin şirkətinə sarı getdim. Qapıda şirkətin prezidenti ilə rastlaşdım, o məni görcək təəccüblə soruşdu:

- Sizə nə olub, əhvalınız heç xoşuma gəlmədi, salamatçılıqdırmı?

Mən gözümlə yerə zilləyərək, kürd xalqı müdrik bir insanı, gözəl şairi, dəyərli yazıçısını, dərindən tənqidiyə malik olan tarixçisini, azərbaycan və kürd dillərində şeir, poema, ədəbiyyatda ilk dəfə cıqalı qafie lüğətini yazan bir görkəmli alimini itirdi. Bu itki həm kürd xalqı üçün,

həm də azərbaycan xalqı üçün böyük itkidir, - deyər izahat verdim. Həmin gün "Kürdüstan

carçısı, şair-yazıçı, kürdşünas, etnoqraf, tərcüməçi, riyaziyyatçı, filologiya elmləri namizədi 30-

Nəriman Əyyub

Dostum Şamil Dəlidağın vəfatı günündə

Zığ kəndində dəfn olundu Dəlidağ. Fəxri Xiyabana yaraşan kişi. Haqsızlıq vətəndə tamam oldu ağ, Xalqın yolunda çalışan kişi.

Ədalətsizliyə baxıb kovrəldim, Çox dağlardan uca dağdır Dəlidağ. Bu dərdi yazmağı qərara gəldim, Xalq yanında üzü ağdır Dəlidağ.

Ayrıseçkiliklər xalqıma ləkə, Ləkəli insanlar ucala bilməz. Şamil çox ağırdı, bəlkə fil çəkə, Haqsızlıqlar sınır, güc ala bilməz.

İki xalq dilində yaradan Şamil, Poeziyamıza nələr vermədi? Kəlbəcərdə yazıb yaratdı hər il, Paxıllar onları niyə görmədi?

Acı həqiqəti gördüyüm üçün, Tanrıma üz tutub, söz deyirəm mən. Nədəndir həqiqət tapdanır bütün? Ürəyim dözməyir, düz deyirəm mən.

İllərlə işləyən cəfəkeş Şamil, Halalca haqqını düzgün almadı. Onda dərya idi folklorlu o dil, Vətən dərdi çəkdi, çox qocalmadı.

Sıxdı Vətən dərdi, sıxdı haqsızlıq, Dözmədi Kəlbəcər, Şuşa dərindən. Beləcə Şamili yıxdı haqsızlıq, Yaxşı hiss edirdim onun dərdi nə?

Ədalətsizliyə qarşı səsimdi, Haray eyləmişəm hər haqsızlığa. Görsəm son günəmdə, son nəfəsimdi, Yenə əl atmaram mən yaltaqlığa.

Rahat yat Dəlidağ, bu ağır dərdi, Onu başa düşən, qananlar bilir. Xalqın yolunda yanmaq hünərdir, Bu hünərdə olub, yananlar bilir.

Getməyinə hələ inanmıram mən, İnana bilmirəm, Dəlidağ durur. Şamili uca tut, ay gözəl Vətən! Şamil yaşayacaq əbədi, məğrur.

20.05.2005

Dostê min

Rawyî helbestbanê eyan Şamîl Esgerov dikim

Ked-hed, Laçîn, Kelbecer, Ziyaretê bê himber, Dijmin zeft kir dax da me. Şînê dike êl, dor, der.

Kitêbxana mala te, Maldîroka êla te, Te xuliqand neyar bir, Niştir dane dilê te.

Çift, refesên neyaran, Kezev kirin sed paran, Ji Welatê kal-bavan, Emê derxin xedaran.

Qadir dibê hîvîke, Derdan minra nîvîke, Dewran dore ha naçe, Tu tim xwaşbe avake.

Qadir Motî. 1994

Boy eşqa te dostê min. Dinîvîse destê min. Qelem, defter, rûh qewat. Te par daye, hostê min.

Dîrok, çanda me kurda. Ber van zulman, kul derdan, Te kire gul gulistan Dewlemend kir lel dur dan

Pewirvanê bê hurmet. Bendê xayîn, bê xîret.

Nehîştin tu per vedî. Bi dilbarî û rehet.

TV"-nin xəbərlər programında belə bir xəbər yayımlandı:

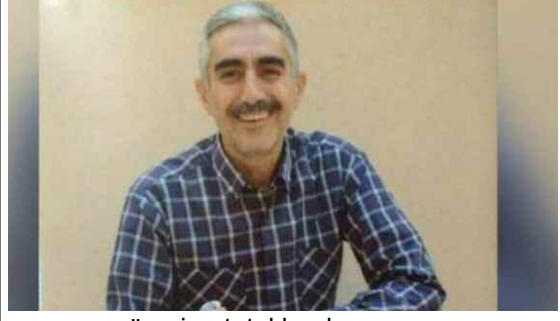
-Azərbaycan və kürd xalqlarına ağır itki üz vermişdi. Azərbaycan Respublikasının Kəlbəcər rayonunun Ağcakənd kəndində dünyaya göz açan, kürd və azərbaycan xalqlarının azadlıq

dan artıq kitabın müəllifi, 10-a qədər kitabı nəşrə hazır olan, gözəl insan Şamil Səlim oğlu Əsgərov ömrünün 77-ci baharında əbədiyyətə qovuşdu, Allah ona rəhmət etsin"

Kaş o, yenə bizimlə olaydı! Tahir Süleyman

DEM Parti İlçe Eşbaşkanı tutuklandı

DEM Parti Kızıltepe İlçe Eşbaşkanı Abdulkirim Erdem, 7 yıl 11 aylık hapis cezasının

onanması üzerine tutuklandı.

Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi (DEM Parti) Qoser (Kızıltepe) İlçe Eşbaşkanı ve Dêrik Belediyesi eski Eşbaşkanı Abdulkirim Erdem tutuklandı. Belediye eşbaşkanı olduğu dönemde hakkında açılan davada "örgüt üyesi olma" iddiasıyla 7 yıl 11 ay hapis cezası verilen Erdem, cezanın Yargıtay tarafından onanmasının ardından tutuklanarak Diyarbakır 2 Nolu Yüksek Güvenlikli Cezaevine gönderildi.

2016 yılında tutuklanarak hakkında açılan dava kapsamında 2 yıl 6 ay cezaevinde tutulan Erdem, 2019 yılında tahliye edilmişti.

DEM Parti'den Demirtaş ziyareti sonrası açıklama

Cezaevinde Selahattin Demirtaş'ı ziyaret eden DEM Parti Eş Genel Başkanları Tülay Hatimoğulları ve Tuncer Bakırhan açıklama yaptı.

Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi (DEM Parti) Eş Genel Başkanları Tülay Hatimoğulları ve Tuncer Bakırhan, Kobanê Davası'nda 42 yıl hapis cezası verilen Halkların Demokratik Partisi (HDP) eski Eş Genel Başkanı Selahattin Demirtaş'ı ziyaret etti. Eş Genel Başkanlar Bakırhan ve Hatimoğulları, Edirne F Tipi Cezaevi'nde Demirtaş'ı ziyaret ettikten sonra cezaevi önünde açıklama yaptı.

10 Yıl hapis cezası alan Ahmet Türk'ten ilk açıklama

Kobanê Davası'nın karar duruşmasında hakkında 10 yıl hapis cezası verilen Ahmet Türk "Bu dava siyasi bir dava. Elimizden geldikçe bu ülkenin barışı için

mücadele etmeye devam edeceğiz" dedi. Kobanê Davası'nın karar duruşmasında hakkında 10 yıl hapis cezası verilen Mardin Büyükşehir Belediye Eşbaşkanı Ahmet Türk, aldığı ceza ile ilgili Halk TV'de açıklamalarda bulundu.

Kararın siyasi olduğunu belirten Ahmet Türk, "Biz bir vahşet örgütüne karşı düşüncelerimizi ifade ettiğimiz için böyle bir dava açıldı. Aslında bu, bir kesimin toplumsal barışı bozmaya yönelik bir karardır. Bu mahkemenin verdiği bir karar değil, siyasilerin verdiği bir karardır. Üzüntülerimiz cezalara için değil, bu ülkenin toplumsal barışa ihtiyaca var. Bizler senelerce halkların ortaklaştığı bir sürecin arayışı içerisindeydik, bizim mücadelemiz bu. Ama maalesef bazı kesimler ötekileştirme siyasetini sürdürme anlayışıyla hareket ediyor. Bunu aslında demokratik geleceğe, halkların kardeşliğine vurulan bir darbe olarak değerlendirmek lazım. Bizim Kobanê olaylarında devlete karşı bir şeyimiz yok, IŞİD'e karşı tepkimiz olmuştuk. Elimizden geldikçe bu ülkenin barışı için mücadele etmeye devam edeceğiz. Bu sürecin nasıl yürüyeceğini tahmin ediyorduk. Bir kesimin harekete geçtiğini ve bu normalleşme sürecini baltalamaya çalıştığını görüyoruz" dedi.

Kürt Yazar İrfan Babaoğlu: "Kürtçe Dili Yüz Yıldır Yok Edilmek İsteniyor"

Kürt yazar İrfan Babaoğlu ile gazeteci Dilbirin Turgut'un yaptığı özel röportajda, Babaoğlu Kürtçe dilinin maruz kaldığı zorlukları ve ana dil eğitiminin önemini vurguladı. Babaoğlu, "Yüz yıldır Kürtçe dili yok edilmek isteniyor" diyerek, Kürtçenin tarihsel süreçte karşılaştığı baskılara dikkat çekti.

Röportajda, ana dil eğitiminin evde başladığını belirten Babaoğlu, "Avrupa'da milyonlarca Kürt yaşıyor, ancak bunların çok azı Kürtçe dil kurslarına gidiyor" diyerek, diaspora Kürtlerinin dil eğitimi konusundaki eksikliklerine de değindi. Babaoğlu, bu durumun Kürtçenin gelecek nesillere aktarılmasında büyük bir engel teşkil ettiğini ifade etti.

Kürtçeye Yönelik Tarihsel Baskılar

Babaoğlu, "Yüzyıldır Kürtçe dili yok edilmek isteniyor" ifadesiyle Kürtçenin maruz kaldığı baskı ve yasaklamalara işaret etti. Tarih boyunca Kürtçe konuşmanın ve yazmanın çeşitli dönemlerde engellendiğini belirten Babaoğlu, dilin varlığını sürdürebilmesinin büyük bir direniş ve mücadele gerektirdiğini vurguladı.

Ana Dil Eğitimi Evde Başlıyor

Röportajda, ana dil eğitiminin önemine dikkat çeken Babaoğlu, "Ana dil eğitimi önce evde başlıyor" dedi. Ailelerin, çocuklarına Kürtçeyi öğretme konusundaki sorumluluğunu hatırlatan Babaoğlu, dilin nesilden nesile aktarılmasında evde verilen eğitimin kritik rol oynadığını belirtti. Bu bağlamda, ebeveynlerin

çocuklarına Kürtçe konuşarak dilin günlük yaşamda canlı tutulması gerektiğini söyledi.

Avrupa'daki Kürtlerin Durumu

Babaoğlu, Avrupa'da yaşayan milyonlarca Kürt'ün dil eğitimi konusundaki durumuna da değindi. "Avrupa'da milyonlarca Kürt yaşıyor, ama bunların çok azı Kürtçe dil kursuna gidiyor" diyerek, diasporadaki Kürtlerin ana dillerine olan ilgisi-zliğine dikkat çekti. Babaoğlu, bu durumun Kürtçenin geleceği açısından endişe verici olduğunu ifade etti ve dil kurslarının daha fazla teşvik edilmesi gerektiğini belirtti.

Kürtçe'nin Geleceği İçin Çözüm Önerileri

Kürtçe'nin yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılması için somut adımlar atılması gerektiğini vurgulayan Babaoğlu, dil kurslarının yaygınlaştırılmasının yanı sıra,

medyanın ve kültürel etkinliklerin de Kürtçe dilinin korunmasında önemli bir rol oynadığını söyledi. "Kürtçe'nin yaşatılması ve geliştirilmesi için toplumun her kesiminin çaba göstermesi gerekiyor" diyerek, toplumun tüm bireylerine çağrıda bulundu.

Toplumsal Sorumluluk ve Dayanışma

Babaoğlu, Kürtçe'nin korunması ve yaygınlaştırılması için yapılan çalışmalara daha fazla destek verilmesi gerektiğini belirtti. Kürtçe'nin sadece bir iletişim aracı değil, aynı zamanda bir kimlik ve kültür unsuru olduğunu ifade eden Babaoğlu, bu dilin yaşatılması için toplumsal dayanışmanın şart olduğunu söyledi. "Kürtçe'nin geleceği, bizim bu dili ne kadar sahiplendiğimize bağlı" diyen Babaoğlu, bu konuda herkesi duyarlı olmaya davet etti.

DEM Parti: AKP muhtar ve köylüleri tehdit ediyor

DEM Parti Milletvekili Meral Danış Beştaş, AKP'nin seçimlerin yenileneceği Curnê Reş ilçesinde muhtar ve köylüleri "eğer kazanmazsak suyunuzu ve elektriğini keseriz" şeklinde tehdit ettiğini açıkladı.

Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi (DEM Parti), seçimlerin yenileneceği Riha'nın Curnê Reş (Hilvan) ilçesinde parti binasında açıklama yaptı. DEM Parti Erzirom Milletvekili Meral Danış Beştaş, 31 Mart'ta seçim sandıklarının AKP'liler tarafından yakılmasını hatırlatarak, yaşananları "çetevari bir saldırı" olarak tanımladı.

MUHTARLAR TEHDİT EDİLİYOR

Kent sakinlerinin 31 Mart'ta iradesini DEM Parti'den yana kullandığını belirten Beştaş, iktidar partisini eleştirdi. Beştaş, "Karşımızda dürüst, hakkaniyetli ve halk iradesini baz alan bir parti yok. Vekillerden valiliğe, jandarmaya tüm kamu gücü Hilvan'da DEM Parti'ye karşı çalışıyor. Tüm kamu gücüyle halk iradesine karşı çalışma yürütüyorlar. Halka rağmen halk yönetilemez. AKP, tarihe darbeciliği uygulayan bir iktidar olarak geçecektir. Devasa borçlar bırakmışlar. Siyasi ahlaksızlıklarını sonuna kadar kullanmışlardır.

Halkın belediyesini halk yönetecek. Halk kendinden yana olanı tercih edecek. Onlar ne yapıyor; muhtarlara ve köylülere gidip 'eğer kazanmazsak suyunuzu ve elektriğini keseriz' diye tehdit ediyorlar" diye kaydetti.

Beştaş, "Kara propagandaya karşı halkın belediyesini halk yönetecek diyoruz. Halkımız merak etmesin, bizim bu tehditlere karnımız tok. Kaymakamlık, AKP'nin seçim bürosu olarak kullanılıyor. Halk iradesi karşısında hizmet etmekle mükellef olanları uyarıyoruz. Attığınız her adımı görüyoruz ve peşinizdeyiz. 2 Haziran'da zulüm ve demokrasi arasında bir seçim olacak. 31 Mart'ta

zulme rağmen kaybedenler, bir kez daha kaybedecek. Bu kaybedişi durduramayacaklar" diye konuştu.

'AKP 31 MART'TA BÜYÜK KAYBETTİ'

Seçime sayılı gün kala İŞKUR üzerinden ilçede 500 işçi alımı yapıldığına dikkati çeken Beştaş, "İŞKUR da AKP'nin seçim aracı olarak kendini kullandırıyor. Bu uygulamanın da nasıl bir skandal olduğunu görüyoruz. Hilvan halkına çağırımızdır; gelin oy farkını 2'ye, 5'e çıkaralım. Şu anki tablo çok güzel. Hilvan'da 7'den 70 e herkes iradesine sahip çıkıyor. Hilvan'da AKP'ye kaybettirmeye hazırız" çağrısı yaptı.

Serok Barzanî pêşwazî li Balyozê Kuweytê li Iraqê kir

Serok Mesûd Barzanî îro pêşwazî li Balyozê Kuweytê li Iraqê Teriq Ebdullah El-Ferec kir. Di hevdîtinê de ku Konsulê Giştî

yê Kuweytê li Hewlêrê Osman Dawûd amade bû, Balyozê Kuweytê li Iraqê silavên Mîrê Kuweytê gihandin Serok Barzanî û pêzanîna xwe bo rola dîrokî ya Serok Barzanî di aramiya Herêma Kurdistan û Iraqê û kûrkirina peywendiyên di navbera gelê Kurdistanê û welatê wî de hebû. Tekezî jî li ser dostanî û pêşxistina peywendiyên kir.

Her di vê hevdîtinê de, Serok Barzanî amaje bi êşên hevbeş ên gelê Kurdistanê û gelê Kuweytê û peywendiyên di navbera gelê Kurdistanê, welat û serkirdayetiya Kuweytê de bi dîrokî, girîng û dostane binav kir.

Mesrûr Barzanî: Amerîka soz daye ku piştgiya pêşxistina sektora enerjîyê li Iraq û Herêma Kurdistanê bike

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî ragihand, Amerîka soz daye ku pişt-

giya pêşxistina sektora enerjîyê li Iraq û Herêma Kurdistanê bike.

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî duh ligel Alîkarê Wezîrê Derve yê Amerîkayê bo Karûbarên Enerjîyê Geoffrey Pyatt û Balyozê Amerîkayê Alina Romanowski li Iraqê serdana santrala Mass Global li Pîrdawid û westgeh û kêlgeha Xurmele ya girêdayî Kar Group li parêzgeha Hewlêrê kirin.

Serokwezîr di gotarekê de got: "Em bi kêfxweşî em dibihîsin ku Amerîka pabend e bi pêşxistina sektora enerjîyê li Iraq û Herêma Kurdistanê."

Got jî: "Alîkarê Wezîrê Derve yê Amerîkayê bo Karûbarên Enerjîyê ji me re got ku ew piştgiya Iraq û Herêma Kurdistanê dîkin, da ku em di van waran de gavên baştir bavêjin. Me behsa çawaniya hevkarî û karkirina bi hev re kir, bi taybetî jî ku Amerîka dikare piştgiya sektora enerjîyê ya Herêma Kurdistanê bike."

YNK û Partiya Da'we: Pêwendiyên Kurdistanê û Bexdayê bîn rêxistinkirin

Yekîtiya Niştimanî ya Kurdistanê (YNK) û Partiya Da'we ya Iraqê derbarê pêşhatên dawî yên

siyasî û peywendiyên di navbera Herêma Kurdistanê û Bexdayê de civiyan.

Qubad Talebanî Berpirsê Buroya Sekreteriya Serok Mam Celal û Şalaw Kosret Resûl Elî, Saadî Ehmed Pîra, Rewas Fayege û Salar Serhed pêşwaziya şandeke bilind a Partiya Da'we ya Iraqê bi serokatiya Dr. Xalid Esedî kir. Di civînê de ku îro duşemî 20.05.2024 li mekteba siyasî ya Yekîtiya Niştimanî ya Kurdistanê (YNK) hate lidarxistin, her du alî li ser pêwîstiya rêxistina peywendiyên navbera Herêma Kurdistanê û Bexdayê bi awayekî ku bi rewşa niha re hevdeng û di berjewendiya hemû gelên Iraqê de be, hemfikir bûn.

Di hevdîtinê de, Qubad Talebanî, peywendiya dîrokî ya navbera YNK û Mala Şêre bi bîr xist, ku her tim di berjewendiya giştî de bûye û pêwîste berdewamî û kûrtkirina vê peywendiya dîrokî bo parastina ewlehî, aramiya Iraqê û çareserkirina hemû pirsgerê û kirzên niha û pêşerojê yên li ser Iraq û Kurdistanê de pêwîst dît. Berpirsê Buroya Sekreteriya Serok Mam Celal ragihand: "Tevî ku piştî nexweşî û koça dawî ya Serok Mam Celal li Bexdayê valahiyek çêbû, lê di vê qonaxê de YNK bi serokatiya Bafîl Talebanî xwe ji nû ve birêxistin kir û pêwendiyên me bi hemû aliyên Iraqê re gelek baş in û pêgeha wî ji her demê bihêztir bûye."

Di hevdîtinê de Dr. Xalid Esedî amaje bi pêwendiya dîrokî ya navbera Kurd û Şîeyan kir û pesna rola Serok Mam Celal di afirandin û bihêzkirina vê peywendiyê de kir û Serok Mam Celal bi kesayeti û serkirdeyekî niştimanî wesif kir ku berjewendiyên hemûyan diparast.

Cîgirê Sekreterê Giştî yê Partiya Da'we ya Iraqê nêrîna xwe ya ji bo peywendiyên di navbera Herêma Kurdistanê û Bexdayê de şîrove kir û tekez li ser pêwîstiya xebata hevbeş di navbera hemû aliyên Kurdistanê û Iraqê de ji bo danîna siyasî û nêrîneke nû ji bo birêvebirina niha û pêşerojê ya Iraqê kir.

Mazlûm Ebdî ji bo Îbrahîm Reîsî peyamek belav kir

Mazlûm Ebdî ji ber mirina Serokkomarê Îranê Îbrahîm Reîsî ji gelê Îranê re sersaxî xwest.

Fermanderê Giştî yê Hêzên Sûriyeya Demokratîk (HSD) Mazlûm Ebdî ji ber mirina Serokkomarê Îranê Îbrahîm Reîsî ji gelê Îranê re sersaxî xwest.

"Sersaxiyê ji gelê Îranê yê bira re dixwazim"

Mazlûm Ebdî bi rêya hesabê xwe yê Xê peyamek belav kir û got:

"Ez ji ber wefata Serokkomarê Îranê Îbrahîm Reîsî, Wezîrê Karên Derve yê Îranê Husên Emîr Abdulahiyan û şandeya bi wan re sersaxiyê ji gelê Îranê yê bira re dixwazim.

Xweda rehma xwe li wan bike û sebirê bide xizmên wan."

Çi bûbû?

Îbrahîm Reîsî û Serokkomarê Azerbaycanê İlham Aliyev 19ê vî mehê li ser sînorê Îranê û Azerbaycanê bi merasîmeke fermî bendav-ek vekiribû.

Piştî merasîmê di rêya vegerê de helîkoptera Serokkomarê Îranê

Îbrahîm Reîsî li herêma Culfayê ya Tewrêzê ketibû.

Ji ber şer û mercên xerab ên hewayê karên lêgerînê bi zehmetî dihatin kirin. Enqaza helîkopterê doh (piştî ketina wê 15 saetan) bi dronan hat tesbîtîkirin û derket holê ku li cihê enqaza helîkopterê ti nîşaneyên jiyane nînin.

Televîzyona dewletê ya Îranê ragihand ku kes ji qezayê bi saxîti nefiliye.

Piştî hat ragihandin ku Serokkomarê Îranê Îbrahîm Reîsî, Wezîrê Karên Derve yê Îranê Husên Emîr Abdulahiyan, Melayê Înê yê Tewrêzê Ayetulah El Haşim û Parêzgarê Azerbeycana Rojhilat Melîk Rehmetî canê xwe ji dest daye.

Li hêla din 2 rayedarên leşkerî yên pilebilind ên Supaya Pasdaran û 3 muretebat jî di heman helîkopterê de mirine.

Parêzerên Kantona Firatê li dijî biryarên Doza Kobanê komxebatek lidarxistin

Parêzerên Kantona Firatê bertek nîşanî biryarên doza Kobanê dan û diyar kirin ku ev kiryarên dewleta Tirk bêhiqûqî ne û dadgeha ku cezayê girtîgehê li siyasîmedaran bîriye dadgeheke siyasî ye.

Parêzerên Kantona Firatê li dijî biryarên Doza Kobanê ku bi sedan sal cezayê girtîgehê li siyasîmedarên Kurd hatin birîn, komxebatek lidarxistin. Komxebat li Eywana Çand û Hunera Baqî Xido bi amadebûna bi dehan parêzeran hat lidarxistin.

Komxebat bi deqeyekê rêzgirt-

inê destpê kir. Piştî Parêzer Viyan Eyûb axivî û rewşa dadeghê ku siyasîmedarên Kurd hatin girtin vegot û wiha got: "Siyasîmedarên me yên ji bo doza xwe têkoşîn kirin, dîl hatin girtin, ew bi xwe dadgeheke li dijî hiqûqê ye û divê li hemberî wê yekê bertekên tûnd bê nîşandan."

Parêzer Bedirxan Etê jî wiha got: "Sellahatîn Demîrtaş di temenê xwe yê ciwan de jî gelek caran dîl hat girtin. Her wiha wî cihê xwe di Hevserokatiya HDP'ê de girt, piştî wê jî tevî hilbijartinên Serokkomariyê bû. Ev yek jî ji

hikumeta Erdogan re bû tîrsek û xwest bi vê yekê re wî dîl bigire."

Her wiha Hevserokê TEV-DEM a kantona Firatê Enwer Mislim axivî û diyar kir ku siyasîmedarên Kurd ji bo Kobanê sefer ber bûn û ew jî weke gelê Kobanê ji bo wan bibin seferber û wiha pêde çû: "Ev siyasîmedarên me di şerê li dijî terora DAÎŞ'ê de ji bo parastina Kobanê piştgiyê dan. Bi hemû alî ve xwedî li Kobanê derketin. Di heman demê de jî gelê me yên li ser sînor re bûn xelekek û nehîştin Kobanê bikeve. Çavên her kesî li Kobanê bû û Kobanê bi ser ket."

Parêzer Farûq Hinko jî destnîşan kir ku yê bê dadgehkirin Erdogan e, ne yên ku ji bo doza xwe di nava têkoşînê de ne û got: "Mirov zilmê tu carî qebûl nake û divê li dijî zilmê serî hilde. Di hemû pirtûkên pîroz de jî hatiye diyarkirin ku divê zilm nebe. Lê tiştê ku dewleta Tirk a dagirker dike zilm e. Divê tevahî cîhan li dijî vê zilmê li ser siyasîmedarên me serî hildin."

Komxebat bi nîqaşan bi dawî bû.

Serokwezîrê Îraqê: Em li kêleka gelê Îranê ne

Serokwezîrê Îraqê Mihemed Şiya Sûdanî piştî xebere mirina Îbrahîm Reîsî peyameke

serxasiyê belav kir û got, "Em di vê karesata giran de li kêleka gelê Îranê yê bira ne."

Serokwezîrê Îraqê Mihemed Şiya Sûdanî ji bo Serokkomarê Îranê Îbrahîm Reîsî, Wezîrê Karên Derve yê Îranê Husên Emîr û şandeya bi wan re peyameke serxasiyê belav kir û got: "Em ji Rêberê Komara Îslamî Elî Xamîneyî, Hikûmeta Îranê û gelê Îranê re ji dil û can serxasiyê dixwazin."

Em radigihînin ku em di vê karesata giran de li kêleka gelê Îranê yê bira ne."

Çi bûbû?

Îbrahîm Reîsî û Serokkomarê Azerbaycanê İlham Aliyev doh li ser sînorê Îranê û Azerbaycanê bi merasîmeke fermî bendavek vekiribû.

Piştî merasîmê di rêya vegeerê de helikoptera Serokkomarê Îranê Îbrahîm Reîsî li herêma Culfayê ya Tewrêzê ketibû.

Doh ji ber şer û mercên xerab ên hewayê karên lêgerînê bi zehmetî dihatin kirin.

Enqaza helikopterê îro (piştî ketina wê 15 saetan) bi dronan hat tesbîtkirin û derket holê ku li cihê enqaza helikopterê ti nîşaneyên jiyane nînin.

Televîzyona dewletê ya Îranê ragihand ku kes ji qezayê bi saxîti nefiliye.

Kî û kî mirine?

Piştî hat ragihandin ku Serokkomarê Îranê Îbrahîm Reîsî, Wezîrê Karên Derve yê Îranê Husên Emîr Abdulahiyan, Melayê Înê yê Tewrêzê Ayetullah El Haşim û Parêzgarê Azerbaycana Rojhilat Melîk Rehmetî canê xwe ji dest daye.

Li hêla din 2 rayedarên leşkerî yê pilebilind ên Supaya Pasdaran û 3 muretebat jî di heman helikopterê de mirine.

Dadgeha Îraqê li ser Parlamentoya Kurdistanê biryareke krîtîk da!

Lijneya Dadweriyê ya Hilbijartinan a Îraqê biryar da ku 5 kursiyên Parlamentoya Kurdistanê ji bo

pêkhateyan bîn veqetandin. Biryar ji aliyê Lijneya Dadweriyê ya Hilbijartinan a Encûmena Bilind a Dadweriyê ya Îraqê ve hat wergirtin. Li gorî vê biryarê dê li Silêmaniyê 2 kursî, li Hewlêrê 2 kursî û li Dihokê jî kursiyek ji bo pêkhateyan bin. Li gorî agahiyên ku Berdevkê Komisyona Bilind a Serbixwe ya Hilbijartinan a Îraqê Cumane Xelay dane Rûdawê, dê dabeşkirina kursiyên pêkhateyan wiha be:

Silêmanî: Kursiyek ji bo Tirkmenan, kursiyek ji bo Mesîhiyan

Hewlêr: Kursiyek ji bo Tirkmenan, kursiyek ji bo Mesîhiyan

Dihok: Kursiyek ji bo Ermanan

Berê Parlamentoya Kurdistanê ji 111 kursiyar pêk dihat û 5 kursî ji bo Tirkmenan, 5 kursî ji bo Mesîhiyan û kursiyek jî bo Ermanan bû. Dadgeha Bilind a Federal a Îraqê 22yê Sibatê 11 kursiyên kota yê pêkhateyan betal kiribûn û hejmara kursiyên Parlamentoya Kurdistanê daxistibû 100î.

Nêçîrvan Barzanî bi serokên Dadgeha Federal û Encumena Bilind a Dadweriyê re civiya

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî li Bexdayê bi Serokê Dadgeha Bilind a Federal a Îraqê Casim Mihemed Ebûd û Serokê Encumena Bilind a Dadwerî ya Îraqê Faye Zêdan re civiya.

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî duh çû Bexdaya paytexta Îraqê.

Nêçîrvan Barzanî di destpêkê de bi Serokê Dadgeha Bilind a Federal a Îraqê Casim Mihemed Ebûd civiya.

Serokatiya Herêma Kurdistanê li ser civînê daxuyaniyek belav kir.

Li gorî daxuyaniyê Nêçîrvan Barzanî û Casim Mihemed Ebûd li ser destûr, parastina aştî û aramiyê û berjewendiyên bilind ên welêt axivîn.

Herwiha di daxuyaniyê de hat ragihandin ku her du aliyan çend mijarên li ser rewşa giştî ya Îraqê gotûbêj kirine.

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî piştî bi Serokê Encumena Bilind a Dadwerî ya

Îraqê Faye Zêdan re hevdîtinek kir.

Di hevdîtnê de Faye Zêdan ji ber hewlên wî yê ji bo çareserkirina pirsgerêkên welêt pesênê Nêçîrvan Barzanî da.

Herwiha di hevdîtnê de serdana Nêçîrvan Barzanî ya Tehranê û naveroka hevdîtnên wî yê bi rayedarên Îranê re hat gotûbêj kirin.

Li aliyê din peywendiyên

Hewlêr-Bexdayê û çareserkirina pirsgerêka di navbera wan de hatin gotûbêj kirin.

Nêçîrvan Barzanî herî dawî 27ê Nîsanê çûbû Bexdayê û bi serkirdiyên Îraqê re civiyabû.

Berdevkê Serokatiya Herêma Kurdistanê Dilşad Şehab ragihand ku di civîna Nêçîrvan Barzanî û Sûdanî de dê mijarên hevbeş bîn gotûbêj kirin.

Tulay Hatîmogûllari: Serê me wê timî bilind be!

Hevseroka Giştî ya DEM Partiyê Tulay Hatîmogûllari bal kişand ser cezayên ku di Doza Kobanê de

AKP'ê qebûl nekirin, bi 407 sal û 7 mehan hatin cezakirin. Di heman demê de ev ceza li îradeya gel

bibîne ku Erdogan çawa derewan dike û li ser hevalên me dezenformasyonê dike. Bila hemû raya giştî guhê xwe veke û baş li van derewên wan guhdar bike.

Qet şerm jî nekirin bi salan hevalên me bi cîna yetê sîcdar kirin. Li meydana bi awayekî bêheya ferman dan darazê. Lê we di nava rûpelên qirêj ên dîrokê de cih girt. Niha çi bû? Hevalên me ku bi salane ji kuştinan dihatin darizandin û sîcdarkirin, niha hemû beraet bûn. Cezayên li wan hatine birîn hemû ji ber axaftinên wan in. Kampanya û senaryoya derewan, îftira û kumpasê têk çû. Desthilatdarî û şîrkên xwe di bin vê têkçûnê de mane. Ev cezayên ku li hevalên me hatine birîn di çavê me û gelê me de tune ye û em ceza û biryarên we nas nakin.

Roja ku hevalên me hatin cezakirin, darbekarên 28'ê Sibatê jî hatin berdan. Em gelek di wê ferqê de ne ku hûn vê peyamê didin kî. Me jî peyama xwe bi van biryaran re girt. Qaşo qala asayîbûnê dîkin lê asayîbûnek bê kurdan dîkin.

Ez û hêja Tuncer Bakirhan duh û pêr me serdana Selahattîn Demîrtaş û Fîgen Yuksekdağ kir. Moralê wan gelek zêde bû û biryara derbarên xwe de bi metanetî pêşwazî kirine. Me qala têkoşîna xwe ji hev re kir û me biryardariya berdevamiya têkoşîna xwe ya azadiyê û demokrasiyê da. Her duyan jî silav û hezkirinên xwe ji gelê me re şandin."

Tulay Hatîmogûllari di dawîya axaftina xwe de got, "Ew kesên ku pênuşa Denîzan şikandin nayê bîra kesî, lê belê her kesî ew paşayên darbe kirin, şermezar kirin. Mîna ew paşayên ku ew biryar dan, yê ku ev biryar dan jî wê bêne şermezarkirin. Bila soza me be, serê me wê timî bilind be."

hatin birîn û got, "Mîna we, serê me jî wê timî bilind be."

Hevseroka Giştî ya DEM Partiyê Tulay Hatîmogûllari li Meclisê di komcivîna partiya xwe de geşedanên di rojevê de nixand. Nûnerên rêxistinên siyasî, nûnerên rêxistinên sîvîl û gelek kesayet beşdarî komcivînê bûn. Her wiha malbatên siyasetmedarên ku di Doza Kobanê de ceza li wan hat birîn jî beşdarî civînê bûn.

Hatîmogûllari komkujîya ku 160 sal berê li dijî çerkezan pêk hat şermezar kir û got: "Me qirkirina ku li ser çerkezan pêk hat û sirgûna wan qet ji bîra nekiriye û em ê ji bîra nekin. Ez carek din di hizûra we de hemû cangoriyên çerkez bi bîr tînim."

Hatîmogûllari diyar kir ku cezayê li siyasetmedarên di Doza Kobanê de hat birîn li "mafê îtiraza civakî hat birîn" û wiha got: "Di Doza Kumpasê ya Kobanê de 24 hevalên me siyaset dîkin, ji ber ku li ber komkujîya DAİŞ'ê rabûn, ji ber ku serê xwe li ber vê rejîmê netewandin û zilma Erdogan û

hatiye birîn. Di şexsê siyasetmedaran de civak hatiye cezakirin. Hevalên me ji ber ku ji hovîtiya DAİŞ'ê re gotin na, hatin darizandin. Ji ber ku hevalên me xwedî li ax û rûmeta Kobanê derketin hatin darizandin û cezakirin. Ya ku hat darizandin û cezakirin rûmeta gelê kurd û gelên Tirkîyeyê ye.

Ev dozê kumpasê ye û bi her awayê xwe dozê siyasî ye. Ji ber ku xeyala yê digotin, 'Kobanê ket wa dikeve' di qirika wan de ma, vê dozê wek tolhîlanîne derxistin. AKP-MHP û yê ji bo ku tola xwe hilînin bi salane îdia dîkin ku Yasîn Boru ji aliyê hevalên me ve hatiye kuştin. Ji kuştina zarokê tola siyasî ji hevalên me destinin. Ev senaryo ya îktidarê bi xwe ye. Wîdanê wan nemaye û em bi ferasetek wiha re rû bi rû ne. Erdogan hê duh jî derewên ku li ser kuştina Yasîn Boru dîsa kir. Dixwaze bi meseleya Yasîn Boru xelkê bixapîne. Tu hevalek me ji mirin û kuştinan ne berpirsiyar e. Bila hemû raya giştî ya Tirkîyeyê

Nêçîrvan Barzanî beşdarî şîna Reîsî dibe

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî beşdarî şîna Serokkomarê Îranê Îbrahîm Reîsî dibe.

Îro Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî li ser mirina Serokkomarê Îranê Îbrahîm Reîsî, Wezîrê Karên Derve yê Îranê Husên Emîr Abdulahiyan û

berpîrsên din ên Îranê çelengeke kulfîkan şand Konsulxaneyê Îranê ya Hewlêrê û peyamek belav kir.

Di peyama xwe de Nêçîrvan Barzanî got: "Ji bo mirina xemnak a Serok Reîsî û şandeya wî, hevxe emî û hevsoziya serkirdayeti û hikûmet û gelê Komara Îslamî ya Îranê yê dostê min in."

Nêçîrvan Barzanî 5ê Gulanê çûbû Tehranê û li wê derê bi Serokkomarê Îranê Îbrahîm Reîsî, Rêberê Îslamî yê Îranê Elî Xamîneyî û Wezîrê Karên Derve yê Îranê Husên Emîr Abdulahiyan û Serokê Parlamentoya Îranê Mihemed Baqir Qalîbaf re civiya bû.

13ê Gulanê Berdevkê Wezareta Karên Derve ya Îranê Nasir Kenanî behsa civîna Nêçîrvan Barzanî ya bi berpîrsên Îranê re kir.

Nasir Kenanî eşkere kiribû ku gotûbêjên zelal di navbera berpîrsên Îranê û Serokê Herêma Kurdistanê Îraqê de hatine kirin û ew gotûbêj erênî bûne û ew hêvî dikin bandorên wan ên erênî bibin.

Berdevkê Serokatîya Herêma Kurdistanê Dilşad Şehab ragihand ku Nêçîrvan Barzanî bi serokatîya şandeyeke bilind beşdarî şîna Serokkomarê Îranê dibe.

Cezayê Demîrtaş diyar bû

Di Doza Kobaniyê de biryarên li ser siyasatmedarên Kurd tîn eşkerekirin.

Li Dadgeha Sîncanê ya Enqereyê rûniştina

Doza Kobaniyê berdewam dike ku yek ji dozên herî girîng ên siyaseta Bakurê Kurdistanê ye.

Hevserokên berê yê HDPyê Selahattîn Demîrtaş û Fîgen Yûksekdağ zêdeyî 7 salan e ku ji ber Doza Kobaniyê hatine girtin. Ji ber dozê bi giştî 108 siyasatmedar û endamên HDPyê tîn darizandin û 18 ji wan girtî ne.

Bi îdiaya "Alîkariya ji bo xerakirina yekîtiyê û yekparetiya dewletê" 20 sal cezayê zîndanê li Selahattîn Demîrtaş hat birîn.

Bi îdiaya "Ji bo sûc were kirin tehrîk kiriye" jî 4 sal û 6 meh cezayê zîndanê hat birîn.

Her wiha ji ber axaftina Newroza 21ê Adara 2016an 2 sal û 6 meh cezayê zîndanê.

Ji ber axaftina xwe ya 29ê Sibata 2016an ya li Amedê salek û 6 meh cezayê zîndanê hat dayîn. Bi giştî 42 sal cezayê zîndanê li Selahattîn Demîrtaş hat birîn.

Biryara domandina rewşa girtî hate dayîn.

Encûmena Asayîşa Herêma Kurdistanê girtina teroristekî mezin ê DAÎŞê radigehîne

Encûmena Asayîşa Herêma Kurdistanê girtina teroristekî mezin bi navê Suqret Xelîl ku wekî Ebdulla-

la Eltefîx tî naskirin radigehîne, ku kesatiyekî nêzik û bawerpêkirî yê Xelîfeyê Mezin ê DAÎŞê bû.

Li gorî daxuyaniya Encûmena Asayîşa Herêma Kurdistanê, pîsporê bombeyan Suqret Xelîl ku wekî Ebdulla el-Tefîx jî tî naskirin emîrekî pilebilind ê DAÎŞê bûye û pîsporê bombeyan bûye. Di daxuyaniyê de hat ragihandin ku Suqret Xelîl 2013an pêwendî bi DAÎŞê re daniye û "kesekî nêzik ê pêbawer ê xelîfeyê DAÎŞê bûye û 2014an di dagirkirina Mûsilê de rola xwe hebûye."

Encûmena Asayîşa Herêma Kurdistanê da zanîn ku Suqret Xelîl ango Ebdulla el-Tefîx di tomarên DAÎŞê de wekî "Usame Xelîl Îsmail Hemûd Elhemdûnî" hatiye tomarkirin û di nav DAÎŞê de çend pileyên wî yê emîrtiyê hebûne û li Mûsilê pîsporê çekirina bombeyan bûye. Di sala 2018an de bi fermana xelîfeyê DAÎŞê bi pasaportê sexte ku bi navê Emar Hazim Mihemed jê re hatibû derxistin, dîsa vegeriya Mûsilê.

Wî 5 milyon dolarên ku ji aliyê DAÎŞê ve li taxa kevin a bajêr ku bi navê Medîneya Qedîm tî naskirin hatibû veşartin derxist û radestî yekîneyên leşkerî yê rêxistinê kir. Suqret Xelîl ku bi navê "Ebdullah El-Tefîx" tî naskirin, di sala 1987an de li Mûsilê ji dayîk bûye. Di vîdyoya Encûmena Asayîşa Herêma Kurdistanê de li xwe mikur hat ragihand ku ew di sala 1987ê de li Mûsilê ji dayîk bûye.

Li gorî vîdeoya ku Encûmena Asayîşa Herêma Kurdistanê Suqret Xelîl li xwe mikûr hat ku 2013an pêwendî bi DAÎŞê re daniye û 2014an tevî DAÎŞê bûye. Herwiha di vîdeoyê de Suqret Xelîl paşê behsa êrişa DAÎŞê ya Mûsilê û dagirkirina wê dike.

Li aliyê din, Ebdullah El-Tefîx got ku ew ji bo çend mehan bi pasaportê sexte çûye Tirkiyeyê û ji ber pîrgirêkan mecbûr maye vegere Kerkûkê û ji wê derê jî çûye Bexdayê. Lê nikaribîye li Bexdayê jî bimîne careke din bi nasname û pasaportê sexte çûye Tirkiyeyê û piştî 5 salan biryar daye ku bê Herêma Kurdistanê. Dema ku hewl daye bi nasname û pasaportên sexte derbasî Herêma Kurdistanê bibe ji aliyê asayîşî ve hatiye girtin.

Mesrûr Barzanî: Qezaya ketina helîkoptera Serokkomarê Îranê cihê dilgiraniyê ye

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî li ser ketina helîkoptera Îbrahîm Reîsî peyamek belav kir.

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî li ser hesabê

xwe yê Xê got:

"Rûdana ketina helîkoptera Serokkomarê Îranê cihê dilgiraniya me ye. Em diyan ji bo silametiya Serokkomarê Îranê û rêwiyên wê helîkopterê dikin."

Mesrûr Barzanî di berdewamiyê jî de wiha got:

"Dilê me li cem wan û malbatên wan e û em diyan ji bo silametiya wan hemiyan dikin."

Çi bûbû?

Îbrahîm Reîsî û Serokkomarê Azerbaycanê Îlham Aliyev îro li ser sînorê Îranê û Azerbaycanê bi merasîmeke fermî Bendava Kiz Kalasî vekiribûn.

Piştî merasîmê di rêya vegeerê de helîkoptera Serokkomarê Îranê Îbrahîm Reîsî li herêma Culfayê ya Tewrêzê ket xwarê û heta niha jî cihê wê nehatiye zanîn.

Wezîrê Navxwe yê Îranê Ehmed Wehîdî da zanîn ku di helîkoptera Reîsî de Wezîrê Karên Derve yê Îranê Husên Emîr Abdulahiyan, Parêzgarê Azerbaycanê Melik Rehmetî, Muftiyê Tewrêzê Ayetullah El Haşim jî hene.

Komîsyon dê 5 kursiyên parlamentoyê ji bo pêkhateyên Kurdistanê diyar bike

Komîsyona Bilind a Serbixwe ya Hilbijartinan a Îraqê ragihand ku ji 100 kursiyên şeşemîn civîna Parlamentoya Herêma Kurdistanê 5 kursî ji bo pêkhatan tîn veqetandin û ragihand: "Pêkhat para xwe ji 100 kursiyên ku hatine veqetandin heye û nehatine paşguhkirin, komîsyonê pabendî biryarên dadweriya hilbijartinan e."

Berdevka Komîsyona Bilind a Serbixwe ya Hilbijartinan a Îraqê Cumana Gelayî ji malpera fermî ya Yekîtiya Niştîmanî ya Kurdistanê (PUKMEDIA) re ragihand: "Ji pênc kursiyên 2 kursî bo civatên Silêmaniyê, 2 kursî bo Hewlêrê, kursiyek bo Duhokê, 2 kursî bo mesîhî û tirkmenan yê Silêmanî, 2 kursî bo mesîhî û tirkmenên Hewlêrê û yek jî bo mesîhiyên li Duhokê."

Cumana Gelayî ragihand: "Komîsyona Serbixwe ya Hilbijartinan li ser biryara Desteya Dadwerî ya Hilbijartinan 5 kursî ji bo pêkhatan diyar kir û komîsyon dê pabendî wê biryarê be. Li gorî parvekirina pênc kursiyên, sê kursî bo mesîhî û 2 kursî jî bo tirkmen in."

Berdevkê Komîsyona Bilind a Serbixwe ya Hilbijartinan a Îraqê wiha got: "Encûmena komîsyonan dê bicive û li ser biryara desteya dadwerî ya ji bo destpêkirina proseya şeşemîn civîna hilbijartinên Parlamentoya Kurdistanê û biryara komîsyona dadweriyê jî pabend be û bêguman bersiva biryara desteya dadwerî bide û cîbicî bike." Her waha got: "Wê komîsyon li ser mijara lidarxistina hilbijartinên parlamentoya Kurdistanê di roja 10-6-2024 de gotûbêj bike, ji ber ku hinek dereng ketine û ev

paşdexistin dê bandorê li bernameya karê komîsyonê bike, lê di dawiyê de biryara dawî ji komîseran re ye." Roja 7-5-2024, Dadgeha Bilind a Federal a Îraqê, li ser şikayeta Mesrûr Barzanî ji bo rawestandina cîbicîkirina xala duyem a madeya (2) ya sîstema tomarkirin û pesendkirina lîsteya, Namzetên hilbijartinên 2024ê yê Parlamentoya Herêma Kurdistanê jimare [7], ku tî de hatiye ku parlamentoya Herêma Kurdistanê ji (100) kursî pêk tî û li ser van herêman hatiye parvekirin: Hewlêr 34 kursî, Silêmanî 38 kursî, Duhok: 25 kursî û Helebce 3 kursî.

Ji wan 100 kursiyên, 2 kursî bo civatên Silêmaniyê, 2 kursî bo Hewlêrê, kursiyek bo Duhokê, wate 2 kursî bo mesîhî û tirkmenan yê Silêmanî, 2 kursî bo mesîhî û tirkmenên Hewlêrê û yek jî bo mesîhiyên li Duhokê.

Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê serdana Konsulxaneyê Îranê ya li Hewlêrê kir û hevxiyê xwe pêşkêşî hikûmet, gel û Serokatiya Îranê kir

Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî serdana Konsulxaneyê Îranê

ya li Hewlêrê kir û hevxiyê xwe pêşkêşî hikûmet, gel û Serokatiya Îranê kir.

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî piştî nîvroya îro 21.05.2024 li Konsulxaneyê Îranê li Hewlêrê beşdarî serxwaşiya Serokkomarê Îranê Îbrahîm Reîsî, Wezîrê Derve yê Îranê Hisên Emîr Ebdulahiyan û hevalên wan bû.

Serokwezîr Mesrûr Barzanî di daxuyaniyêke rojnamevanî de got: “Em hatine bi rêya Konsulxaneyê Îranê sersaxiyên xwe pêşkêşî rêberatî, serokatî, hikûmet û gelê Îranê bikin û em hêvîdar in ku ev êşa dawî ya gelê Îranê be.”

Mesrûr Barzanî got jî: “Ev bûyer dê bibin sedemek ku gelan zêdetir nêzîkî hev bike û em hemû bikarin pêwendiyên baştir bi hev re ava bikin.”

Diyar kir jî: “Em li bendê bûn di çarçoveya serdana xwe bo Iraqê de, di çend rojên bê de pêşwaziya Serokkomarê Îranê li Hewlêrê bikira, lê mixabin ev bûyer trajîk rû da ku di encamê de Serokkomar, Wezîrê Derve û hemû hevalên wan canê xwe jidest dan. Vê bûyer em xemgîn kirin.” Helikoptera Serokkomarê Îranê Îbrahîm Raîsî û şanda pê re roja 20ê Gulanê danê êvarê li parêzgeha Azerbaycana Rojhilat ji ber rewşa keşûhewayê ket xwarê û her yek ji Serokkomarê Îranê Îbrahîm Reîsî, Wezîrê Derve Husên Emîr Ebdulahiyan, Îmamê Înê yê Tewrîzê Mihemed Ayetûlla Elî Haşim, Parêzgarê Azerbaycana Rojhilat Malik Rehmetî û tîma helikopterê canê xwe jidest dan.

Balafirên şerî yên Tirkîyeyê gundekî nahyeya Dînarteyê bombebaran kir

Balafirên şerî yên Tirkîyeyê gundê Zana li nahyeya Dînarteyê bombebaran kir.

Ajansa K24ê duh (Duşem, 20.05.2024) ragehand, “Balafirên şerî yên Tirkîyeyê gundê Zana li nahyeya Dînarteyê bombebaran kir, lê heta niha çi zanyar li ser wê bombebarankirinê nehatine eşkerekirin.”

Pêştir Şandiyê Amerîkayê ji bo Karûbarên Sûriyeyê û Şerê Hevpeymanan li Dijî DAIŞê James Jaffery ragehand, “Divê Tirkîye bi hevahengîya Îraqê êrîşên li ser PKKyê bike.”

Di çarçoveya çend daxuyaniyan de ji bo malpera Wezareta Derve ya Amerîkayê, James Jaffery li ser êrîşên Tirkîyeyê yên li ser binge-hên PKKyê li Herêma Kurdistanê ragehand, “Tirkîye şerê dijî terorê dike û mafê wê ye lê divê êrîşên xwe bi hevahengîya Îraqê bike.”

Serokwezîr Mesrûr Barzanî tevî behiya Îbrahîm Reîsî û hevalên wî bû

Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê li Konsulxaneyê Îranê li Hewlêrê tevî behiya Serokkomarê Îranê û hevalên wî bû.

Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî piştî nîvroya îro li Konsulxaneyê Îranê li Hewlêrê tevî behiya Serokkomarê Îranê Îbrahîm Reîsî, Wezîrê Derve yê Îranê Hisên Emîr Ebdulahiyan û hevalên wan bû.

Pêştir Serokwezîrê Herêma Kurdistanê ji ber wexera dawiyê ya Serokkomarê Îranê, Wezîrê Derve yê Îranê û hevalên wan di behînameyekê de serexweşî û hevxiyê xwe arasteyî rêberatî û hikûmet û xelkê Komara Îslamî ya Îranê kiribû.

Mesrûr Barzanî amaje jî dabû, “Em ji Xudayê mezin dixwazin ku canê Xudêjêraziyan bixe ber dîlovanîya xwe û sebr û hedarê jî bide binemal û kesûkarên wan û xelkê Îranê bi tevahî. Di vê dema dijwar de, em hevxiyê û piştevanîya xwe

bi xelkê Komara Îslamî ya Îranê re tekez dikin.”

Helikoptera Serokkomarê Îranê Îbrahîm Reîsî û hevalên wî pêr (Yekşem, 19.05.2024) ji ber xirabiya keş û hewayê li sinorê parêzgeha Tewrîzê keft. Piştî 18 seetên lêgeriyane, ew helikopter hat dîtin ku pûç bûbû.

Medyaya fermî ya Îranê di wî

warî de ragehand, “Tevaya swarên wê helikopterê ku neh kes bûn mirine”. Swarên wê helikopterê jî ev bûn; Serokkomarê Îranê Îbrahîm Reîsî, Wezîrê Derve yê Îranê Hisên Emîr Ebdulahiyan, Parêzgerê Azerbaycana Rojhilat Malik Rehmetî, Nûnerê Ayetûlah Xamineyî Îmam Cume û çend berpirsên din.

Çalakiyên ‘Deng bide azadiyê’: Em ê tecrîdê bişkînin!

Li gelek bajaran çalakiya “Deng bide azadiyê” ku bi pêşengîya malbatên girtiyan tê lidarxistin berdewam kir. Di çalakiyan de hat xwestin ku tecrîd bê rakirin.

Bi pêşengîya malbatên girtiyan, rêxistinên sivil ên civakî û partiyên siyasî li ber girtîgehan çalakiya, “Deng bidin azadiyê” hat lidarxistin. Li gelek bajaran çalakî hatin lidarxistin û hat xwestin deng û daxwaza girtiyan were bihîstin.

AMED

Bi pêşengîya Federasyona Komeleyên Hiqûq û Piştevanîya bi Malbatên Girtî û Hikûmxwaran re ya Medê (MED TUHAD-FED) û xizmên girtiyan, di çarçoveya çalakiya “Deng bide azadiyê” de li pêşîya Kampusa Girtîgeha Amedê çalakî hat lidarxistin. Di çalakiyê de pankarta “Deng bide azadiyê” hat vekirin û dirûşmeyên “Girtiyên siyasî rûmeta me ne” û “Bijî berxwedana zindanan” hatin berz kirin. Di çalakiya ku hat asteng kirin de dayikan pêşmalkên “tecrîd sucê mirovahiyê ye” li xwe kirin. Rêveberên MED TUHAD FED, Komeleya Piştevanîya bi Malbatên Girtî û Hikûmxwaran re (TUAY-DER), Partiya Wekhevî û Demokrasiyê ya Gelan (DEM Partî), Partiya Herêmên Demokratîk (DBP), Tevgera Jinên Azad (TJA), nûnerên saziyên sivil û gelek xizmên girtiyan tevî çalakiyê bûn.

‘EM Ê DI ÇARESERIYA DEMOKRATÎK DE ISRAR BIKIN’

Di çalakiyê de Hevserokê DEM Partiyê yê Amedê Abbas Şahîn axivî û da zanîn ku ev zext feydeyê ne li gelê Kurd û ne jî li gelên din ên Tirkîyeyê dikin û Şahîn bi lêv kir ku niha li seranserê welêt tecrîdek heye û wiha got: “Ev tecrîda li Îmrîyê dest pê kir, gihîştîye her aliyê civakê. Tevî van hemû zextan jî em ê di çareserîya demokratîk de israr bikin. Çend roj berê em bûn şahidê bêhiqûqiyeke mezin û me doza kûmpaskirî ya Kobanê dît. Li dehan hevalên me cezayên dijhiqûqî hatin birîn. Em van cezayan jî qebûl nakin û em ê li dijî vê bêhiqûqiyeke bisekinin. Heta ku ev welêt demokratîk bibe em ê berxwedana xwe bidomînin. Hûn dikarin bi mertalên xwe pêşî li rojnamevanan bigirin lê çavên cîhanê hemû li ser vir e. Em careke din vê dibêjin, heta ku tecrîd neyê rakirin welat azad nabe.”

ÊLÎH

Li Êlihê jî malbatên girtiyan û nûnerên saziyan li ber Girtîgeha Êlihê ya Tîpa M’yê xwestin bi daxwaza “Deng bide azadiyê” daxuyanî bidin û çalakî li dar bixin. Polîsan bi hinceta ku li derdora girtîgehê çalakî qedexe ye destûr neda daxuyaniyê. Li ser astengîya polîsan girseyê çalakiya rûniştinê li dar xist û dirûşma “Bijî berxwedana zindanan” li dar xist.

ÎZMÎR

Komeleya Alîkarî û Piştevanîya bi Malbatên Girtî û Hikûmxwaran re ya Egeyê (EGE TUHAYDER) û malbatên girtiyan li ber Girtîgeha Kiriklara Îzmîrê çalakiya

“Deng bide azadiyê” li dar xistin. Gelek kes tevî çalakiyê bûn û pankart hat vekirin û dirûşmeyên “Bijî

berxwedana zindanan” û “Ji tecrîdê re na û ji girtiyan re azadî” hatin berz kirin.

Hevserokê DEM Partiya Îzmîrê Mehmet Kuruş di çalakiyê de axivî û destnîşan kir ku tecrîda li ser Abdullah Ocalan li ser hemû girtîgehan belav bûye û xwest tecrîd bê rakirin û aktorên çareserkirina pîrgirêka Kurd bibe bin dewrê.

Piştê çalakiya rûniştinê hat lidarxistin û çalakî bi berz kirina dirûşmeyan bi dawî bû.

EDENE

Komeleya Alîkarîya bi Malbatên Girtî û Hikûmxwaran re ya Akdenîzê (AATUHAY-DER) jî li Edeneyê li ber Girtîgeha Kurkçulerê çalakî li dar xist. Nûnerên partiyên siyasî û rêxistinên sivil beşdarî çalakiyê bûn.

Di çalakiyê de pankarta “Ji bo edaletê em tecrîdê bidin rakirin, deng bide azadiya aştiya civakî” hat vekirin û dirûşmeyên “Bijî berxwedana zindanan”, “Bijî berxwedana Îmrîyê” û “Girtiyên siyasî rûmeta me ne” hatin berz kirin.

Hevseroka DEM Partî ya Edeneyê Hêlîn Kaya axivî û bal kişand ser tecrîda girankirî ya li ser Rêberê Gelê Kurd Abdullah Ocalan û got: “Tecrîd zext e, zilm e, êşkence ye, îmha ye, înkare, şer e, birçîbûn û feqîrî ye. Li Tirkîyeyê sepanên ku xistine dewrê ji dîktatoriyê jî bihûriye. Divê em hemû li dijî vê zîhniyetê têbikoşin.”

Piştî axaftinê girseyê çalakiya rûniştinê li dar xist.

MÊRSÎN

Malbatên girtiyan li ber Kampûsa Girtîgeha Tarsûsê ya Mêrsînê jî daxuyanî dan. Gelek kes beşdarî daxuyaniyê bû. Parlamenterê DEM Partiyê yê Mêrsînê Alî Bozan axivî û destnîşan kir ku tecrîd êşkence ye û got: “Tecrîda ku 25 sal in li Mêrsînê berdewam dike zilma qesrê ye. Em ê vê zilmê rakin û têkoşîna xwe ya azadiyê bidomînin.”

Parlamentera DEM Partiyê ya Mêrsînê Perîhan Koca jî xwest her kes li têkoşîn û daxwaza girtiyan derkeve.

Li Bakurê Kurdistanê kîngê dê dawîya zivistana siyasî bê?

İbrahim GUÇLU

Rewşa Tevergera Bakurê Kurdistanê ji aliyê her kurdekî ve tê qebûl kirin ku ne baş e. Ji wê girîngtir jî ji aliyê gelek kesan de jî tê diyar kirin ku li Bakurê Kurdistanê tevgera neteweyî ya sosyalîst û hemû kategoriyên civatê temsîl dike tune ye. Ev yek jî bi rêza, "Tevgera Bakurê Kurdistanê li hemberî bûyerên mezîna bîdeng e", tê terfî kirin. Loma jî neteweya kurd li Bakurê Kurdistanê bê xwedî yê û daxwazên netewya kurd nayên ser zimên. Li hemberî Dewleta Kolonyalîst ya Tirk têkoşînek xurt tune ye. Li hemberî projeya dewletê PKKê û xirabiyên wê mixalefet nayê meşandin.

Hîç şik tune ye ku rewşa Tevergera Bakurê Kurdistanê bêsebeb ne di vê ehwalê de ye. Gelek sedemên bîngehî û stratejîk yê vê rewşê hene.

Loma jî min di sernivîsa xwe de diyar kir, li Bakurê Kurdistanê zivistana heye. Ev zivistana jî domdar e.

Ji bona ku em vê rewşê îzah bikin û ji vê rewşê xelas bibin, divê sedemên vê rewşê bê diyar kirin. Ji bona ku ev sedemên jî ji holê rabin, rê û rêbazên bîdeng diyar kirin.

Dema ku li Bakurê Kurdistanê rewşa Tevergera Neteweyî bê şîrove kirin, em tespît dikin ku tevgera Bakurê Kurdistanê di çend qonaxan re derbas bûye. Li Bakurê Kurdistanê heta nûha 3 bihar û 3 zivistana hatin jiyandin. Di vê qonaxê de jî zivistana heye.

DI TEVGERA BAKURÊ KURDISTANÊ DE BIHARA YEKEMÎN...

Di Tevergera Bakurê Kurdistanê de bihara yekemîn, piştî salên 1919an dest pê kir. Dewleta Tirk, piştî ava bû, neteweya kurd tune qebûl kir, mafên wê yê milî bi tevayî xesip kir. Kurdistan dagir kir û kolonîze kir.

Loma jî neteweya kurd, rêxistin û pêşengên wê gelek vekirî li dijî siyaseta Dewleta Kolonyalîst a Tirk mixalefet kirin. Daxwazên xwe gelek aşkere anîn ser zimên. Di destpêkê de rîya aşîfî û siyasî meşandin. Hezar mixabin dema ku rîya siyasî ji bona çareseriyê nebû derman, wê demê li hemberî siyaseta kolonyalîst û nijadperestiyê dewletê; serhildan organîze kirin. Ev serhildanan heta dawîya sala 1938an domand. Serhildanên neteweyî gelek mewzî jî qezenç kirin. Hezar mixabin dewletê bi awayekî milîter û şidetê tevgera neteweyî yê Kurdistanê şikand. Qetlîam pêk anî. Kurd ji welatê wan dûrxist. Serok û pêşengên wan kûştî.

ZIVISTANA TEVGERA NETEWYÎ YA BAKURÊ KURDISTANÊ YA YEKEMÎN...

Piştî ku serhildanên Kurdistanê bi qetlîaman hatin temirandin, Kurdistan hat vala kirin û sirgûna komî pêk hat û serokên Kurdistanê bi awayekî awarte û bêhiqûq hatin darda kirin, li Bakurê Kurdistanê tirseke mezin çêbû. Ji mafên milî yê Kurdistanê nehat qal kirin. Rêxistinkirina gel û mixalefeta milî hat qedexa kirin, bi awayekî tund hat sîza kirin. Bedela bi kurdî qisekirinê gelek giran bû. Kesên kurdî qise dikirin, bi malî û bi hepisê hatin sîza kirin.

Li Bakurê Kurdistanê bi her awayî zivistana tevgera neteweyî dest pê kir. Bêdengîyeke kurd hat rojevê.

BIHARA DUYEMÎN YA TEVGERA NETEWYÎ YA BAKURÊ KURDISTANÊ...

Zivistana tevgera neteweyî ya Bakurê Kurdistanê gelek bi şidet û bi zehmetî domand. Beriya salên 60yî de qeşeya zivistana siyasî ya Bakurê Kurdistanê dest bi helandinê kir.

Kurdên xwendevan di sala 1949an de bi bandora vegera Serokê Neteweyî Mele Mistefa Barzanî ji Yekîtiya Sovyetan dest livandineke neteweyî kirin. Lê ev livandina û tevgera temen dirêj nebû. Ew kesên tevdigeriya hatin hepis kirin.

Lê tevgerandina neteweyî ya kurdan li wir nesekîn. Xwendevanên kurd li bajarên Tirkîyan wek Stenbol û Enqereyê, xebatên rêxistinî yê mehellî, weşanên cûr be cûr meşandin. Encama van xebatan di sala 1963an de grûbek xwendevanî kurd hatin hepis kirin. Ew grûba hatibû hepis kirin, bes xwendevanên ji Bakurê Kurdistanê nebûn, xwendevanên sê beşên Kurdistanê, Beşa Bakur, Rojhelat, Başûr bûn.

Di hemandem de xwendevanên kurd di nav Partiya Karkerên Tirkîyeyê (PKT) de xebata xwe ya kurdewerî meşandin.

Xwendevanên Kurd, "Tevgera Azadîxwaz ya Kurdistanê" veşartî ava kirin.

Partiya Demokrat a Kurdistanê Tirkîyeyê (PDKT) di sala 1965an de ava bû.

Xwendevanê çep jî rêxistinbûna Tevergera Bakurê Kurdistanê ya serbixwe peşand. Loma jî bi nasyonallîstên kurd ve rêxistina hevbeş ava kirin. DDKO, di sala 1969an de pêşî li Enqereyê û Stenbolê, pişt re jî li gelek bajar û bajarokên Kurdistanê ava bû.

Piştî ku PDKT û DDKO ava bû bi her awayî Bihara Tevergera Neteweyî ya Bakurê Kurdistanê dest pê kir û di nav kurdan de geş bû û li Kurdistanê piştgiyeyeke kitlewî/girseyî qezenç kir.

Hezar mixabin vê biharê dirêj neajot bi serde zivistana hat.

ZIVISTANA DUYEMÎN YA TEVGERA NETEWYÎ YA BAKURÊ KURDISTANÊ...

Zivistana duyemîn a Tevergera Neteweyî ya Bakurê Kurdistanê piştî Derbaya Leşkerî ya 12ê Adara 1971an dest pê kir.

Pêşketin û kitlewîbûna Tevergera

Neteweyî; xurtbûna şîûra neteweyî ya kurd, ji bona darebeyê wek hecet hat nîşandan.

Hemû rêxistinên Kurdan hatin qedexa kirin. DDKO hatin girtin. Damezêner, berpirsiyar, endamên DDKO û PDKT û PDK li Tirkîyeyê hatin hepis kirin, li wan êşkence hat kirin. Ew hatin dadgeh kirin bi awayekî derveyî hiqûqa navneteweyî hatin sîza kirin.

Kurdperwerên serbixwe, rewşenbîr û nivîskarên kurd hatin hepis kirin, sîza kirin.

Li gel êşkenceyên mezin hatin kirin. Axa, mîr, şêx, serok eşîr, meleyên Kurdistanê hatin hepis kirin û êşkence kirin û sîza kirin. Sedema girtina wan jî endametiya DDKO û Partiyên Demokrat û ji Tevergera Başûrê Kurdistanê û Serok Mele Mistefa Barzanî re piştgiirî bûn.

Lê kurd di vê qonaxê de nesekîn li hepisxaneyê û li derveyî hepisxaneyê xebata xwe dimandin. Bi taybetî jî li dadgehan berxwedan û parêznameyên siyasî ji bona Tevergera Bakurê Kurdistanê bû mîlad.

Loma ev zivisatan bêqeşe bû û dirêj jî neajot.

BIHARA SEYEMÎN A TEVGERA NETEWYÎ YA BAKURÊ KURDISTANÊ...

Piştî sala 1974an ji bona Tevergera Neteweyî ya Bakurê Kurdistanê Bihara seyemîn dest pê kir. Li Kurdistanê rêxistin û partî ava bûn. Tevergera Rizgarî-Ala Rizgarî, Tevergera Rîya Azadî, Tevergera Kawa di demekî kurd de bi awayekî veşartî hatin ava kirin. Di TKDPê de guhertin çêbû, bû PDKT-KUK. Tevergera Şivanciya bi navê DDKDê hat meşandin û nasandin. Rêxistinên milî yê kategoriya cûda yê civatan Kurdistanê hatin ava kirin. Wek DDKDê, ASDK-DERê, DHKDê û wekî din rêxistin.

Tevergera Neteweyî ya Bakurê Kurdistanê bi wesitaya van rêxistinên di demekî kurd de geş bû. Ji hemû beşên gel piştgiirî girt. Bi awayekî hîn modern ji bona xwe rê û rêbaz, metod neqandin. Li gelek bajaran bi awayekî siyasî bûn desthilatdar. Li gelek bajaran û bajarokan şaredarî bi destê kurdperweran hatin meşandin.

Li hemberî ev tevgera neteweyî ya Bakurê Kurdistanê dewletê bi gelek awayan êriş kir û enstrumanên nû xiste rojevê. PKKê wek projeyekê li hemberî Tevergera Neteweyî ya Bakurê Kurdistanê bi kar anî. Lê di van êrişên xwe de nikarî zora tevgera bakurê Kurdistanê bibe. Loma jî di heman dem de darbeya leşkerî organîze kir.

di 12ê îlona 1980yî de darbe pêk hat. darbeyê hemû rêxistinên Kurdistanê qedexa kir. bi awayekî kitlewî berpirsiyarên rêxistin û partîyan û kurdperwer hatin hepsî kirin, êşkence kirin, sîza kirin. gelekên wan kûştin.

di wê merheleyê de tasfiyeye gelek xurt domand.

Ji bona tevgera neteweyî ya Kurdistanê qonaxeke nû û nexweş ya dirêj dest pê kir.

Diyarbakir, 20. 05. 2024

Nêçîrvan Barzanî: Di vê dema diwar de hizra me bi gelê Îranê yê dost re ye

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî li ser ketina helikoptera Serokkomarê

Îranê Îbrahîm Reîsî peyamek belav kir

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî li ser hesabê xwe yê Xê li ser bûyera helikoptera Serokkomarê Îranê peyamek belav kir. Nêçîrvan Barzanî di peyama xwe de got: "Em bi dilgiraniyeke kûr çavdêriya nûçeyên derbarê bûyerên helikoptera Serok Reîsî dikin.

Ez jî Xwedayê mezin dixwazim ku ew û hevalên wî silamet bin.

Dilê me li gl wan e û em diayan ji bo wan dikin. Di vê dema diwar de hizra me bi serkirdayetî û gelê Îranê yê dost û cîran re ye."

Çi bûbû?

Îbrahîm Reîsî û Serokkomarê Azerbaycanê İlham Aliyev îro li ser sînorê Îranê û Azerbaycanê bi merasîmeke fermî Bendava Kiz Kalasî vekiribûn.

Piştî merasîmê di rêya vegerê de helikoptera Serokkomarê Îranê Îbrahîm Reîsî li herêma Culfayê ya Tewrêzê ket xwarê û heta niha jî cihê wê nehatiye zanîn.

Wezîrê Navxwe yê Îranê Ehmed Wehîdî da zanîn ku di helikoptera Reîsî de Wezîrê Karên Derve yê Îranê Husên Emîr Abdulahiyan, Parêzgarê Azerbaycanê Melik Rehmetî, Muftiyê Tewrêzê Ayetullah El Haşim jî hene.

Helikoptera Serokkomarê Îranê ketibû: Kê û kê canê xwe ji dest daye?

Hûrgiliyên li ser qezaya helikoptera Serokkomarê Îranê Îbrahîm Reîsî derdikevin

holê. Helikoptera Îbrahîm Reîsî doh li herêma Culfayê ya Tewrêzê ketibû xwarê.

Enqaza helikopterê îro hat tesbîtîkirin û derket holê ku li cihê enqaza helikopterê ti nîşaneyên jiyane nînin.

Televîzyoan dewletê ya Îranê ragihand ku kes ji qezayê bi saxîfî nefiliye.

Kî û kî mirine?

Piştî hat ragihandin ku Serokkomarê Îranê Îbrahîm Reîsî, Wezîrê Karên Derve yê Îranê Husên Emîr Abdulahiyan, Melayê Înê yê Tewrêzê Ayetullah El Haşim û Parêzgarê Azerbaycana Rojhilat Melik Rehmetî canê xwe ji dest daye.

Li hêla din 2 rayedarên leşkerî yê pilebilind ên Supaya Pasdaran û 3 muretebat jî di heman helikopterê de mirine.

Çi bûbû?

Îbrahîm Reîsî û Serokkomarê Azerbaycanê İlham Aliyev doh li ser sînorê Îranê û Azerbaycanê bi merasîmeke fermî bendavek vekiribû.

Piştî merasîmê di rêya vegerê de helikoptera Serokkomarê Îranê Îbrahîm Reîsî li herêma Culfayê ya Tewrêzê ketibû.

Doh ji ber şer û mercên xerab ên hewayê karên lêgerînê bi zehmetî dihatin kirin û hat diyarkirin ku cihê helikopterê piştî ketina wê 15 saetan bi dronan hatiye tesbîtîkirin.

YNK ti carî alîgirê nemana kursiyên pêkhatan nebûye

Yekîtiya Niştîmanî ya Kurdistanê (YNK) hertim berevaniya mafên civakên li Kurdistanê kiriye û armanca wê jî hebûna

nûnerên xwe di Parlamentoya Kurdistanê de bûye. Peyvdarê YNKê di derbarê biriyara Desteya Dadwerî jib o vegerandina 5 kursiyên pêkhatan got: "Em rêzê li biryarên Dadgeha Federalî û Dezgeha Dadwerî ya Hilbijartinan digirin û YNK ti carî li gel nebûna kursiyên civatê li Parlamentoya Kurdistanê nebûye." Berdevkê Yekîtiya Niştîmanî ya Kurdistanê (YNK) Saadî Ehmed Pîre ji PUKMEDIA re wiha got: "YNK'ê ti carî daxwaza windakirina kursiyên pêkhatan li Parlamentoya Kurdistanê nekiriye, berovajî vê biryara Dadgeha Federalî ya li ser windakirina kursiyên pêkhatan, encama xebata pekhatan li Parlamentoya Kurdistanê bû."

Pîra got: "YNK rêzê li biryarên Dadgeha Federalî ya derbarê kursiyên pêkhatan di Parlamentoya Kurdistanê de digire û em dixwazin nûnerên xwe yê rastîn li Parlamentoya Kurdistanê hebin."

Her wiha YNKê tekezî li ser lidarxistina hilbijartinên parlamentoyê di roja ku ji aliyê serokê Herema Kurdistanê ve

hatiye diyarkirin de tekez dike, ji ber ku em di wê baweriyê de ne ku Herêma Kurdistanê pêwîstî bi hikûmet û parlamen-toyeke bibandor heye ku tenê bi lidarxistina hilbijartinan pêkan e.

Di çarçoveya 100 kursiyên Perlemana Kurdistanê de, pênc kursî ji bo pêkhatan tîr terxankirin, bi vî awayî; Li Hewlêrê du, li Silêmaniyê du û li Dihokê jî yek kursî.

Desteya Dadweriyê ya Hilbijartinan, ku girêdayî Encûmena Bilind a Dadweriyê ya Îraqê ye, di bersiva hejmareke skalayan de ku ji aliyê pêkhatên Herêma Kurdistanê ve hatine pêşkêşkirin, biryar da ku di çarçoveya 100 kursiyên Perlemana Kurdistanê de, pênc kursî ji bo pêkhatan bîr terxankirin. Yanî 95 kursî dê giştî bin, pênc kursiyên din jî dê girêdayî pêkhatan bin.

Li dû tekista wê biryarê ku duhî (Duşem, 20.05.2024) derkeftiye; pênc kursiyên pêkhatan bi vî awayî li ser parêzgehên Herêma Kurdistanê tîr parvekirin:

1. Hewlêr: Du kursî (Yek ji bo Kiristîyanan û yek ji bo Tirkmenan)

2. Silêmanî: Du kursî (Yek ji bo Kiristîyanan û yek ji bo Tirkmenan)

3. Dihok: yek kursî ji bo Ermenan.

Pêştir Dadgeha Federalî ya Îraqê biryar dabû ku hejmara Kursiyên Perlemana Kurdistanê ji bo 100 kursiyên kêm bike, Komisyona Bilind a Serbixwe ya Hilbijartinan jî li dû wê biryarê ew kursî bi vî awayî li ser parêzgehên Herêma Kurdistanê belav kiribûn: 34 kursî ji bo Hewlêrê, 38 kursî ji bo Silêmaniyê, 25 kursî ji Dihokê û sê kursî jî ji bo Helebçeyê.

Berdevka Komisyona Bilind a Serbixwe ya Hilbijartinan a Îraqê Cumane Xelay Îro ragehand, "Piştî biryara Desteya Dadweriyê ya Hilbijartinan, careke din Encûmena Komisyaran bi merema rêkxistina parvekirina 95 kursiyên din ên Perlemana Kurdistanê li ser parêzgehên Herêma Kurdistanê dicive, piştî ku pênc kursî di çarçoveya 100 kursiyên de ji bo pêkhatan hatin terxankirin".

Muna Qehweçî: Em hewl didin ku kursiyên xwe zêde bikin

Cîgira Serokê Partiya Çaksaziye a Tirkmenan amaje bi wê dide ku ji bo proseya siyasî li

Iraqê vegerandina kursiyên bo kotan pêngaveke başe û bi taybetî ji bo hilbijartinên dema pêş a Parlamentoya Kurdistanê.

Cîgira Serokê Partiya Çaksaziye a Tirkmenan Muna Qehweçî, îro di konfiranseke rojnamevanî de diyar kir ku ew li bendê bûn aliyên yasayî li seraserî Iraqê û bi taybetî ew hewlên ku Serok Barzanî, Serokê Herêma Kurdistan Nêçîrvan Barzanî, Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistan Mesrûr Barzanî û Nûnera Neteweyên Yekbûyî Jenine Plaschardt li Iraqê cêbicê bikin û divê pêngaveke yasayî be ji bo beşdariya bi bandor a Pêkhatayan li seraserî Iraqê.

Herwaha ragehand, "Lê ew li benda wê nedadperweriyê nebûn ji bo ku kursiyên pêkhatayan li ser asta parêzgehan weke yek bê dabeşkirin ji ber ku ji sedî 95ê Tirkmenên Kurdistanê ketine sînore parêzgeha Hewlêrê lê belê tenê yek kursî ber Tirkmenan ketiye, li hember de ji sedî 5ê Tirkmenan li sînore parêzgeha Silêmanî û qeza Kifriyê ye. Lê wek parêzgeha Hewlêrê kursiyek ji bo wê hatiye veqetandin.

Muna Qehweçî ragehand ku ew daxwaz dikin ku ev hejmar careke din were pêdaçûn û hevsengiya kursiyên dabeşkirî were sererast kirin. Qehweçî balkişand ser wê jî ku ewê di hewildanên xwe de berdewam bin ji bo çareserkirina wê pirsgrîkê û bi taybetî mijara yek bazneyî ji bo Tirkmenan; ji ber wê jî, naha daxwaz li sînore parêzgehên Herêma Kurdistan çawa ku ji bo kursiyên giştî dabeşbûna bazneyî heye bo kursiyên kutayan jî dabeşbûna bazneyî nebe.

Nêrweyî: Nûçeya Xebat peyameke îstixbaratê ye

Berpîrsê desteya ragihandinê ya Yekîtiya Niştîmanî ya Kurdistanê (YNK) dibêje, nûçeya roj-

nameya Xebat ti peyameke medyayî û durustî nîne, belku peyameke istixbaratî ye û ragihand: "Eger dixwazin bizanin PKK li ku ye, ne mecbûr in biçin Silêmaniyê, lê li nexşeya PKKê ya Herêma Kurdistanê binêrin."

Berpîrsê Desteya Ragihandinê ya Yekîtiya Niştîmanî ya Kurdistanê (YNK) Letîf Nêrweyî ji medyayê re ragihand; "Mixabin Xebat rojnameyeke fermî ye û zimanê partiyeke siyasî ye. Dema ku di rûpela yekem de wê peyamê diweşîne, em wê weke peyameke îstixbaratê dibînin, ne weke peyameke medyayî ya rastgoyî û berpîrsyarî."

"Eger dixwazin bizanin PKK li ku ye, ne mecbûr in biçin Silêmaniyê, lê li nexşeya PKKê ya li herêma binêrin. Ew bi piranî li cihên di bin kontrola wan de ne, Hewlêr û Dihok jî di nav de ne. Divê ji wir bîr derxistin û paşê giliyê Silêmaniyê bikin." Got

Her wiha got: "Bilav kirina propaganda û nûçeyên bi vî rengî zirarê dide ewlehî û pêseroja Herêma Kurdistanê, ku bi giştî ziyarê digihîne gelê herêma."

Qubad Talebanî û şandeke Amerîkî: Em geşbîn in ku herêm û Bexda dê bigihin rêkeftinekê

Qubad Talebanî Cîgirê Serokwezîrê Herêma Kurdistanê, îro pêncşemê 16/5/2024 li bajarê Hewlêrê, di gel şandeke Dewletên Yekbûyî yê Amerîkayê (DYA) bi serokatiya Jeffrey Pyatt Alîkarê Wezîrê Derve yê Amerîkayê bo karûbarên enerjîyê civiya û di hevdişînê de behsa hewlên û gavên ji bo rûbirûbûna guherîna avhewa û pirsgrîka enerjîyê.

Di destpêka hevdişînê de pêşhatên dawî yê girêdayî gotûbêjên di navbera Bexda û navçeyê de hatin gotûbêjkirin, ji ber ku her du alî geşbîniya xwe li ser bidestveanîna lihevkarîna li ser hemû pirsgrîkan di demeke nêzik de nîşan dan. Li beşekî dinê hevdişînê de, pirsgrîk û astengiyên li pêşîya berhevanîna elektrîkê li Herêma Kurdistanê de hatin gotûbêjkirin û şanda mîhvan amadehiya Amerîka ji bo sernayerazandina di vî warî de û alîkariyê Herêm û :raq bi giştî nîşan da, bi sîdwergirtina ji çavkaniyên enerjîyê yê nûjen, bi armanca kêmkirina fişaran li ser bûdçeya giştî û parastina jîngehê.

Ji aliyê xwe ve Qubad Talebanî peyama xwe ya li ser parastina jîngehê

û gavên pratîkî di vê derbarê de pêşkêş kir û bal kişand ser projeya zanîngeha

dorên guherîna keşûhewayê de heye, nîşan da.

bo hatin û çûnê li zanîngeha Koyê de û got: "Ew erkê hemû aliyane ku em ji bo kêmkirina bandorên guherîna avhewayê bixebitin."

Şanda mîhvan amadehiya welatê xwe ji bo alîkariya herêmê ji bo pêşkêşkirina teknolojiya pêşkêftî di vî warî de, bi taybetî teknolojiya dostê jîngehê, ku rola wê di kêmkirina ban-

Êraqê Alina Romanowski, Konsulê Giştî yê Amerîka li Herêma Kurdistanê Mark Straw, Sekreterê Encûmena Wezîrên Herêma Kurdistanê Amanc Rehîm, Cîgirê Serokê rêveberiya Peywendiyên Derve li Herêma Kurdistanê Daban Şadla, û Ehmed Muftî, Musteşarê Wezareta Çavkaniyên Xwezayî beşdar bûn.

Fraksiyona PDKê: Em daxwaz dikin ku zeviyên gundê Pelkanê bo xwediyan wan yê resen bê vegeerandin

Serokê Fraksiyona PDKê li Encûmena Parêzgeha Kerkûkê Hesên Mecîd ragihand, îro li ser fermana Serokwezîrê Iraqê Mihemed Şiya Sûdanî, ji bo lêkolînkirina pirsgrîka cotkarên Kurd li Pelkanê, komîteyek ji Bexdayê serdana Kerkûkê kir.

Hesên Mecîd got, komîteyê guhdariya cotkarên kurd û ereb kir, wan wek fraksiyona PDKê hejmarek belgeyên zeviyên dan komîteyê ku xwediyan zeviyên ên resen tê de diyar dibin.

Gundê Pelkanê dikeve bakurê Kerkûkê û yek ji 40 gundên ser bi bajarokê Sergeranê ve ye ku hemû rûniştvanên wê Kurd in. Di serdema rejîma berê ya Iraqê de, rûniştvanên wê hatin derxistin û zeviyên wan ji erebên naverast û başûrê Iraqê re hatin dayîn. Ev rewş heta proseya azadkirina Iraqê di sala 2003'an de berdewam bû.

Ne tenê gundê Pelkanê li navçeya Sergeranê, bi pirsgrîkan re rû bi rû ye, belkû cotkarên gundên Gabeleka, Şenaxa, Xerabe û Serbeşaxê jî bi berdewamî ji aliyê erebên hawerde û artêşa Iraqê ve rêgirî li wan tîr kirin ku zeviyên xwe biçînin. Ji bûyerên 16ê Cotmeha 2017ê ve, her 5 gund hertim di bin proseya erebkirinê û zextên hêzên ewlekariya Iraqê de ne.

Çend rûpel ji jiyana Ereb Şamîlov

WEZIRE EŞO

Navê Ereb Şamîlov hela hê biçûktîyê de ber guhê min ketibû. Lê min ew, çawa divên, ne dibû, ne bîna bû. Dema ez bûme xwendekarê Unîversîta Ereb Şamîlov Erîvanê, êdî gelek caran navê wî ber min hildidan. Û tiştekî ecêb û hewaskar ew bû wekî ne ku tenê wekî, fikirdar û intelleksiya Kurdan navê wî hildidan, ew bîr dianîn, lê wusan jî gundîyên sade, mirovên kalû pîr. Û ewan bi hisret, hezkirin navê wî hildidan. Ereb wexteke dirêj bû ne li Erîvanê bû, lê nivîsarên wî, xazma "Şivanê Kurd" di nava cimaetê de dihate bîranînê. Hetanî hatina Ereb Şamîlov min hîmlî derheqa wî de ev gotin zanibûn: ew hîmdarekî edebîyata Kurd ya Sovyetê, zane kî dîrok, edebîyat, folklor û etnografya cimaeta xwe ye, erhe da (welhasil) şuxulkarekî cimaetê (civatê) û medenîyetê yê herî kîvş e. Digotin, wekî zimanê Kurdî pir rind zane, lewz, zimanekî letîfî dêv de ye. Hema wusan jî digotin: "Mala Ereb şewitî, zimanê har-maran dêv de ne, kurmançiya ew zane kî zane!". Digotin, wekî Ereb Şamîlov çend zimanên rohilatê û rojavayê rind zane. Bi gotinekê, hetanî hatina Şamîlov û heta dîtinê êdî derheqa wî de fikreke gelek baş li bal min çêbibû û mindi dilê xwe de digot: "Gelo ew wextê bê, wekî ez bi çavên xwe wî emekdarê medenîyeta me bibînim". Û ew wext hat. Rojekê min di rojnemeya "Sovetkan Hayastan" de agahdarîke Ajansa Ermenîstanê ya Telegrafê ya resmî xwend, tê de dihate gotin ku bolşevîkê kevin, nivîskarê Kurd Ereb Şamîlov vegerîya Ermenîstanê. Cimaeta Kurd, wusan jî ya Ermenîya ew nûçeya xêrê bi şabûn qebûl kir. Û ez bi bêsêbir hêvîya wê rojê bûm. Dema ji min re wê li hev bê, bextê min wê lêxe, ezê wî emekdarê edebîyata me bibînim û ew roj jî hat. Nîveka salên 1950'yî redaksiyona rojnameya Rîya Teze li avaya ser kuça Karmîr Banekê bû. Ez timê diçûme wira. Wekî miqaledar, min informasyon û miqalên xwe dibirin, yekê jî, lawik didîtin, bîna min ji wan derdiket. Carekê ez çûme redaksiyonê, min dixwast redaktor bibînim. Min derê oda wî vekir û dema min dît mirovek li bal e û ew dipeyîvin, min

nexwast wan şerpeze bikim û hindav de derî girt, paşt a vekîşiyam. Lê belê redaktor ez dîtîm û ez teklîfî hundir kirim. Min gotê wekî ezê paşê bêm. Ew mirovê nenas jî wekî pişt a wî min de bû, ser milê xwe zivirî û li min nihêrî. Ez bi lez ji qatê çaran peyayî jêrê bûm û êdî ji avayê 50-60 mêtroyan dûr ketibûm. Min hew bihîst - yek wê dûrva gazî min dike û navê min hildide. Ez pişt xwe ve zivirîm: Eva Mîkayîlê Reşîd e, rehetî şaîrê me û wergervanê rojnameyê. Ew hat gihîştê min û mîna xwe hercar, bi heydade (heybet) got:

- Kuro, paşt a bizvire, em herin redaksiyonê, Ereb Şamîlov gazî te dike. Nişkêva dilê min kuta; ez çawa şabûme, wekî mirovekî wusan navdar besa min, cîwanê xwendekar kirîye, hewceyî dîtina min e. Heta em gihîştî cîhêcîh, hezar û yek fikir di serê min re derbas bûn; gelo çima gazî min kirîye? Divek yekî mayîn ez şibandibim? Ewî naqewime, çimkî redaktor niha gotîye: ez kî me. Wusan e divek bavê min nas dike. Lê belê mena eynî qet di fikra min re derbas nedibû. Ber derê oda redaktor dilê min wusan lê dixwist, te digot tê, qefasa min derê. Hilkişyabûn çar qatan jî "teqil" dabû xebata dilê min. Ez çûme hundir.

- Keremke, rûnê Wezîr can, redaktor got, hevalê Şamîlov dixwaze te bibîne, bona wê yekê me Mîkayîl li pey xist.

Ez rûniştîm, rast pêşberî Ereb Şamîlov. Min berê hew zanibû Ereb Şamîlov yekî govdekî bejnîlind e, simêlê reş yê palî kî (qalind) lê. Lê pêşberî min mirovekî nîvçe rûniştîbû, çevne gire, reşe aqil lê, bê rû û simêl.

- Dêmek, tu kurê Eşo yî Ereb Şamîlov ji min pirsî, te digot me êdî gelekî xeber daye û ew dûmahîya gotinên xwe tîne.

- Belê, min got û şermana xweydanê ji ser min re avit.

- Eşoyê Hutî

- Belê

- Mala we ji alîyê Qersê, ji gundê Şirînkoyê hatîye?

- Belê wusan dibêjin.

- Hutî heye?

- Na xêr, çûye rehetê.

- Lê Xem, Xema pîrika te?

Dema ewî navê pîrka min hilda, gurzîyên sawê bedana min re derbas bûn. Wekî ewî navê kalkê min zanibû, ez

ecêbmayî nemam, çimkî Hutîyê kalkê mim mirovekî navdar û naskirî bû. Lê dema navê pîrka min hilda, ez şaş û metel mam, wekî pey ewqas salan re çawa navê wê bîr nekirîye.

- Reme li Hutî begê, Xemê be, min nanê ber destê Xemê gelek xwarîye. Ereb Şamîlov hêja niha edîl dest bi bi gotinên xwe kir:

- Hêna Şerê Cîhanê yê Yekemîn bû, lê berî reva 1918'an bû. Ez wê demê li gundê nehîya Dîgorê ya Ezdîyan digerîyam, min spartina Bolşevîkan diqedand, bi karê şoreşê ve mijûl dibûm. Derece wusan qewimî min gotî xwe wede11 tada (demeke derbasok) sepe bikira (veşarta), ber çavên dîwana padşê neketa-

ma. Û min biryar girt xwe bavêjim ber bextê maleke kîvş, mirovekî baş. Wê hênê mirovekî herî navdar kalkê te yê rehetî Hutî beg bû. Hebûna wî ya giran tune bû, lê mirovekî nandar, bilyan û qedirgir bû, navê begîyê lê kiribûn, wekî nîşana qedgirtinê. Layîqî navê xwe bû, ocaxa wî ocaxa enzel (qonax) bû, mala ber û mêvanan. Gelekî bejna xwe hez dikir, papaxê kew, sapogê xas, qayîş-qeme gelekî bejna wîya bilind, navkilka zirav dihatin. Hutî beg yekî zerîn û bedew bû, simêleke xweş lêbû. Ez weke du mehan di mala kalkê te yê rehetî de mam. Kê şika wê yekê bikira wekî şoreşger, bolşevîk di mala beg de xwe veşartîye. Kî dikaribû ser sama (heybeta) Hutî begê biketa, bihata mala wî binêrîya. Dîwanê, dewletê ew nas dikir, ewî bi nanê xwe karkerên dewletê gişk kor kiribûn. Dema min di kox de nivîsara xwe dikir, zarokên Hutî begê dahatin dora min, heyr û hejmetkar metelmayî li destê min, li nivîsara min dinhêrîn. De, feqîra zanibûn nivîsar çî ye?

Wê hênê dibistan di gundê kalkê te de tune bû, nava 16 gundê Ezdîyan de tenê li Bacelûyê hebû. Erê, zarokên Hutî pîr nîn bûn, ez dibêim kur û qîzek bû. Kur wek çavên xwe, delalî xweyî dikir, ew jî bi sapok bû, bi tîleke poxikkirî. Kincên here xas xwe û kurê xwe re ji Qersê danî, heylo ji Tîflîsê dida anînê. Paşê Ereb Şamîlov pîrsa xwendina min kir, neferê mala me kir û ez borcdar kirim, wekî carekê bavê xwe bînim bal wî; gelekî dixwast kurê Hutî begê bibîne. Ez bêjim; xeysetê Ereb Şamîlov wusan bû; wî timê dixwast mirovên sade, gundî û bajarvanên Kurd bibîne, pîrs û pîrsîyarîka ji wan bike. Vîra cîh e bê gotinê, wekî paşwextîyê min tiştekî wa bal Ereb Şamîlov texmîn kir; eger rojekê biqewimîya, wekî kesî Kurd mala wî nebûya mêvan, ewê bi xwe derketa, biçûya kuçeke Erîvanê, ya jî li kuça bigerîya, heta yekî ji gund hatî, jin bûya mêr bûya, bidîta, pê re dipeyîvî û hêja bi dilekî baristan vedigerîya mala xwe. Min got wekî peyî 40-50 salan re Ereb Şamîlov navê pîrka min bîr nekirbû. Lazim e bidim kîvşê, wekî ez paşwextîyê jî ser bîra wî ecêbmayî bûm. Ewî ne ku tenê navê mirovên çê ji bîr nedikir, lê wusan jî zanibû fêlankes, yan bêvankes ji kîjan êlê ye, kîjan qebîlê û berê, ji mala kê ye, nevîyê kê ye, bi gotinekê, çawa divên, heft govek bavê wî jî nas dikir. Bi vî tehrî, ewî bawer bikî, hemû Kurdên Êzdî nas dikirin. Ji rasthatin, dîtina pêşin şundatir min Ereb Şamîlov gelek caran dît, pê re qise kir. Komela nivîskaran de, radîyoyê de, redaksiyona Rîya Teze de, Akedemî, kûçê de û bextê min hebûye gelek caran bibim mêvanê wî, oda wî ya xebatê de, ber textê sade, ber maşîna herfa ya piçûk bibînim. Xeberdan, pîrs-pîrsîyar hez dikirin, lê xebardana dirêj hez nedikir. Dema şixul xelasbûyî hesab dikir, êdî tu didayî femandinê, wekî lazime tu herî. Dema tu diçûyî mala Ereb Şamîlov û payê pîrîn ewî bi xwe derî li te vedikir. Bi beşerek xweş tu qebûl dikirî, digot:

- Ew tu yî, keremke, keremke werê. Îro şuxulê min li hev ketîye, bêje, ka çî lazim e, çî alîyê min dikeve?

Wusan leza-beza sivderê de ji te re digot û te êdî qurs

ax ne dikir herî hundir.

- Tê herî? dema te karê çûyîne dikir, ewî dipirsî: Tiştekî nake, careke dine were, emê hinekî ji xwe re xeber bidin.

Careke din diçûyî, dîsa tu bi beşereke xweş qebûl dikirî û ji gotinên wî yê pêşin kîvş dibû, wekî wê te çawa lazim e qebûl bike.

-Keremke, digot, wî tu ser çevan re bêtî, were otaxa min, em hinekî galegala bikin.

Em diçûne otaxa wî. Li wir xenjî karyola wî, dolava pirtûkan û textê (masa) wî yê xebatê tu tiştekî mayîn tune bû, hemîn maşîna wî ya çapkirinê ya piçûk timê li ser wî texteyî danî bû. Timê jî rûpelê nîvcî herfrêzkirî tê de bû.

-E, Şamîlov ber textê xwe, cîhê xwe yê xebatê yê hergav rûdinişt, tu jî hemberî xwe didayî rûniştandinê û dest pê dikir, de bêje, qe halwextê te çawa ye, zarokên te, jina te silamet in? Bavê te qe tê?

- Gişk silamet in, em hemû saxî û silametîya te dixwazin, min bersîva wî dida.

Lê te negot, bavê te qe tê?

- Welle van dawîyan hê nehatîye.

- Ca wekî tê, ese (sedîsed) bîne mala me, malavo, ez dixwazim kurê Hutî begê bibînim. Te eva çend sal in soz daye, lê hela hê nebûyî xweyê soza xwe.

Rastî jî, Şamîlov timê besa bavê min dikir. Ewî di jîyîne de bavê min nedîtibû, diha rast tenê piçûktîyê de, lê çawa kurê nasê wîyê hezkirî û mirovê bi salan mezin, dixwast bidîta.

Paşê Şamîlov pîrsa hal û wextê Kurdên dereke dikir:

- Ez heyrana te bim, ew zarî dibû, mîna tiştekî hêvî bike, tu qet haj Kurmançên me heyî, gelo halê wan çî ye?

Eger gotinek zanibûya, te jê re digot, lê eger na, ew ber xwe diket. Lê wî zanibûya ese ji te re digot.

Paşê pîrsa ronakbîrîya me, karên ocaxên me yên medenîyetê te dikir. Tiştekî ne dilê wî bûya, ese dida der. Wê şunda, te hew dinêrî, Şamîlov nişkêva xebardana, gilî-gotin wusan tomerî, gulover dikirin, wekî te bi x w a s t a - n e x w a s t a , rabûyayî, biçûyayî ...

(dûmahî heye)

Дорогой читатель! Верные установившимся традициям нашего журнала, мы продолжаем опубликовать архивные материалы, представляющие наибольшую ценность для истории курдского народа. В этом плане сведения, содержащиеся в страницах газеты «Заря Востока», которая выходила в г. Тбилиси в Грузии с 1922 г., также ценны. Когда читаешь материалы больше полувековой давности, с удивлением обнаруживаешь, что те проблемы, которые поднимались на страницах этой газеты — вопросы национального самоопределения, образования и свободы печати на родном языке, борьба курдского народа на национальное освобождение, интриги ведущих государств мира вокруг Курдистана и многое другое, — и по сей день не потеряли свою актуальность. Данные материалы содействуют лучше понять происходящие в Курдистане и в курдском обществе, события. К сожалению, редакция располагает сведениями не со всех номеров газет о курдах. В нашем распоряжении только №№ 62 — 184 (9066)(с 1 сентября 1922 г. по 5 августа 1954г.).

На редакционном совете принято решение опубликовать данные статьи с

школах учится 1065 детей. Вместе с тем организовано 8 школ по ликвидации неграмотности. В Кубатлах имеется детский приют, ныне переведенных в Шушу.

Пастбища Курдистана известны во всем Карабахе. Среди минеральных источников Курдистана особой известности пользуются «Исти-Су».

Карэм. «ЗВ». № 9 (483), 22 января 1924 г.

... была бы весьма необходимо приспособит принятую в Азербайджане новую латинскую азбуку к курдским диалектам, что не представляет никаких затруднений.

«ЗВ». № 540, 2 апреля 1924 г.

Курды разделяются на секты и племена:

- 1) курды - езиды
- 2) курды — халта1.

К секте халта относятся следующие племена: авдои, джалали, джамалдини, геломи, а к секте езиды — зилли, они же сипки, гасни, зукри и акомей.

В Армении курдов имеется около 15.000 чел. ...

Из сознательных курдянок я знаю Нюре Полат-бек (в Закрайкоме).

Шамиловым

Езиды в Армении живут в Эчмиадзине и Ленинаканском уезде... более 15 тысяч человек. 1% грамотных. Сейчас ЦК КПА организывает в селениях 13 ячеек комсомола... На местах организовывается также 4 комячейки, а в Эривани — агита-

Лачин строится новый город... часть домов уже совершенно достроена и оборудована. Туда перебрались из холодных барачных высшие органы Курдистана. Школа построена в центре города. Занятие в ней начнется осенью.

«ЗВ». № 872, 12 мая 1925 г.

Заря Востока О Курдах Закавказья

незначительными сокращениями отдельно о курдах Закавказья и отдельно о зарубежных курдах и их исторической родине — Курдистане.

Постановлением Аз.ЦИК образован самостоятельный Курдистанский уезд, самый большой из уездов Азербайджана. В уезд вошел целиком Кубатлинский, вся западная часть Джеванширского (собственно Курдистан) и вся западная часть бывшего Шушинского уезда, местности бывшего Карягинского уезда (а именно юго-западный угол с курдским населением).

Согласно азербайджанской сельскохозяйственной переписи в 1921 г. в местности, ныне вошедших в территорию Курдистанского уезда, курдского населения было до 30 тыс. душ обоого пола. Кроме Курдистанского уезда курды в количестве одной тысячи душ обоого пола проживают и в Агдамском уезде.

Курды храбры, свободолюбивы, гостеприимны, целомудренны, до известной степени честны, страстные приверженцы кровной мести.

Более или менее общей чертой курдов является любовь к семье. Положение женщин более свободно, вообще в регионе: она ходит без чадры и разговаривает с мужчинами свободнее. Центром Курдистана является село Абделар.

В. Рюмин. «ЗВ». № 281 (446), 6 декабря 1923 г.

Очерки нашего края. Курдистан.

Как и все курдские племена вообще, население Курдистана управлялось своими родовыми старшинами, называемыми здесь султанами. Таким образом, ханы Карабахские являлись номинальными наместниками Курдистана.

Живут курды в землянках, где ютились их отцы и деды.

Простая одежда, воздержанность в еде и питье, храбрость — отличительные черты курдского племени.

Курдистан разделен на четыре района с участковыми исполнительными комитетами во главе. В уезде пока действует один народный суд ... в селении Абдалар.

Население Курдистана поголовно неграмотны. В 27-ми функциональных

Часть курдов-езидов, живущих в Эривани и Карсе, в 1917 и 1918 гг. во время наступления турок и национальной резни сбежала: одни в Армению, другие — в Тифлисскую губернию и разбрелись по Кахетии и Ахалкалакскому уезду, а часть попала в Батум. Многие из них осели в Тифлисе (2000 чел).

Араб Шамилов. «ЗВ». № 553, 17 апреля 1924 г.

... положение учащийся молодежи самое тяжелое. Все они ободраны, голые и босые, нет ни учебников, ни пособий. Наробраз обещал когда-то побеспокоиться об этом, но к сожалению, до сего времени ничего не сделал.

Множество учеников голодает, так как среди населения наблюдается бедственное положение.

«ЗВ». № 555, 19 апреля 1924 г.

...в клубе им. Чодришвили по Плехановскому пр. состоялось собрание езидов-курдов. ... присутствовал 300 чел. Выступали тт. Шамилов Араб, Лазо и Тепаладзе.

«ЗВ». № 557, 22 апреля 1924 г.

Курдистанский уезд. ... голод и нужда заставили многих крестьян покинуть свои родные селения... число голодающих достигает 20.000. Уездный исполком поддерживает нуждающихся: роздано голодающим 30.487 аршин бязи и мануфактуры, 450 шинелей, пшеницы — 5.603 пудов, ячменя — 5. 115 пудов.

В уезде посевная площадь достигает до 16.000 десятин.

В Пусьянском участке происходит падеж скота.

«ЗВ». № 560, 25 апреля 1924 г.

В седьмом участке Ленинаканского уезд, в селении Гаджихали, состоялся собрание езидов, на котором присутствовали из 13-ти селений.

Предучиспольком тов Межлумян: «...трудоустрой народ езиды, но по сравнению с другими национальностями Закавказья, в культурном отношении является самым отсталым...».

«ЗВ». № 602, 14 июня 1924 г.

Из беседы с инструктором ЦК КПА А.

ционно- пропагандистские курсы на 25 мест, по окончании которых курсанты будут разосланы на места для работы в сельских советах, комитетах крестьянской взаимопомощи и т.д. Предполагается организация школ для ликвидации неграмотности.

«ЗВ». № 610, 29 июня 1924 г.

Эриван, 17 января. В Талынском районе, Ленинаканского уезда закончилась беспартийная езидская конференция ...76 делегатов... высказались за уничтожение остатков старины — калыма, многоженства, выдачи замуж несовершеннолетних девушек.

Докладчики отметили усиление кулацкого элемента в деревне.

«ЗВ». № 782, 18 января 1924 г.

В Нахичеванском крае живут до 3.000 курдов, которые преимущественно занимаются скотоводством, а также являются батраками-пастухами в соседних турецких деревнях. Никакой работы среди этой массы не ведется. В курдских деревнях нет ни одной школы, нет крестьянских комитетов, а также партийных организаций.

«ЗВ». № 795, 4 февраля 1924 г.

2 марта в аудитории государственного музея, в армянском историческо-этнологическом обществе тов. Лазо прочитал 3-ю лекцию о карабахских курдах. Его стараниями в Тифлисе открыта школа курсов езидов. Для курдов Армении им составлен учебник.

«ЗВ». № 818, 4 марта 1925 г.

... среди 20.000 населения езидов открыто 11 школ, в них обучаются 295 учеников и 16 учениц. Преподавание — на езидском и армянском языках. Открыто 7 ликпунктов, в которых обучаются 109 взрослых и пользуются популярностью. Изб-читален до сих пор нет. Ком.ячеек в езидских деревнях нет. Организовано 5 комсомольских кружков. Имеется 2 отряда пионеров в количестве 65 человек.

«ЗВ». № 845, 8 апреля 1925 г.

Шуша, 11 мая. В Курдистане у горы

Баку, 28 июля. Чума на рогатом скоте на кочевьях уездов.

... на эйлаге же, в особенности в Нагорном Карабахе и Курдистане, где сосредоточено большое количество скота, чума усиливается. Для борьбы с чумой на эйлагах в Нагорный Карабах и Курдистан направлен дополнительный ветеринарный персонал.

...на курдистанских эйлагах — два врача и один фельдшер.

«ЗВ». № 937, 29 июля 1925 г.

Эйлаги. На эйлагах Зангезура.

Со второй половины марта кочевники двигаются со своим скарбом и скотом к горам Зангезура, но только в начале мая первые группы их поднимаются по горам Забуха — преддверие Зангезура.

Кочевники располагаются «оймагами» (обществами). Каждый оймаг имеет свой участок. Кочевники продолжают и поныне пользоваться участками, полученными в результате генерального размежевания 1892 г., когда по количеству скота и наличных едоков были распределены между оймагами пастбища Зангезура.

С тех пор соотношение между оймагами сильно изменилось. Одни стали богаче, а другие в силу различных причин, обеднели и теперь не имеют скота в прежнем количестве, но продолжают пользоваться пастбищами в прежних границах.

Это вызывает не только бесконечные споры между кочевниками, доходящие иногда до кровопролитных столкновений между оймагами, до драк, взяток, всевозможных комбинаций и ухищрений, но и перепродажу арендованных пастбищ.

Каждый кочевой комитет состоит из трех лиц: председателя, секретаря и одного члена. Есть кочевой комитет Курдистана. Каждый «кочком» имеет своих милиционеров. Они жалование не получают и должны сами собрать себе «на пропитание».

«ЗВ». № 941, 2 августа 1925 г.

Продолжение следует

Премьер-министр Барзани надеется на безопасность президента Ирана

Премьер-министр Курдистана Масрур Барзани выразил глубокую обеспокоенность сообще-

ниями о крушении вертолета президента Ирана.

"Я глубоко обеспокоен крушением вертолета в Иране. Я надеюсь, что президент Раиси и другие пассажиры в безопасности. Мои мысли с ними и их семьями, и я молюсь за благополучие всех на борту", — написал премьер-министр Барзани на своей официальной странице.

Иранские СМИ сообщили, что вертолет, на борту которого находился президент Ирана Ибрагим Раиси, совершил "жесткую посадку" в воскресенье днем в иранской провинции Восточный Азербайджан.

Инцидент произошел недалеко от Джульфы, города, граничащего с Азербайджаном, и расположенного примерно в 600 километрах к северо-западу от Тегерана.

Неблагоприятные погодные условия, в том числе сильный туман, затрудняют спасательные работы.

До сих пор неясно, выжили ли президент Раиси и министр иностранных дел Ирана Хосейн Амир-Абдоллахян.

Инцидент привлек международное внимание.

В Белом доме в связи со случившимся было

созвано экстренное заседание администрации. "Мы внимательно следим за сообщениями о возможной сложной посадке вертолета президента Ирана и министра иностранных дел", — заявили в Госдепартаменте США.

Менее чем через два часа после инцидента официальный представитель правительства Ирака Бассем Авади заявил в своем в X, что Багдад готов оказать помощь в поиске и спасении вертолета Раиси и его спутников.

Президент Турции Реджеп Тайип Эрдоган выразил готовность сотрудничать с Ираном. Турецкое агентство по чрезвычайным ситуациям заявило, что направило в Иран вертолет ночного видения с 32 горными спасателями.

Саудовская Аравия, которая нормализовала отношения с Ираном в марте 2023 года, заявила: "Мы подтверждаем поддержку королевства Ирану в этой сложной ситуации. Мы готовы оказать всю помощь Ирану", — заявили в МИД.

Европейская комиссия опубликовала заявление, что запустила спутник по запросу Ирана, чтобы определить местонахождение президентского вертолета.

Раиси, в воскресенье открывший пограничную с Азербайджаном плотину "Гыз-Галасы" на реке Аракс, попал в инцидент, возвращаясь из провинции Тебриз.

"Азербайджанская Республика как сосед, друг и братская страна готова к любой необходимой помощи", — заявил президент Азербайджана Ильхам Алиев.

Россия также выразила готовность принять участие в поиске и спасении Ибрагима Раиси и других пассажиров. "Мы искренне надеемся, что они живы и их жизни и здоровью ничего не угрожает", — заявила официальный представитель МИД России Мария Захарова.

63-летний Ибрагим Раиси был избран президентом в 2021 году. При Ибрагиме Раиси в Иране, в ответ на продолжающиеся западные санкции, уровень обогащения урана в Тегеране достиг 60 процентов, что является почти готовностью для производства ядерного оружия.

Масуд Барзани принял посла Кувейта

Президент "Демократической партии Курдистана" (ДПК) Масуд Барзани встретился с послом Кувейта в Ираке Тарком Абдуллой Аль-Фараджем, чтобы обсудить двусторонние отношения и иракский политический процесс.

В ходе встречи, состоявшейся 20 мая в Салахаддине, Барзани заявил: "Наши отношения с Кувейтом носят исторический и дружественный характер".

Посол Кувейта передал Барзани приветствия эмира своей страны и выразил признательность за историческую роль главы ДПК в стабильности Курдистана и Ирака, а также за углубление отношений между курдским народом и Кувейтом.

На встрече также обсуждались политический процесс в Ираке и ситуация в регионе.

Премьер-министр Ирака: Заработная плата работникам Курдистана будет сохранена

Премьер-министр Ирака Мухаммед Шиа Ас-Судани заверил, что зарплаты

госслужащим Курдистана по-прежнему будут выплачиваться федеральным правительством.

Во время пресс-конференции, состоявшейся 19 мая в иракской столице, Багдаде, Судани заявил, что "независимо от того, будут ли переданы нефтегазовые доходы или нет, зарплаты будут отправлены на основании решения Федерального суда". Что касается возобновления экспорта нефти Курдистана в Турцию, глава правительства Ирака пояснил, что Эрбиль согласился пересмотреть свои контракты, но компании не готовы работать за меньшую цену.

"Чтобы решить эту проблему, нам необходимо внести поправки в закон о бюджете или внести изменения в контракты компаний".

Между тем, премьер-министр Ирака заявил, что доходы Ирака составляют более 144 трлн динаров, а дефицит — более 63 трлн динаров, отметив при этом, что законопроект о бюджете будет отправлен в парламент для голосования и утверждения.

"Законопроект о бюджете на 2024 год был проголосован, одобрен Советом министров и отправлен в парламент для внесения поправок", — добавил Судани.

Совет министров Ирака провел внеочередное заседание для голосования по федеральному бюджету на 2024 год. Об этом в воскресенье сообщила пресс-служба премьер-министра.

Верховный суд Ирака отложил слушания по иску премьер-министра Барзани

Федеральный верховный суд Ирака отложил слушания по иску, поданному премьер-министром Иракского Курдистана Масруром Барзани, первоначально запланированные на воскресенье, 19 мая. Первое слушание было перенесено на вторник, 21 мая.

В феврале иракский суд решил разделить Курдистан на четыре избирательных округа и сократить количество мест в парламенте региона со 111 до 100. Это решение подверглось резкой критике со стороны "Демократической партии Курдистана" (ДПК) и многих других партий, поскольку сокращенные 11 мест были квотой для меньшинств региона.

Аяд Какейи, адвокат премьер-министра, заявил в воскресенье, что отсрочка произошла из-за того, что двое судей высшего суда Ирака находятся в отпуске.

Премьер-министр Барзани подал иск 6 мая против главы Высшей Независимой Избира-

тельной комиссии Ирака (ИНЕС). Иск, представленный Какейи, направлен на решение двух

рывают представительство различных сообществ внутри Регионального правительства Курди-

основных проблем: выделение 100 депутатских мест и ликвидация 11 мест, предназначенных для различных общин в парламенте Курдистана.

Курдский лидер утверждает, что как распределение мест, так и отмена квот являются неконституционными. В иске утверждается, что эти изменения под-

стана (КРГ) и нарушают конституционные положения.

В предварительном постановлении Федеральный верховный суд Ирака временно приостановил действие положения, регулирующего распределение мест в курдском парламенте, поддержав утверждение премьер-министра Барзани.

ДИПЛОМАТ

№ 19 (579) 18 - 24 май 2024-год ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

Курдистан выражает соболезнования Ирану

Курдский лидер Масуд Барзани, президент "Демократической партии Курдистана" (ДПК), выразил соболезнования Ирану в связи с кончиной президента Ибрагима Раиси и нескольких других высокопоставленных лидеров в результате крушения вертолета.

"Я был глубоко опечален, узнав о гибели президента Эбрагима Раиси и министра

и иностранных дел Амира Абдоллахияна в результате трагической катастрофы вертолета", — сказано в заявлении курдского лидера, опубликованном его штаб-квартирой. "Я выражаю соболезнования лидеру Исламской Республики Иран, правительству и семьям погибших. Дай Бог всем терпения".

С аналогичными выражениями скорби и сочувствия

выступили президент Иракского Курдистана Нечирван Барзани и премьер-министр Масрур Барзани.

Президент Раиси, министр иностранных дел Хосейн Амир Абдоллахиян, губернатор провинции Восточный Азербайджан Малик Рахмати и Мохаммед Али Але Хашем, представитель верховного лидера аятоллы Али Хаменеи в Восточном Азербайджане, погибли в авиакатастрофе на северо-западе Ирана в воскресенье, 19 мая.

Катастрофа, произошедшая при до сих пор невыясненных обстоятельствах, в настоящее время расследуется иранскими властями. Этот трагический инцидент создал заметный разрыв в иранском руководстве и вызвал обеспокоенность по поводу политического будущего страны.

Глава Минобороны Израиля Галант выразил презрение главному прокурору МУС Хану

Израильский министр обороны Йоав Галант обвинил главного прокурора Междуна-

родного уголовного суда (МУС) Карима Хана в попытке лишить Израиль права защитить себя и обеспечить освобождение заложников, удерживаемых радикальным движением ХАМАС в секторе Газа. "Попытка прокурора Карима Хана лишить Государство Израиль права защищать себя и обеспечить освобождение заложников, удерживаемых в секторе Газа, должна быть категорически отвергнута", — заявил глава военного ведомства еврейского государства, слова которого распространила пресс-служба Минобороны страны. "Параллель, которую он [Хан] провел между террористической организацией ХАМАС и Государством Израиль, достойна презрения", — отметил Галант, сообщает ТАСС. Ранее Карим Хан заявил американскому телеканалу CNN, что "некоторые избранные лидеры

стран напрямую заявляли ему, что "этот суд [МУС] создан только для Африки и для [президента РФ Владимира] Путина"

Как подчеркнул Хан, "именно так ему сказал один из больших лидеров". "Но мы смотрим на это иначе", — добавил он. Напомним, что президент США Джо Байден назвал возмутительным требование прокурора МУС выдать ордер на арест премьер-министра Израиля Биньямина Нетаньяху и министра обороны Израиля Йоава Галанта. Госсекретарь Энтони Блинкен заявил, что это требование позорно.

Посол РФ в США Анатолий Антонов заявил, что "власти США отрицают легитимность МУС и запугивают санкциями эту структуру, когда речь заходит об интересах самого Вашингтона и его союзников, однако без зазрения совести используют данный псевдо-юридический инструмент против тех, кого они считают врагами". 20 мая прокурор МУС Карим Хан обратился в палату предварительного производства с требованием о выдаче ордеров на арест Нетаньяху и Галанта. По его утверждению, прокуратура собрала доказательства, которые позволяют полагать, что Нетаньяху и Галант "несут ответственность за военные преступления и преступления против человечности, совершенные на территории Палестины (в секторе Газа) как минимум с 8 октября 2023 года". Одновременно прокурор потребовал выдачи ордеров на арест трех лидеров палестинского радикального движения ХАМАС.

Исламские ученые благодарят Барзани за предоставление убежища вынужденным переселенцам

18 мая в Салахаддине курдский лидер Масуд Барзани, президент "Демократической партии Курдистана" (ДПК),

принял делегацию исламских ученых во главе с шейхом Абдул-Резаком аль-Саади.

Делегация выразила благодарность Барзани за предоставление заботы и жилья сотням тысяч иракских и сирийских беженцев, высоко оценив его усилия по обеспечению региональной стабильности.

В ходе встречи состоялись обсуждения текущей ситуации в Ираке, будущих угроз и вызовов. Стороны подчеркнули важность координации между заинтересованными сторонами для преодоления кризисов.

Президент и премьер-министр Курдистана примут участие в похоронах Раиси в Иране

Президент Иракского Курдистана Нечирван Барзани и премьер-министр Масрур Барзани вместе с делегацией высо-

кого уровня будут присутствовать на похоронах президента Ирана Ибрагима Раиси, который погиб в результате крушения вертолета. Похороны пройдут в Тегеранском университете в столице Ирана. Офис президента Курдистана опубликовал заявление, подтверждающее участие президента Нечирвана Барзани, премьер-министра Масрура Барзани, вице-президента Мустафы Саида Кадира, заместителя премьер-министра Кубада Талабани и министра внутренних дел Ребара Ахмеда. Президент Раиси и министр иностранных дел Амир Абдоллахиян были среди девяти человек, погибших в воскресенье вечером, когда их вертолет разбился в горах на северо-западе Ирана из-за плохой погоды. После 18-часовых поисков спасатели обнаружили обломки и подтвердили, что все девять человек, находившихся на борту погибли. Сначала тела были доставлены в город Тебриз, где тысячи людей отдали им дань уважения, а затем перевезены в Святыню Масума-э-Кум в городе Кум для дальнейшего поклонения. В четверг Раиси и другие погибшие будут похоронены в Храме Имама-э-Разы.

ТӘСІСÇІ VƏ BAŞ REDAKTOR:

TAHİR SÜLEYMAN

İMTİYAZ Ü SERNİVİSAR:

TAHİR SİLÊMAN

УЧРЕДИТЕЛЬ И ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

TAXİR СУЛЕЙМАН

Tel: +994 50 352-33-18

Baş redaktorun müavini:

Tariyel Cəlil

Xüsusi müxbir:

Nofəl Ədalət

Региональный корреспондент:

Усуб Тейфур

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri Az1040, küçə S.Mehmandarov ev 25, mənzil 17

Navnisan: Bakû Az1040, soqaq S.Mêhmandarov xani 25, mal-17

Адрес: Баку Az1040, улица С.Мехмандаров дом 25, кв.-17

Qəzet "Diplomat" qəzetinin bilgisayar mərkəzində yığılıb səhifələnilib və "Mətbuat" mətbəəsində çap olunmuşdur. e-mail: hewler@mail.ru

Şəhadətnamə: NƏŞ 005004966

BUSB-un Sabunçu rayon filialı

VÖEN 1800061582

H/h 438010000

Sifariş: 1500